Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

„TEGYÜK LÁTHATÓVÁ AZ EMBERKERESKEDELMET!”

ÓVODAI ÉS ISKOLAI SZOCIÁLIS SEGÍTŐK FELKÉSZÍTÉSE AZ EMBERKERESKEDELEM ELLENI KÜZDELEM PREVENCIÓS PROGRAMJÁNAK MEGVALÓSÍTÁSÁRA

[Ide írhat]**EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és VEKOP-7.5.1-16-2016-00001**
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

„Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!”
Óvodai és iskolai szociális segítők felkészítése az emberkereskedelem elleni küzdelem prevenciós programjának megvalósítására

HALLGATÓI TANANYAG

(Jelenléti képzési rész)

Szerzők

Dr. Szabóné Szalay Csilla
Kopf Katalin
Toszeczky Renáta

Szakmai lektorok

Sebhelyi Viktória
Nagylstván

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001

azonosítószámú,

Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt

keretében készült

Kiadja Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

1142 Budapest, Ungvár utca 64-66.

Telefon: +36 1 450 32 30, +36 1 450 32 35

www.nszi.hu

Felelős kiadó Dr. Tóth Tibor főigazgató

Budapest, 2022.

Tartalom

1. Bevezetés az emberkereskedelem általános jellemzőibe, alapfogalmak az emberkereskedelem vonatkozásában 8
1.1. Az emberkereskedelem fogalma 9
1.2. Az emberkereskedelem formái 11
1.2.1. Prostitúciós és szexuális célú kizsákmányolás 11
1.2.2. Munka célú kizsákmányolás, kényszermunka 16
1.2.3. Rabszolgaság, adósrabszolgaság 17
1.2.4. Szervkereskedelem 17
1.3. Jogi környezet 18
1.3.1. Az emberkereskedelem elleni küzdelemmel kapcsolatos jogszabályi háttér bemutatása 18
1.3.2. A hatályos, emberkereskedelemmel kapcsolatos jogszabályi környezet bemutatása 19
1.4. Törvényi tényállások 21
1.5. Áldozatazonosítással és áldozatsegítéssel kapcsolatos jogszabályi környezet 25
1.6. Tévhitek az emberkereskedelem kapcsán 26

2. Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés 29
2.1. Emberkereskedelem kapcsán potenciálisan veszélyeztetett, sérülékeny csoportok 29
2.1.1. Nők 31
2.1.2. Gyermekek 31
2.1.3. Cigányság 34
2.1.4. LMBT emberek 34
2.1.5. Fogyatékossággal élő emberek 34
2.1.6. Alkohol-, gyógyszer-, kábítószer-, társ- és játékfüggők 35
2.2. Prevenciós tevékenységek a sérülékeny csoportok védelme érdekében 35
2.3. Toló és húzó tényezők az emberkereskedelemben ..... 35~~36~~
2.3.1. Emberkereskedők technikái 36
2.4. Áldozatazonosítás, áldozatirányítás 37
2.5. A jelzés célja és fontossága 38
2.5.1. A jelzés útja 40
2.5.2. Szakmai ajánlás az észlelő- és jelzőrendszeri működéshez 41
2.6. Emberkereskedelem áldozatainak azonosítása 41
2.6.1. Áldozattá válásra utaló jelek 43
2.6.1. Áldozatokra jellemző viselkedésminták 43
2.7. Kommunikáció emberkereskedelem feltételezett áldozataival 44
2.8. Megelőzés, felismerés 46
2.8.1. Ha gyermek az áldozat 46
2.8.2. Ha a gyermek a „tünet” 52
2.8.3. Ha felnőtt (szülő, nagykorú testvér, nagyszülő, stb.) az áldozat 54
2.9. Gyakorlati tapasztalatok a munka célú és prostitúciós/szexuális célú kizsákmányolás esetében mutatkozó jelek tekintetében 55
2.9.1. Munkacélú kizsákmányolás 55
2.9.2. Szexuális kizsákmányolás 55
2.9.3. Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere 56
2.10. Intézménystruktúra és szolgálatatások 59
2.10.1. Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat 59
2.10.2. Menekítő autó 60
2.10.3. Áldozatsegítő központok 60
2.10.4. Áldozatsegítő szolgálat 61

2.10.5. Krízisközpontok 62
2.10.6. Krízisambulanciák 62
2.10.7. Direkt asszisztencia 62
2.10.8. Átmeneti szállás - védett házak 63
2.10.9. Félutas kiléptető rendszer (Félutas ház) 63
2.10.10. Utánkövetés 64
2.11. Segítő szervezetek Magyarországon 64
2.11.1. Országos Rendőr-főkapitányság és a Megyei és Városi Rendőrkapitányságok és a 112-es segélyhívó szám 64
2.11.2. Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT) 64
2.11.3. Baptista Szeretetszolgálat 64

3. „Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!" Gyakorlati segédanyag és szakmai ajánlás az óvodai és iskolai szociális segítők számára 77
3.1. A prevenciós gyakorlatról általában 78
3.1.1. Emberkereskedelem elleni prevenciós tematika célja 78
3.1.2. Hogyan valósítsuk meg az emberkereskedelem témakörében a prevenciós tevékenységet a köznevelési intézményekben? 78
3.2. Prevenciós gyakorlati feladatsor általános iskolásoknak 81
3.2.1. Általános iskola 5-6. osztályos tanulói számára 82
Osztályfőnöki óra tematikája 1x45 perc keretében 82
Osztályfőnöki óra tematikája 2x45 perc keretében 84
3.2.2. Általános iskola 7-8. osztály számára 88
3.2.3. Prevenciós gyakorlati feladatsor középfokú intézmények tanulóinak 94
Osztályfőnöki óra tematikája 1x45 percben 94
IV.3. Alternatív foglalkozás középiskolások számára 4x45 percben 99

Felhasznált irodalom 111

Törvények, rendeletek 114

Ajánlott irodalom 116

Előszó

Köszöntjük a 24 tanórás „Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!" - Óvodai és iskolai szociális segítők felkészítése az emberkereskedelem elleni küzdelem prevenciós programjának megvalósításásra című szakmai belded-learning típusú képzés oktatójaként!

Ez a modern és új képzési forma magában foglalja egyrészről az e-learning módszertannal támogatott tanulást, másrészről pedig a jelenlétet igénylő személyes, konzultatív formát. Ezért nevezzük magyarul a blended learning képzést, vegyes típusú képzésnek is.

- Az e-learning módszertannal támogatott részt a megadott elektronikus felületen éri el a résztvevő és Ön is. A tananyag feldolgozásra és elsajátítására a résztvevő által meghatározott időbeosztásban és optimális ritmusban kerülhet sor a megadott határidőig.
- A jelenlétet igénylő tananyagrészeket csoportos formában tudja elsajátítani, amit Ön fog vezetni.
- A képzés vizsgával zárul, amit a résztvevő az elektronikus felületen tud teljesíteni a megadott határidőig. A határidő lejártát követően a teszt megírására nincs lehetőség.

Mit ad Önnek a „Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!" - Óvodai és iskolai szociális segítők felkészítése az emberkereskedelem elleni küzdelem prevenciós programjának megvalósításásra című továbbképzés, milyen kompetenciákkal bővül szakmai tudása?

Ön most egy olyan tananyagot tart a kezében, melyet elsősorban az óvodai és iskolai szociális segítők, az észlelő- és jelzőrendszeri tagok, valamint a család- és gyermekjóléti szolgálatok szakemberei számára készítettünk az emberkereskedelem témakörében. A jelzőrendszeri tagok észlelése és jelzése nélkül nincs segítségnyújtás, a bajban lévők egyedül maradnak a sokszor lehetetlen és kiszolgáltatott helyzetükben. Tananyagunkkal szakmai segítséget, kellő motivációt szeretnénk adni az óvodai és iskolai szociális segítő szakemberek számára, annak érdekében, hogy egyre hatékonyabbak legyünk az emberkereskedelem elleni küzdelem területén.

A tananyag megismerése által átfogó képet kaphatnak az emberkereskedelem jelenségéről, veszélyeiről, a figyelmeztető jelekről, a hazai és nemzetközi szabályozásról, jogszabályi környezetről. Megismerik azokat a toló és húzó tényezőket, melyek az emberkereskedelem kapcsán az áldozattá válás vonatkozásában nagy hangsúllyal vannak jelen. Megismerik a veszélyeztetett, sérülékeny csoportokat, az elkövetők technikáit, az emberkereskedelem különböző formáit.

A képzés elvégzése után képessé válnak felismerni azokat a jeleket, melyek az emberkereskedelem áldozataira jellemzőek. Emellett megismerik az áldozatazonosítás folyamatát és az áldozatirányító mechanizmust is, mely a hatékony áldozatsegítés egyik legfontosabb eleme. Képesek lesznek kompetenciahatáraik meghatározására az emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszerében és ismerni fogják azokat a segítő kormányzati és civil szervezeteket, melyek az emberkereskedelem elleni küzdelem területén szolgáltatásokat nyújtanak.

A rendszerszemléletű képzés képessé teszi Önt arra, hogy saját szakmai területét integrálja az emberkereskedelem elleni küzdelem azonosító rendszerébe, ill. arra, hogy az emberkereskedelem veszélyeztető tényezőinek felismerésekor jelzéssel éljen minden esetben a gyermekvédelmi észlelő és jelző rendszer felé.

A képzés fontos elemeként feldolgozásra kerül a három különböző iskolai korcsoport számára kidolgozott prevenciós tematika, mely biztosítja, hogy a saját élményként megélt feladatokat hitelesen tudja átadni a prevenciós foglalkozásokon résztvevő diákoknak.

A képzésben az elmélet és a saját élményű gyakorlat aránya lehetővé teszi, hogy képességei, készségei, szakmai tudása, érzékenysége mélyüljön. Ez biztosítja azt, hogy a későbbiekben az Ön által vezetett prevenciós foglalkozásokon képes legyen a diákokat megszólítani, az emberkereskedelem rendkívül nehéz témájáról interaktív, konzultatív, közös gondolkodást, tanulást segíteni.

Célunk, hogy a már kicsi jelekből is felmerüljön Önben a gyanút, hogy emberkereskedelem áldozatával állnak kapcsolatban és gyorsan, gördülékenyen nyújtson segítséget az áldozat számára már a probléma korai stádiumában. A cél, hogy az áldozat ki tudjon lépni a sok esetben bántalmazó, vagy traumásan kötődő, gazdaságilag függő kapcsolatból.

Nagyon fontos megszólítanunk Önt, hiszen a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaként munkája során fontos szerepe van az áldozattá válás jeleinek felismerésében, az áldozatok azonosításában, a gyermekvédelmi jelzőrendszer és a hatóságok irányába történő jelzés megtételében és az emberkereskedelem elleni küzdelem területén dolgozó szakemberekkel való kapcsolattartásban.

Abban szeretnénk Önt megerősíteni és információkkal támogatni, hogy az emberkereskedelem jelenségének szélesebb körű ismerete segítheti ennek a látens és az emberi jogokkal összeegyeztethetetlen jelenségnek a csökkentését és egyre nagyobb számú felderítését.

Nem arra kérjük Önt, hogy egyedül azonosítsa az áldozatot és egyedül oldja meg a helyzetet. Arra kérjük Önt, hogy legyen az emberkereskedelem elleni küzdelemben az a szakember, aki, ha észreveszi a jeleket, megteszi a szükséges jelzést. Legyen az a szakember, aki gyanú esetén felkeresi a területen dolgozó segítő szervezetet, hatóságot és konzultál velük, megbeszéli a gyanú esetén felmerülő dilemmákat! Legyen az a szakember, akik ellátási területén, szakmai munkája során aktívan segíti azt a küzdelmet, ami az emberkereskedelem, vagy más nevén modernkori rabszolgaság visszaszorítását célozza! Forgassa bátran ezt a tananyagot és használja minél szélesebb szakmai körben a benne foglaltakat.

Hogyan épül fel a „„Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!” Óvodai és iskolai szociális segítők felkészítése az emberkereskedelem elleni küzdelem prevenciós programjának megvalósításásra című továbbképzés?

Tananyagegység	Óraszám	Forma
1. Szakmai e-learning	8 tanóra (8 tanóra elmélet)	e-learning
2. Első képzési nap	8 tanóra (4 tanóra elmélet, 4 tanóra gyakorlat)	jelenléti
3. Második képzési nap	8 tanóra (4 tanóra elmélet, 4 tanóra gyakorlat)	jelenléti

1. Bevezetés az emberkereskedelem általános jellemzőibe, alapfogalmak az emberkereskedelem vonatkozásában

Összefoglalás: Az emberkereskedelem súlyosan sérti az alapvető emberi jogokat és az emberi méltóságot és a kiszolgáltatott személyek elleni visszaéléshez, e személyek félrevezetéséhez, valamint erőszak, fenyegetés, adósszolgaság és kényszerítés alkalmazásához folyamodik. Jelen fejezet az emberkereskedelem alapfogalmait, formáit és jogi környezetét mutatja be.

Cél: A lecke célja, hogy a hallgató ismerje az emberkereskedelem fogalmát, típusait, tudja értelmezni a jelenség mögött milyen okok húzódnak, tudjon különbséget tenni emberkereskedelem és az embercsempészet között, legyen tisztában az emberkereskedelem jogi hátterével, és az ezzel kapcsolatos jogi tényállasokkal. Ismerje az áldozatokra és a sérülékeny csoportra jellemző viselkedési formákat, és jeleket, valamint a hatékony áldozatazonosítás és áldozatsegítés folyamatát.

Kulcsszavak: emberkereskedelem, Palermói jegyzőkönyv, embercsempészet, szexuális kizsákmányolás, kényszermunka, adósrabszolgaság, toló tényezők, húzó tényezők, kerítés, prostitúció elősegítése, kitartottság, kényszermunka, gyermekprostitúció kihasználása, szervkereskedelem.

Tanulást segítő kérdések: Hogyan definiálja az emberkereskedelmet? Melyek az emberkereskedelem formái? Milyen toló és húzó tényezőket ismer? Melyek a veszélyeztetett csoportot az emberkereskedelem vonatkozásában? Milyen áldozattá válásra utaló jeleket ismer? Hogyan történik az áldozatok azonosítása?

Ajánlott magyar nyelvű irodalom:

- Palermói Egyezmény, Magyarországon törvénybe iktatta: 2006. évi CII. Törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről
- ECPAT Országjelentés, 2021 Jelentés a gyermekek szexuális kizsákmányolásának formáiról, jellemzőiről és méreteiről, 2021 február In: https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2021/02/ECO_HUNGARY_Final-version-HUNG_2February2021.pdf (letöltés ideje: 2021.05.29.)
- AJBH-2031/2011 (2011): 2011: Az AlapvetőlapvetoBiztosának jelentése az AJB-2031/2011. számú ügyben. In: http://www.ajbh.hu/-/a-gyermekbantalmazasrol_AJB-2031/2011
- Barabás Ildikó - De Coll Ágnes - Mihalkó Viktória - Toszeczky Renáta: A munkacélú kizsákmányolás megelőzésének és az áldozatok segítésének lehetőségei (2019)
- Hatvani, Sebhelyi, Vaskúti (2018): Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem, http://prekogalfa.hu/documents/efop/TF_GYVGY_PDF.pdf ,) (letöltés ideje: 2021.05.28.)
- MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ: A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan
- Sebhelyi Viktória (2012):A prostitúcióban élő nők keresztmetszeti vizsgálata Magyarországon, IRIS 2012, Szociális szolgáltatások fejlesztése prostitúcióban élő nők számára Magyarországon és Svájcban In: http://sexeducatio.hu/dokumentumok/Szociális%20szolgáltatások%20fejlesztése%20prostitúcióban%20élő%20magyar%20nők%20részére%20Magyarországon%20és%20Svájcban.pdf (letöltés időpontja: 2021.06.05.)
- Segítő Anyag Szakembereknek (SANSZ) – az emberkereskedelem áldozatainak azonosítása, támogatása céljából, Belügyminisztérium, 2019.
- Varga-Sabján, Sebhelyi (2018): Gyermekprostitúció- Magyarországi helyzetkép emberi jogi és pszichológiai nézőpontból http://fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-18-1-04.pdf

- Vidra, Baracsi, Katona, Sebhelyi (2015): Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés: https://cps.ceu.edu/sites/cps.ceu.edu/files/cps-book-child-trafficking-in-hungary-2015.pdf (letöltés ideje: 2021.05.28.)
- Verőné Jámbor, Noémi: Többismeretlenes egyenlet : hallgatói vélemények a prostitúció és emberkereskedelem kérdéseiről. In: Iskolakultúra, (20) 4. pp. 101-108. (2010) (letöltés ideje: 2021.05.28.)

1.1. Az emberkereskedelem fogalma

Az ENSZ nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményének **(Palermói Egyezmény[1])** az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme *megelőzéséről,* visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve **(Palermói Jegyzőkönyv) értelmében az emberkereskedelem:**

„személyek toborzását, szállítását, eladását, elrejtését vagy átvételét jelenti fenyegetés, erőszak vagy a kényszer más formáinak alkalmazásával, rablás, csalás, megtévesztés, hatalommal vagy a védekezésre képtelen állapottal való visszaélés, vagy anyagi ellenszolgáltatás vagy előnyök adásával vagy elfogadásával annak érdekében, hogy kizsákmányolás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik. A kihasználásnak magában kell foglalnia legalább a mások prostituálásának kihasználását, vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, kényszermunkát vagy szolgáltatásokat, rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot, mások leigázását vagy emberi test szerveinek tiltott felhasználását".[2]

A Palermói Jegyzőkönyv értelmében „egy gyermek kizsákmányolás céljából történő toborzása, szállítása, eladása, elrejtése vagy átvétele emberkereskedelemnek minősül még akkor is, ha az nem jár fenyegetés, erőszak vagy kényszer más formájának alkalmazásával. A jegyzőkönyv meghatározásában „gyermeknek minősül bármely, 18. életévét be nem töltött személy."

2009-ben ratifikálta Magyarország **a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, az ENSZ Gyermek Jogairól szóló Egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv**et[3]. A Jegyzőkönyvet Magyarországon a 2009. évi CLXI. törvény hirdette ki.
A Fakultatív Jegyzőkönyv *1. cikke* alapján a részes államok megtiltják a gyermekek eladását, a gyermekprostitúciót és a gyermekpornográfiát.
A Fakultatív jegyzőkönyv könnyen érthető fogalmakat ad mind a gyermekkereskedelemre, mind a gyermekprostitúcióra és gyermekpornográfiára, külön pontokban nevesíti az egyes prostitúcióban tetten érhető részcselekményeket (felajánlás, megszerzés, kerítés):
„2. cikk
(a) Gyermekek eladásának minősül minden olyan cselekmény vagy tranzakció, amelynek során egy gyermeket egy személy vagy személyek csoportja átad egy másik személynek vagy személyek csoportjának díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében;
(b) Gyermekprostitúciónak minősül a gyermek szexuális tevékenységekben történő felhasználása, díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében;
(c) Gyermekpornográfiának minősül a gyermek valós vagy szimulált, kifejezett szexuális cselekményben való részvételének bármilyen módon történő bemutatása, vagy a gyermek nemi szerveinek bármilyen bemutatása alapvetően szexuális célok érdekében."

[1] Magyarországon törvénybe iktatta: 2006. évi CII. Törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről

[2] https://adoc.pub/somssich-gabriella-magyarorszag-erfeszitesei-az-emberkereske.html
[3] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900161.tv, 2009. évi CLXI. törvény a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv megerősítéséről és kihirdetéséről, Letöltés: 2018. május 15.

Az **Európa Tanács Lanzarote-i Egyezménye[4] (2007)**, amelynek értelmében a gyermekprostitúcióval kapcsolatos bűncselekmények – a szexuális zaklatáshoz, gyermekek szexuális célú megszólításához, illetve a gyermekpornográfiával kapcsolatos bűncselekményekhez hasonlóan – a gyermekek szexuális kizsákmányolása egyik formájának tekintendők. Az Egyezményt Magyarország 2010-ben aláírta, de csak 5 évvel később a 2015. évi XCII. törvény hirdette ki.
Ez az egyezmény is igen részletes előírásokat tartalmaz egyebek között a megelőzésre, az áldozatsegítésre, a gyermek elleni bűncselekményt a családon belül elkövetők (akár csak a vélt elkövetők) eltávolítására, a szakemberek képzésére és tájékoztatására vonatkozóan.
A Lanzarote Egyezmény – a modern emberkereskedelem-egyezmények között egyedül – nem csak az emberkereskedelem, de a prostitúció (pontosabban csak a gyermekprostitúció) ellen is fellépésre kötelezi részes államait. A felnőttek prostitúciójával szemben, a gyermekprostitúciót egyetlen európai állam sem fogadja el, nem tartja munkának (kivéve a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetet, az ILO-t, amely „a gyermekmunka legrosszabb formái" között tartja számon a prostitúciót), és a prostitúcióba vont gyermeket (18. életévét még be nem töltött személyt) Európa minden állama hivatalosan áldozatnak tekinti.

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve a gyermekek szexuális bántalmazásáról, szexuális kizsákmányolásáról és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről[5] nem változtat a gyermek Európai Unióban eddig alkalmazott fogalmán. Gyermekprostitúciónak – az uniós jogszabályok közül elsőként – a *2. cikk* d) pontjában részletes, bővített értelmű meghatározást ad: „gyermek felhasználása szexuális cselekményekre, ahol pénzt, egyéb díjazást vagy ellenértéket adnak vagy ígérnek azért cserébe, hogy a gyermek szexuális tevékenységben vesz részt, függetlenül attól, hogy azt a gyermek vagy harmadik személy számára adják vagy ígérik."[6]

Az emberkereskedelem tehát a Palermói Egyezmény értelmében

- személyek toborzását, szállítását, eladását, elrejtését vagy átvételét jelenti
- fenyegetés, erőszak vagy a kényszer más formáinak alkalmazásával,
- erőszakos elrablás, csalás, megtévesztés, hatalommal vagy kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés útján,
- vagy anyagi ellenszolgáltatás vagy előnyök adásával vagy elfogadásával annak érdekében, hogy a kizsákmányolás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik.

A kihasználásnak a következőket kell magában foglalnia

- mások prostitúciójának kizsákmányolása vagy a szexuális kizsákmányolás egyéb formáit,
- kényszermunka vagy kényszerszolgáltatás,
- rabszolgaság vagy ahhoz hasonló gyakorlat, szolgaság
- szervek kivétele

A 2011/36/EU irányelv 2. cikkelyének (2) és (3) bekezdése az emberkereskdelem két alapelemét, a kiszolgáltatott helyzetet és a kizsákmányolást a következőképpen határozza meg:

[4] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1500092.TV&searchUrl=/gyorskereso, 2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról, Letöltés: 2018. május 15.
[5] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=celex%3A32011L0093, AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011/92/EU IRÁNYELVE (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról
[6] Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem, hallgatói tananyag, Dr. Hatvani Erzsébet, Sebhelyi Viktória, Vaskuti Gergely

- A kiszolgáltatott helyzet olyan helyzet, amelyben az adott személy tényleges vagy elfogadható választási lehetőség hiányában kénytelen alávetni magát az adott visszaélésnek
- A kizsákmányolás magában foglalja a prostitúció révén történő kizsákmányolást vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, a kényszermunkát vagy – szolgáltatásokat – a koldulást, a rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot és a szolgaságot is ideértve –, a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolást és a szervek kivételét.

Az emberkereskedelem jelensége mélyén **három alapvető elem** együttesen van jelen:

1. Az emberkereskedelem **tevékenysége**, amely a személyek toborzását, szállítását, átadását, elrejtését vagy átvételét jelenti,
2. Az emberkereskedelem **módja,** amelybe bele tartozik a fenyegetés, az erőszak alkalmazása, a megtévesztés, a kényszer, csalás, hatalommal vagy kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés, anyagi ellenszolgáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszervezése érdekében történő nyújtása vagy elfogadása.
3. Az emberkereskedelem **célja,** amely mindig kizsákmányolás, és jelenthet prostitúciót vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, kényszermunkát vagy szolgáltatásokat, rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot, mások leigázását vagy emberi test szerveinek tiltott eltávolítását.

Az emberkereskedelem tényállása a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk) alapján

A nemzetközi definíciók mellett fontos a bűncselekmény hazai fogalmának megismerése is.
Az emberkereskedelem az emberi szabadság elleni bűncselekmények körébe tartozik és a XVII. Fejezet tárgyalja. A Btk. 192. § - a szerint „Aki mást kizsákmányolás céljából **elad, megvásárol, elcserél, átad, átvesz, toboroz, szállít, elszállásol, elrejt vagy másnak megszerez**, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

További minősített esetek – Példák a Btk. 192. § (3) bekezdés alapján
- személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére
- erőszakkal vagy fenyegetéssel
- a sértett sanyargatásával
- emberi test tiltott felhasználása céljából történő elkövetés

Súlyosabb jogkövetkezmény a 18., illetve a 14. életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett emberkereskedelem esetében.

1.2. Az emberkereskedelem formái

Az emberkereskedelem formái
- szexuális célú kizsákmányolás (prostitúciós kizsákmányolás és gyermekpornográfia, szexturizmus, gyermekházasság, házasságra kényszerítés)
- munka célú kizsákmányolás, munkára kényszerítés, kényszermunka, „csicskáztatás”
- rabszolgaság, házi vagy ház körüli szolgaság, adósrabszolgaság
- szervkereskedelem
- koldultatás
- koldulásra és bűncselekményben (lopás, rablás) való részvételre kényszerítés

1.2.1. Prostitúciós és szexuális célú kizsákmányolás

A prostitúciós és szexuális célú kizsákmányolás kapcsán fontos szót ejtenünk a prostitúciót szabályzó különböző modellekről, hiszen prostitúció és a társadalom viszonyát nagy mértékben meghatározza a jelenség szabályozása. A jelenség szabályozása természetesen hatással van a társadalom vélekedésére a prostitúció és az ahhoz számtalanszor kapcsolódó prostitúciós kizsákmányolás elkövetőinek és áldozatainak megítélése kapcsán.

Prohibicionizmus
"Tiltja és bünteti a prostitúciót. E szemlélet szerint a prostituált nem tekinthető áldozatnak vagy legális munkavállalónak, csak bűnelkövetőnek. (Fehér, 1999) A modell legfőbb problémája az, hogy a büntetőjogi üldözés következtében teljes illegalitásba kényszeríti a prostituáltat, valamint a prostitúciót új, rejtettebb helyszínekre száműzi.(Weitzer, 2000) Ennélfogva egyrészt alkalmatlan a prostituált és prostitútor közötti érdekszövetség megbontására,(Borai, 2005) másrészt pedig kiszolgáltatottá teszi a prostituáltakat a kliensekkel, a prostitútorral és a hatóságokkal szemben egyaránt. (Fehér, 1999)

Reglementáció
A reglementációs modell képviselői a prostitúciót egyfajta „szükséges rosszként" értékelik. (Borai, 2005) A reglementáció célja a közrend védelme azáltal, hogy lokalizálja, vagyis bordélyokba és/vagy meghatározott – lehetőleg eldugottabb, a város központjától és bizonyos épületektől, intézményektől távolabb eső – területekre száműzi a prostitúciót. Másrészt a közegészség védelme azáltal, hogy orvosi vizsgálatoktól és egészségi állapottól teszi függővé a prostitúció űzését. Harmadrészt pedig a közbiztonság védelme azáltal, hogy a prostituáltak és a hozzájuk kapcsolódó bűnelkövetői csoportok a hatóságok látókörében maradnak. A reglementációs rendszer a feltételek biztosításával védi magát a prostitúciót űző személyt is. (Bíró, 1933) (Borai, 2005) (Matthews, 2008)

Abolicionizmus
E modell képviselői a prostitúciót bár ellenzik, azt magánügynek tekintik mindaddig, amíg nem kerül összeütközésbe a közrenddel és a közmorállal. Tehát nem magával a jelenséggel, hanem a vele szemben alkalmazott bárminemű kontroll és szabályozás ellen lépnek fel. (Fehér, 1999) Az abolicionista teoretikusok a prostituáltat gazdasági és társadalmi anomáliák áldozatának tekintik, ebből következően a prostitúció megoldását e társadalmi és gazdasági problémák felszámolásában látják. (Matthews ,2008) A szabályozás problematikussága azonban éppen az, hogy kevés ország rendelkezik olyan szociális hálóval és intézményrendszerrel, amely képes lenne hatékonyan kezelni a jelenséget kiváltó okokat. (Borai, 2005)

Új szabályozási modellek

A korlátozott abolícionista, vagy ún. kvázi abolícionista, más néven „zónásítási modell". Az állam eltűri az egyéni prostitúciót, és köti hatósági engedélyhez illetve egészségügyi kontrollhoz. Ugyanakkor szigorúan tiltja kiskorúak prostituálódását, továbbá prostitúció gyakorlását bizonyos helyeken és/vagy időzónákban (védett övezetek). Az önkormányzatok kijelölhetnek zónákat a szexuális szolgáltatás felajánlkozására (türelmi zónák). A rendszer kritikája, hogy a prostitúció adóztatása és egészségügyi kontrollja megoldatlan.

A neoreglementációs, más néven korlátozott reglementációs modell alapvetően tiltja a bordélyházak üzemeltetését, mindazonáltal engedi a hivatalosan regisztrált és orvosi kontroll alatt tartott egyéni prostitúciót. Az egyéni vállalkozás keretei között végzett prostitúció engedélyezett, legális és adóköteles. Az egyéni vállalkozás kiadása révén a prostituáltakat nyilvántartják és kötelező számukra a rendszeres orvosi vizsgálaton való megjelenés. (Sárkány, 2012)

A legalizált vagy holland modell
A prostitúciót a holland megközelítés a társadalom részének tekinti, olyan ténynek, amelyet el kell fogadni, és amelynek gyakorlását bizonyos keretek között meg kell engedni, sőt az átláthatóság érdekében meg is kell szervezni. A bordélyházak működését a helyi önkormányzatok engedélyezik,

egészségügyi és közbiztonsági szempontok és ellenőrzés alapján. A prostituáltakat nem regisztrálják, és nem vetik alá kötelező orvosi vizsgálatnak, mert az a rendszer képviselőinek álláspontja szerint sértené a magánélethez való jogot. A legalizált vagy holland modell tulajdonképpen a reglementációs rendszer legmagasabb formája, a legalizált szexuális szolgáltatási üzletág, amelyben a prostituált munkavállaló, az infrastruktúrát biztosító vállalkozó, üzletember a munkáltató.

Az úgynevezett fordított prohibicionista, vagy sajátos abolicionista svéd modell

A svéd álláspont szerint a prostitúció a nők ellen irányuló, strukturális erőszak része, s ennek következtében abból a feltevésből indul ki, hogy a prostitúció szinte soha nem önkéntes. A modellek felsorolásában újszerű ún. svéd modell a prostituált helyett a klienseket bünteti.
A kliensek büntetése mögött az az elképzelés húzódik meg, miszerint kizárólag a kereslet tartja fent a kínálatot, vagyis a férfiak – szabályozatlan – szexuális vágyai fűtik a prostitúciót, amelynek minden formája a nők feletti erőszaknak tekintendő. (Ekberg, 2004.) Más szavakkal: a prostituált a férfi, illetve a gazdasági és a társadalmi egyenlőtlenségek áldozata, az áldozatot pedig helytelen büntetni. A modellt alkalmazó országok esetében a klienseket üldöző jogi szabályozás minden esetben a prostitúció megelőzését és a prostitúcióból való kilépést segítő sokrétű és magas színvonalú szociális intézkedésekkel egészül ki. (Tamási, 2012) "[7]

A hazai prostitúció szabályozásának történetében a három – reglementációs, prohibicionista és abolicionista – szabályozási modellel találkozunk. A reglementációs rendszer egészen 1950-ig tartott, amikor a prohibicionista – azaz a tiltó és szankcionáló – rendszer lépett életbe.
A reglementációs modell lényege szerint tehát a prostitúciót szükséges rossznak tekintve megpróbálja szabályozni, annak gyakorlását korlátok közé szorítani. 1840-től a prostitúciót már nem csupán rendészeti kérdésként, hanem közegészségügyi problémaként kezelték és a jelenség szabályozottsága ellenére létezett a titkos prostitúció.
1950-től, a bordélyházak bezárását követően a prostitúció egésze tiltott tevékenységgé vált. A bordélyházi prostituáltak egy részét sikerült munkába állítani és integrálni a társadalomba, más részük viszont illegalitásba kényszerült és a titkos prostitúciót ekként gyakorolta.
Magyarország az 1955. évi 34. tvr.-rel ratifikálta az abolicionista szemléletet tükröző, 1950. évi New Yorki Egyezményt "Az emberkereskedelem és mások prostitúciójának visszaszorításáról". E tény azonban hosszú ideig számottevő változást nem hozott a magyar jogi szabályozásban.
Továbbra is a prohibicionista szemlélet alapján állt, mely tiltja és bünteti a prostitúciót magát, csakúgy, mint az arra épülő ősdi jellegű bűncselekményeket (kerítés, kitartottság, stb.). A prostituáltat bűncselekmény elkövetőnek tekintette, így az illegalitásba kényszerülő prostituált még védtelenebb és kiszolgáltatottabb helyzetbe került a prostitutorral (kerítő, kitartott) és a klienssel szemben.
Az abolicionista rendszer nem a prostitúció, hanem a prostitúció szabályozásának az eltörlését tűzte ki célul. Szemléletének vezérfonala, hogy a prostitúció mindaddig magánügy, amíg nem sérti a közrendet és a közmorált. A prostitúció tehát nem büntetendő, de nem is legalizált tevékenység. *A prostitúció kihasználása ezzel szemben bűncselekmény, amely büntetendő, és a társadalom kötelessége - e bűncselekmények megelőzésén, megbüntetésén túl – a prostituált, mint áldozat reintegrációjának az elősegítése.* Ez az egyezmény a korábbiakhoz képest lényeges előrehaladást tükröz. Az 1950. évi New Yorki Egyezmény a prostitúciós célú emberkereskedelmet és a prostitúció kihasználását egyaránt és feltétel nélkül büntetni rendeli, még akkor is, ha az a sértett beleegyezésével történik. Az Egyezmény minden prostituáltat sértettnek tekint, akár kényszerítették a prostitúcióra, akár maga választotta a prostitúciós életformát.
Az egyezmény 1. cikke felhív mindazok megbüntetésére, akik más személy kéjelgésének kielégítésére

[7] dr. Hatvani Erzsébet, Sebhelyi Viktória, Vaskuti Gergely: Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, Budapest, 2018.

- prostitúció céljára megkerítenek, rábírnak, vagy elcsábítanak, más személyt akár annak belegyezésével is,
- más személy prostitúcióját kizsákmányolják, akár annak beleegyezésével is
- Hasonló módon tiltja a prostitúció infrastruktúrájának a kiépítését (pl. bordélyház) és fenntartását.

Az Egyezmény 6. cikke a prostituáltak <u>stigmatizációjának</u> elkerülése érdekében tilt minden olyan törvényt, szabályozást, igazgatási gyakorlatot, amely szerint "a prostitúcióval foglalkozó vagy azzal gyanúsított személyek különleges nyilvántartásba tartoznak magukat vétetni, külön igazolvánnyal kell rendelkezniük, vagy különleges ellenőrzési, illetve bejelentési előírások alá esnek."
Az Egyezmény ehetőséget kíván biztosítani a prostitúciós életformából történő kitörésre, illetőleg a megelőzésre. Ennek a célnak a szolgálatába kell állítani a szociális, gazdasági, nevelési egészségügyi és egyéb szervezeteket, akár közületi, akár magánirányítás alatt is állnak. *Ezek a célok összhangban állnak az egyezmény preambulumában megfogalmazottakkal, nevezetesen, hogy a prostitúció és a prostitúciós célú emberkereskedelem "összeegyeztethetetlen az ember személyi méltóságával, és értékével és veszélyezteti az egyén, a család, valamint a társadalom jólétét."*
Magyarországon az utóbbi néhány évtized tapasztalatai bebizonyították, hogy a prostitúció jelenségének megszüntetésére a prohibicionista politika eszköztára teljességgel alkalmatlan. A joggyakorlatban megjelenő, elenyészően csekély számú üzletszerű kéjelgés, üzletszerű kéjelgés elősegítése, kerítés, kitartottság bűncselekménye miatt indul büntetőeljárás csupán töredékét képezte e cselekmények valóságos volumenének.
A büntetőpolitika változása, amely az abolicionista szemlélethez közelített, a prostitúció körüli élősdi jellegű cselekmények büntetőjogi szankcióit szigorítva, közvetett módon kifejezésre jutatta, hogy a prostituáltat áldozatnak tekinti, s kizsákmányolása ellen következetesen fel kíván lépni.

“Napjainkban Magyarországon afféle „határozatlan” modell van, amelyet a hazai szakirodalom „korlátozottan abolicionista” modellnek is nevez. (Betlen, 2014) A prostitúció nem tilos, de nem is munkatevékenység, nem is bűntett, de vannak ún. járulékos korlátai (pl.: tiltott zónák). Az 1993. évi XVII. tv. megszüntette a prostitúció büntetőjogi büntetendőségét, de tűréshatárait jelezve, megtartotta annak szabálysértési alakzatát. A prostitúció körüli élősdi jellegű cselekmények büntetőjogi szankcióit szigorítva, kifejezésre juttatta azt a szemléletet, amely a prostituáltban inkább az áldozati komponenst érzi meghatározónak, és ez ellen a legkövetkezetesebben kíván fellépni. (Fehér, 1999) A prostitúcióhoz tapadó, úgynevezett élősdi bűncselekmények minden államban, így hazánkban is üldözendők a büntetőjog eszközeivel. Az élősdi bűncselekmények főként: a prostitúció elősegítése, a kitartottság és a kerítés. Az 1993-ban hatályba lépett az abolicionista szemlélet irányába való elmozdulást jelentő jogi konstrukció. amely megindított egy utat egy megfelelőbb szabályozás felé, abból a felismerésből indult ki, hogy a reglementáció, vagy az abolició tiszta formájában alkalmatlan a jelenség kezelésére. Két irány maradt tehát: a korlátozott abolicionista modell és a korlátozott reglementációs megoldás. (Kránitz, 1997) Az új szabályozás legnagyobb problémája az volt, hogy a „tiltott kéjelgés” szabálysértési alakzatának hatályban maradása miatt alkalmatlannak bizonyult arra, hogy a prostituált és a prostitútor érdekegységét megbontsa és hatékonyabb fellépést tegyen lehetővé a prostitúciót övező kriminális háttér üldözésében. (Kántás 1994; Kránitz 1997) Fontos ugyanakkor, hogy a prostitúció – részleges – dekriminalizálásával a korábban illegalitásba kényszerített prostitúció hirtelen láthatóvá vált. (Fehér, 1999)”[8]

Szexuális kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelemről akkor beszélünk, ha nőket, férfiakat vagy gyermekeket toboroznak, illetve rejtegetnek, erőszakos, megtévesztő vagy kényszerítő módon, a hatalommal visszaélve, akár a kiszolgáltatott helyzetükkel való visszaélés révén és prostitúcióra, illetve egyéb szexuális kizsákmányolásra kényszerítik őket.

[8] dr. Hatvani Erzsébet, Sebhelyi Viktória, Vaskuti Gergely: Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, Budapest, 2018.

Az áldozatok emberi jogaik rendkívül súlyos megsértését szenvedik el. Az emberkereskedők gyakran csapdába ejtik, elszigetelve tartják, megfélemlítik, adósrabszolgaságba adják, kábítószerhez szoktatják őket, valamint folyamatos fizikai, szellemi és szexuális visszaélésnek teszik ki őket. Az áldozatok súlyos érzelmi és fizikai traumán mennek át, amely rövid és hosszú távú zavarhoz, problémákhoz, és életveszélyes állapothoz vezethet.

Nagyon fontos megjegyeznünk, hogy 18 éves kor alatti gyermek esetén a nemzetközi jogszabályok szerint is emberkereskedelmi érintettséget jelent a gyermekeket érintő különböző kizsákmányolási fajtákban való érintettség. Így ír az **Európa Tanács Lanzarote-i Egyezménye[9] (2007)** is, amelynek értelmében a gyermekprostitúcióval kapcsolatos bűncselekmények – a szexuális zaklatáshoz, gyermekek szexuális célú megszólításához, illetve a gyermekpornográfiával kapcsolatos bűncselekményekhez hasonlóan – a gyermekek szexuális kizsákmányolása egyik formájának tekintendők. Az Egyezményt Magyarország 2010-ben aláírta, de csak 5 évvel később a 2015. évi XCII. törvény hirdette ki.
A Lanzarote Egyezmény nem csak az emberkereskedelem, de a prostitúció (pontosabban csak a gyermekprostitúció) ellen is fellépésre kötelezi részes államait**.**
A felnőttek prostitúciójával szemben, a gyermekprostitúciót egyetlen európai állam sem fogadja el, nem tartja munkának.

„Lover boy" jelensége
A beszervezés egyik fajtája az ún. „lover boy", vagy szerető általi „betörés". A „lover boy" olyan beszervező, kerítő vagy elkövető (hétköznapi nevén strici), aki az emberkereskedelem beszervezés fázisában vesz részt azzal, hogy elcsábítja a nőket, szerelmet, romantikát, ajándékot vagy akár házasságot ígérve, hogy megszerezze a nő bizalmát a későbbi kizsákmányolás céljával. A beszervezés során lelki, fizikai, szexuális erőszakot követően kényszeríti áldozatát, hogy prostituáltként dolgozzon vagy más, törvénybe ütköző feladatokat hajtson végre. Az áldozatok fokozatosan elszigetelődnek a barátaiktól és a családjuktól, érzelmileg és anyagilag is a „lover boy"-tól függenek, és belekerülnek a visszaélés, kábítószerfüggőség és rabszolgaság végtelen ciklusába. Azonban fontos arról is beszélnünk, hogy a kamasz korban önmagukat kereső, sokszor magányt megélő, önbizalomhiánnyal és önértékelési zavarral küzdő fiatalok is áldozatául eshetnek a félrevezetésnek.
Hazánkat a prostitúciós és szexuális célú kizsákmányolás tekintetében kibocsátó és tranzit ország vagyunk. Nőket, lány-, és fiúgyermekeket kényszerítenek Magyarország határain belül prostitúcióra, és viszik ki őket az Európai Unión belül Németországban, Ausztriába, Svájcba és az Egyesült Királyságba. (TIP report, 2020)

A szexuális kizsákmányolás tekintetében Magyarország benne van a három fő kibocsájtó ország listáján az EU-ban, nem csak nők, hanem gyermekek tekintetében is, a magyar áldozatok száma népességarányosan és abszolút számok vonatkozásában is óriási. 2015-2016 között a EU-ban regisztrált gyermek áldozatok többsége magyar volt (647 fő), holland (255 fő), francia (191 fő), román (86 fő) és horvát (27 fő). (Data Collection, 2020)

Az emberkereskedelem formái közül a prostitúciós céllal történő szexuális célú kizsákmányolás a legelterjedtebb Magyarországon.

Az emberkereskedelem oka az áldozatok szolgáltatásai iránti kereslet és a kizsákmányolásuk során előállított hatalmas profit összessége. Ugyanakkor társadalmi, szocio-ökonómiai, családi és egyéni tényezők járulnak hozzá az áldozattá váláshoz. Bizonyos kockázati tényezők növelik az emberkereskedelmi áldozattá válás valószínűségét és vannak ugyanakkor olyan tényezők, melyek a rezilienciához, vagyis az emberek ellenállóképességéhez járulnak hozzá. (High risk groups, 2015)

[9] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1500092.TV&searchUrl=/gyorskereso, 2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról, Letöltés: 2018. május 15**.**

Társadalmi vagy strukturális szinten az erőszak és kizsákmányolás elfogadása, valamint a nők és gyermekek megkülönböztetése a legfontosabb okok. A szocio-ökonómiai vagyis a társadalmi-gazdasági helyzetben a társas kirekesztés és marginalizáció, különösen, amikor a munkalehetősége és az anyagi deprivációval párosul, jelentik a fő kockázati tényezőket. A marginalizáció gyakran jár együtt egy-egy etnikai csoporthoz való tartozással, mégis az alacsony szocio-ökonómiai státusz és a marginalizált közösségek lehetőségeinek hiánya növeli a gyermekek sérülékenységét leginkább, sokkal erősebben, mint az etnikai csoporthoz való tartozás önmagában. A családi tényezők kockázatot és rezilienciát is jelenthetnek az emberkereskedelemmel összefüggésben[10]. A család felbomlása, illetve annak következményeként a gyermekek elhanyagolása, bántalmazása és a gyerekekről való lemondás és az ezzel járó gyermekvédelmi gondoskodás, a szökés komoly rizikót jelent az emberkereskedelmi áldozattá válás szempontjából, csak úgy, mint a diszfunkcionális családok, melyekben egy-vagy két családtag az elkövető. Az elkövető szexuális erőszakot követ el, vagy olyan családszerkezetet tart fent, melyben a gyermekek kizsákmányolása, pl. gyermekházasság, gyermekmunka, gyermekkoldulás megengedett. Az egyéni szinten a legfontosabb kockázati tényező az áldozat és az elkövető viszonya. (Cancedda és mások, 2015)

Az emberkereskedelem áldozatai bármely csoportból, nemből, korból kikerülhetnek, bárki lehet áldozat, bár az emberkereskedők célcsoportját a bizonyos szempontból sérülékeny helyzetben lévő egyének teszik ki. A prostitúciót és az emberkereskedelmet vizsgálva azt látjuk, hogy van az áldozatok szocio-ökonómiai egyéni, személyes problémájaként felmerülnek a gyermekkori bántalmazás, a szocializáció, a családi és szociokulturális környezet, a nők társadalmi helyzete és egyenlőtlensége, az egészségtudatos magatartás, az értékorientáltság, az iskolázottság, a barátok és kortárs csoportok hatásai, illetve azok a tényezők, amelyek eltérő mértékben és módon, de mindenképpen befolyásolják a szexuális kizsákmányolás által történő áldozattá válást. (Verőné, 2010, Sebhelyi, 2012, Vidra, Baracsi, Katona, Sebhelyi, 2015)

A gyermekek prostitúcióban való érintettsége emberkereskedelmet jelent. A társadalom megítélése azonban gyakran elítélő, felrovó a prostitúciós kizsákmányolás áldozataival szemben**, a társadalmi közbeszédben, de akár a médiában is gyakran hallhatunk áldozathibáztató mondatokat, mint például „ő választotta!" vagy a „miért marad/ nem megy el?" vagy a „miért nem szökik meg?"** mondatokat. Azonban az emberkereskedelem természetét, jellemzőjét, potenciális áldozat csoportokat és elkövetői módszereket ismerve egyértelművé válik, hogy ebben a hatalmi, alá-fölé rendeltségi viszonyon alapuló, bántalmazó-kizsákmányoló folyamatban nem értelmezhetőek ezek az áldozathibáztató kérdések.

1.2.2. Munka célú kizsákmányolás, kényszermunka

Minden olyan munka és szolgáltatás, amit büntetéssel való fenyegetés terhe alatt végeztetnek valakivel, és amelyre az illető nem önként jelentkezett, kényszermunkának minősül. A kényszerű szolgaságnak is nevezett kényszermunkáról tehát akkor beszélünk, ha kiszolgáltatott személyeket akaratuk ellenére, valamilyen büntetéssel való fenyegetéssel munkára kényszerítenek.
Az emberkereskedelem területén belül az adás-vétel mellett hangsúlyosan van jelen a kizsákmányolási célzattal történő elkövetés is.
A kényszermunka női áldozatai, különösen a házi kényszerszolgaságra kényszerített nők és lányok gyakran szexuális kizsákmányolástól is szenvednek. (Segítő Anyag Szakembereknek (SANSZ), 2019)
A kényszermunka körébe jellemzően az alulszabályozott munkaerőpiaci ágazatok, az angol szavak alapján 3D-nek nevezett, piszkos, veszélyes és nehéz (dirty, dangerous and difficult) munkái tartoznak, mint a házi kényszerszolgaság, a kőfejtés, valamint a mezőgazdaságban, építőiparban, bányászatban, gyártásban, feldolgozóiparban és csomagolásban végzett munkák. (SANSZ, 2019)

[10] Ilyen például az anyagi helyzet, melynek lehet védőfunkciója is, ugyanakkor egy korábbi, EU-s kutatási eredmények alapján a gyermekkereskedelem áldozatai gyakran származnak anyagilag biztos lábakon álló családokból. (Cancedda és mások, 2015)

1.2.3. Rabszolgaság, adósrabszolgaság

Az emberkereskedelem egyik legszélsőségesebb példája a modernkori rabszolgaság.
A modernkori rabszolgaságnak leginkább kiszolgáltatott emberek az

- idős, egyedül élő, alacsony nyugdíjú, marginalizálódott emberek
- hajléktalanok
- fogyatékossággal élő emberek
- megváltozott munkaképességű emberek
- létminimum alatt, mélyszegénységben élők.

(Ungurenanu et al., 2012)

Az adósrabszolgaság az emberkereskedelem típusa, amelyben az adósságot használják arra, hogy az áldozatot kényszer hatása alatt tartsák. Az adósrabszolgaság áldozatát becsapják vagy csapdába csalják, kényszerítve, hogy nagyon alacsony bérért vagy ingyen, csak az utazását, munkavállalását és elszállásolását segítő emberkereskedő által nyújtott szolgáltatásokért cserébe dolgozzon. A kizsákmányoló megköveteli a munkát, a gyakran nagyon nagyra növekedett adósság rendezése érdekében. Az áldozat munkájának értéke alacsonyabb, mint az eredetileg kölcsönzött pénzösszeg, így szinte sohasem tudja visszatörleszteni a kölcsönt.
Nem ritka az sem, ha adás-vétel útján kerül egy áldozat az elkövetőhöz, de nem kell, hogy megvalósuljon a tényleges, anyagi javakért történő adás-vétel. Az is „elegendő", ha az elkövető a sértett keresményét, bevételét tőle elveszi. Az elkövető az áldozat kiszolgáltatott helyzetével visszaél és annak fenntartásával állandósítja a kialakult kiszolgáltatott helyzetet.
Szinte kivétel nélkül lakhatásra alkalmatlan melléképületben élnek ezek az emberek, sokszor fűtés nélküli fészerekben, garázsokban, tanyai melléképületekben. Élelemmel nem minden nap látják el őket, fizetést szinte soha nem kaptak az elvégzett munkáért cserében és bántalmazásokat, szidalmakat kell elviselniük. Több esetben kerül sor bűncselekményre kényszerítésre is.
A házi rabszolgatartás területén áldozatul esett emberek kapcsán gyakran hallhatjuk a „csicska" szót. (Ungurenanu et al., 2012) Jellemzően a mezőgazdaság és az építőipar területén dolgoztatják ezeket az embereket és emellett a lakhatásért cserében arra kényszerítik őket, hogy a „gazdáját" és/vagy annak családját kiszolgálja, például a ház körüli munkákat elvégezze. A „csicskáztatás" a jelenkori Magyarország társadalmi jelensége, tulajdonképpen úr-szolga, sőt rabszolga viszonyt jelez. Becslések szerint 30-40.000 fő él jelenleg „csicskaként", egyre többen urbanizációs környezetben a korábbi vidéki túlsúllyal szemben. Tipikusan peremhelyzetre szorult emberek válnak áldozattá, sok esetben a kényszermunka mellett nevükben segélyt, kölcsönt, hitelt vesznek fel, esetleges ingatlan tulajdonukat magukra íratják. (Ungurenanu et al., 2012)

1.2.4. Szervkereskedelem

A szervkereskedelem összefüggésbe hozható a szervek eltávolítása céljából folytatott emberkereskedelemmel, amely súlyosan sérti az alapvető emberi jogokat, különösen az emberi méltósághoz és a fizikai integritáshoz való jogot. Szervezett bűnözői csoportok követik el, amelyek általában a fejlődő országokban választják ki a donorokat, és távolítják el a szerveket, amelyeket aztán az Európai Unió területén adnak át a befogadóknak.
A szerv kereskedelem kifejezés olyan illegális szolgáltatásokat sorol egy csoportba, amelyek emberi szervek és szövetek transzplantációként való eladásával hoznak üzletet. Magába foglalja a szervkereskedelem céljából történő emberkereskedelmet; a transzplantáció turizmust, melynek keretein belül valaki azért utazik külföldre, hogy (illegális) szervhez jussanak egy fizetett donoron keresztül; illetve a szerv-, szövet- és sejtkereskedelmet, amely az emberi szervekkel történő kereskedést jelenti élő vagy eltávozott donoroktól.

A szervkereskedelem az Európa Tanács által 2014-ben elfogadott szervkereskedelem elleni egyezményben is definiált. Ennek az Egyezménynek megfelelően a szervkereskedelem az, amikor a következő tevékenységek egyikét szándékosan követik el:

- Emberi szervek eltávolítása élő vagy már eltávozott donortól, ahol a szerv eltávolítása az élő vagy eltávozott donor szabad, tájékozott és konkrét beleegyezése nélkül történik, vagy az eltávozott donor esetében a belföldi jog által meghatározott engedély nélkül kerül eltávolításra;
- az adott szerv felhasználása beültetés vagy más célból;
- az előkészítése, megőrzése, tárolása, szállítása, elfogadása, importálása és exportálása az adott szervnek;
- anyagi támogatása vagy bűnpártolása a fent említett bűncselekményeknek vagy szándékos/eltervezett próbálkozás a bűncselekmények elkövetésére;
- szervdonor vagy befogadó felbujtása és toborzása, melynek során pénzügyi nyereségben vagy összehasonlítható előnyben részesül a toborzó, felbujtó vagy harmadik személy;
- nem megfelelő ígéret vagy ajánlat tétele egészségügyi dolgozóknak, köztisztviselőnek vagy magánszektorban létesített intézményben dolgozóknak, egy személy által közvetlenül vagy közvetve, olyan céllal, hogy egy emberi szerv eltávolítását vagy beültetését illegális módon segítsék vagy végrehajtsák;
- egészségügyi dolgozók, köztisztviselők vagy magánszektorban létesített intézményben dolgozók által nem megfelelő előny kérelmezése vagy abban részesülése azzal a céllal, hogy hogy egy emberi szerv eltávolítását vagy beültetését illegális módon segítsék vagy végrehajtsák.

1.2.5. Koldulás

Gyakori jelensg, hogy felnőtt embereket, gyermekeket szóbeli fenyegetéssel (adósság, hivatalos dokumentumok elvétele, érzelmi zsarolás, stb.) vagy fizikai erőszak alkalmazásával koldulásra kényszerítik.
Legtöbbször Európa nagy városaiba viszik csapatostul az áldozatokat, az általuk összekoldult pénzből csekély fizetség vagy fizetség nélkül kell dolgozniuk. Fontos hangsúlyozni, hogy ezeket a fiatalkorú gyermekeket vagy felnőtt áldozatokat bűncselekményekre is kényszerítik (lopás, rablás).
A bűncselekményből származó bevételt le kell adniuk a kizsákmányolónak, aki ezeket az értéktárgyakat, pénzösszegeket sajátjaként kezeli.
Magyarországon a koldulás szigorú szabályozás alá esik. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény értelmében, aki gyermekkorú személy társaságában koldul, szabálysértést követ el. Aki közterületen vagy nyilvános helyen, olyan módon koldul, hogy a járókelőket, illetve a nyilvános helyen jelenlévőket pénz átadása céljából leszólítja, továbbá az is, aki házról házra, illetve lakásról lakásra járva kéreget, szabálysértést követ el. A szabálysértési hatóság haladéktalanul értesíti a szabálysértés tényéről, az érintett gyermek és az elkövető adatairól a gyermek lakóhelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatot.[11]

1.3. Jogi környezet

1.3.1. Az emberkereskedelem elleni küzdelemmel kapcsolatos jogszabályi háttér bemutatása

Az emberkereskedelem elleni küzdelem az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelvével (továbbiakban: Irányelv) új szintre lépett, és előtérbe került az európai közösség összefogása ezen jelenséggel szemben. Az irányelv meghatározta a főbb definíciókat és szempontokat annak érdekében, hogy az Európai Unió tagállamai egységesen vehessék fel a harcot az emberkereskedelemmel szemben.

[11] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200002.tv

A magyar jogalkotás nagy mértékben eleget tett az irányelvben foglaltaknak, és az abban megfogalmazottakat többségében átültette a magyar jogba[12]. Ugyanakkor nem csupán ennyi történt, hanem megkezdődött egy nagyobb jogalkotási folyamat, valamint az emberkereskedelem áldozatait segítő intézményrendszer kialakítása is folytatódott, továbbá az emberkereskedelemmel kapcsolatosan az esetlegesen érintett szakterületek dolgozóinak érzékenyítése, képzése is folyamatos tevékenységgé vált.
Mindez azonban még mindig egy folyamat kezdete, amelynek tevékenységei az alábbi szakaszokra osztva valósulnak meg:

- a 1046/2020. (II.18.) Korm. határozata az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020-2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről,
- az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégia végrehajtását szolgáló, 2022-2023 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről szóló 1228/2022. (IV. 14.) Korm. határozat

Jelen dokumentum ezen stratégiának keretein belül először is bemutatja a vonatkozó főbb jogszabályi helyeket, melyek az emberkereskedelem elleni küzdelem jegyében születtek meg Magyarországon.,

1.3.2. A hatályos, emberkereskedelemmel kapcsolatos jogszabályi környezet bemutatása

Jogalkotási szempontból Magyarországon az emberkereskedelem elleni küzdelem kiemelt területnek minősül.

Alaptörvény

A jelenleg hatályos szabályozás fő gerincét az Alaptörvény jelenti, melynek 3. cikke értelmében:
(1) Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.
Valamint releváns még a 2. cikkben megfogalmazott emberi méltóság sérthetetlensége, valamint a 4.cikk, mely a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogról rendelkezik.

Büntető törvénykönyv

Az emberkereskedelem és az ahhoz kapcsolódó bűncselekmények vonatkozásában az elsődleges jogszabályi háttér a **2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről,** mely külön fejezetben és törvényi tényállásban rendelkezik az emberkereskedelem, a kényszermunka, továbbá a kerítés, a kitartottság, valamint a gyermekprostitúció kihasználása bűncselekmények vonatkozásában.
Míg az emberkereskedelem és a kényszermunka a Btk. Az emberi szabadság elleni bűncselekmények című fejezetében, addig a kerítés, a kitartottság, valamint a gyermekprostitúció kihasználása bűncselekmények. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények című fejezetben jelennek meg.
Szintén a Büntető Törvénykönyv 2012. évi elfogadását és hatályba lépését követően nyert önálló bűncselekményi kategóriát a Gyermekprostitúció kihasználása tényállás, mely azon személyt rendeli büntetni, aki 18. életévét be nem töltött személy prostitúciójából hasznot húz vagy arra törekszik, illetve ha 18. életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt.

[12] Az irányelv értelmében pl. a gyermekek és a felnőttek is áldozatoknak minősülnek akkor, ha a prostitúciós tevékenységük során a már korábban felsorolt módok egyike által valósult meg (szállítás, átadás, rejtegetés, fogadás, fenyegetés, az erőszak alkalmazása, a megtévesztés, a kényszer, csalás, hatalommal vagy kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés), mégis 2020 nyaráig akár börtönbüntetéssel is szankcionálhatók voltak a prostitúciós tevékenységen rajtakapott gyermekek. A gyermek áldozatok részére fizikai és pszicho-szociális segítséget kell biztosítani, fizikai segítség most öt, az EMMI által kijelölt speciális gyermekotthonban elérhető, a pszicho-szociális segítségnyújtás módszeréről egyelőre nincsenek hírek.

Súlyosabb büntetést ír elő a törvény, ha valaki ilyen korú személy prostitúciójából részben vagy egészben kitartatja magát, valamint még súlyosabb büntetés járhat annak, aki olyan bordélyházat tart fenn vagy ilyen működéséhez anyagi eszközöket szolgáltat, ahol 18. életévét meg nem haladott személy prostitúciót folytat. Valamennyi cselekmény esetén szabadságvesztés kiszabását rendeli büntetésként a törvény.

A gyermekvédelem jogi szabályozása hazánkban

Minden gyermeket megilletnek az alapvető emberi jogok. Ezen jogok felett a gyermek további jogai a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemre és gondoskodásra való emberi jog.
Az első gyermekjogokat tartalmazó deklaráció az 1924- es Genfi Nyilatkozat, mely a gyermekek jólétét biztosító alapvető jogokat tartalmazta. A gyermeki jogokat meghatározó nemzetközi dokumentumok közül kiemelkedő még az 1948- ban elfogadott ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, melyet 1959- ben az ENSZ Közgyűlése által elfogadott Gyermekek Jogairól szóló Nyilatkozat követett.
Az ENSZ Gyermekek Jogairól szóló Egyezményt Magyarországon 1991. évi LXIV. törvénnyel lépett hatályba. Ezzel összhangban 2010- ben az Európai Tanács egy iránymutatást fogadott el, amely a gyermekek jogait szem előtt tartó, gyorsan lefolytatott, gyermekközpontú közigazgatási, büntető- és polgári igazságszolgáltatási eljárásokat fogalmaz meg elvárásként.
A gyermeki jogok védelme szempontjából Magyarországon meghatározó jelentősége az Alaptörvénynek van és gyermekvédelmi rendszerünk felépítését az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.) * szóló törvény határozza meg, több más jogszabállyal együtt. A Gyvt. végrehajtására szolgáló jogszabályok határozzák meg tehát a gyermekjóléti alap- és szakellátásban dolgozók feladatait a gyermekek jogainak érvényre juttatása érdekében.
~~A gyermekbántalmazás felismerése és megszűntetése szempontjából a 149/ 1997 (IX. 10.) Korm. rendelet, mely szorosan kapcsolódik a Gyvt.-hez, a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet és a 235/1997. (XII. 17.) Korm. rendelet a legfontosabb jogszabályok közé tartoznak a gyermekvédelem területén.~~

A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység.

A gyermekek védelmét:
– Pénzbeli és természetbeni
– Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások
– Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások
– valamint a Gyvt.-ben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják.

A gyermekvédelmi rendszer működtetése állami és önkormányzati feladat.

A **Gyermekek védelméről szóló törvény** összefoglalja a gyermeki jogokat és e jogok érvényesítésének garanciáit, a gyermekek védelmét biztosító alap- és szakellátások formáit, a jogosultság feltételeit, az ellátások finanszírozásának elveit és intézményrendszerét, továbbá a gyermekvédelmi gondoskodás, mint hatósági tevékenység fő szabályait és a gyámügyi igazgatási szervezetét. Mindezek mellett tartalmazza a gyermekek és szülők alapvető jogait és kötelességeit, illetőleg meghatározza a gyermekek védelmének alapvető rendszerét.

1.4. Törvényi tényállások

Emberkereskedelem

Az emberkereskedelem alapesetben elkövethető akként, hogy valaki mást elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, illetve e cselekmények megvalósítása érdekében szállít, elszállásol, elrejt vagy másnak megszerez.
Minősített eset valósul meg azonban, ha az elkövetőt a ***kizsákmányolás*** célzata vezeti. ***Kizsákmányolás*** a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy helyzetben tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére való törekvés.
Súlyosabban minősül a bűncselekmény, ha személyi szabadságában megfosztott személy sérelmére, emberi test tiltott felhasználása céljából, hivatalos személyként, üzletszerűen, vagy bűnszövetségben követik el, ha erőszakkal, fenyegetéssel, megtévesztéssel, a sértett sanyargatásával hajtják végre. Minősítő körülmény tovább, ha az elkövető a passzív alanyhoz való bizalmi, kötődésre épülő viszonyát használja ki (nevelés, felügyelet, gondozás, gyógykezelés, hatalmi vagy befolyási viszony). Még súlyosabban minősül a cselekmény, ha tizennyolcadik vagy tizennegyedik életévét be nem töltött személyek sérelmére, vagy különösen súlyos hátrányt, életveszély előidézve, vagy gyermekpornográfia céljából kerül kifejtésre.

Btk. 192. § (1) Aki mást
a) elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, illetve
b) az a) pontban meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében szállít, elszállásol, elrejt vagy másnak megszerez,
bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) Aki mást kizsákmányolás céljából elad, megvásárol, elcserél, átad, átvesz, toboroz, szállít, elszállásol, elrejt vagy másnak megszerez, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az emberkereskedelmet
a) személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére,
b) erőszakkal vagy fenyegetéssel,
c) megtévesztéssel,
d) a sértett sanyargatásával,
e) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonnyal visszaélve,
f) emberi test tiltott felhasználása céljából,
g) hivatalos személyként, e minőséget felhasználva,
h) bűnszövetségben vagy
i) üzletszerűen
követik el.
(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha
a) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,
b) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés b)-i) pontjaiban foglaltak valamelyike szerint minősül, vagy
c) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okoz.
(5) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha
a) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,
b) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés valamely pontja szerint is minősül,

c) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okoz, vagy
d) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére gyermekpornográfia céljából követik el.
(6) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha
a) a tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés valamely pontja szerint is minősül,
b) a tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okoz, vagy
c) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére gyermekpornográfia céljából követik el.
(7) Aki emberkereskedelemre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(8) E § alkalmazásában kizsákmányolás a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy helyzetben tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére törekvés.

Kerítés

A kerítés bűncselekmény a szexuális kizsákmányolás legtipikusabban megjelenő formája, mely az emberkereskedelem törvényi tényállásától elkülönítetten, nem csupán két különböző tényállásban, hanem más fejezetben is jelenik meg.
A kerítés bűncselekményben az elkövető kifejezetten saját haszonszerzése céljából mást szexuális cselekmény végzésére másnak megszerez vagy 18. életévét be nem töltött személyt prostitúcióra másnak felajánl vagy felhív.
Súlyosabban büntetendő, ha az elkövető e tevékenységét üzletszerűen végzi, továbbá, ha 18. életévét be nem töltött személy sérelmére, illetve, ha e személy az elkövető saját hozzátartozója, nevelése, felügyelete vagy gondozása alatt áll stb., vagy amennyiben az elkövető e cselekményét megtévesztés, erőszak, illetve fenyegetés alkalmazásával követi el.
Külön büntetni rendeli a törvényalkotó azt is, ha az elkövető az üzletszerű kerítés elkövetésében megállapodik.
A bírói gyakorlat szerint a bűncselekmény elkövetése megvalósul, amikor a partnerek már személyesen találkoznak egymással.

Btk. 200. § (1) Aki haszonszerzés céljából valakit szexuális cselekmény végzésére másnak megszerez, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) Kerítést követ el, és az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt prostitúcióra felajánl vagy felhív.
(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a kerítés üzletszerű.
(4) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott kerítést
a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,
b) az elkövető hozzátartozója, nevelése, felügyelete vagy gondozása alatt álló sérelmére, vagy a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve,
c) megtévesztéssel, erőszakkal vagy fenyegetéssel
követik el.
(5) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (4) bekezdés a) vagy b) pontjában meghatározott kerítés a c) pont szerint is minősül.
(6) Aki üzletszerű kerítés elkövetésében megállapodik, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Prostitúció elősegítése

A magyar Büntető Törvénykönyv azon esetet is bűncselekményként fogalmazza meg, amikor valaki mást prostitúcióra rábír vagy ennek céljára épületet, vagy egyéb helyet rendelkezésre bocsát, illetve, ha 18. életévét be nem töltött személynek ilyen tevékenység folytatásához segítséget nyújt. Súlyosabb a büntetés, amennyiben a 18. életévét betöltött személynek nem csupán segítséget nyújt, hanem e tevékenység végzésére rábír. Fontos, hogy e tényállásnál nem tényállási elem, hogy az elkövető ezáltal haszonra tegyen szert (ebben az esetben már kitartottságról, kerítésről vagy gyermekprostitúció kihasználásáról beszélünk) ebben az esetben elegendő, ha az elkövető segít vagy helyszínt biztosít, illetve, ha rábíró magatartásával az irányba befolyásolja a sértettet, hogy az prostitúciós tevékenységbe kezdjen.

Btk. 201. § (1) Aki
a) mást prostitúcióra rábír,
b) épületet vagy egyéb helyet prostitúció céljára másnak a rendelkezésére bocsát,
c) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúciójához segítséget nyújt,
bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) Egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt bír rá prostitúcióra, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Fontos, hogy a prostitúció önmagában véve nem bűncselekmény, de még csak nem is szabálysértés, amennyiben azt a jogszabályi előírásoknak megfelelően nem ún. védett övezetben folytatják. A prostitúció a Btk. 459. § (1) bekezdésének 25. pontja szerint: **a rendszeres haszonszerzés céljából történő szexuális cselekmény végzése**.

Kitartottság

A törvény egyértelműen és tömören büntetni rendeli azon személyt vagy személyeket, aki/k más prostitúciós tevékenységéből akár részben, akár egészben kitartatja magát.
A kitartatás, mint fogalom olyan negatív erkölcsi tartalommal bíró magatartás, melynek során valaki vagy valakik anyagi juttatást fogadnak el vagy kérnek olyan személytől, aki ezt prostitúciós tevékenység útján szerzi meg. A törvényalkotó az elkövető vagy elkövetők élősködő magatartására figyelemmel rendelte e tényállást büntetendőnek, ezáltal kívánta kifejezni annak elítélendőségét.

Btk. 202. § Aki prostitúciót folytató személlyel egészben vagy részben kitartatja magát, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Kényszermunka

Új törvényi tényállásként került megfogalmazásra a 2012-ben elfogadott Büntető Törvénykönyvben a kényszermunka törvényi tényállása, mely eddig csak más bűncselekmények minősített esetei között szerepelt. A törvényalkotó ezáltal - felismerve ennek egyre markánsabb megjelenését - olyan önálló tényállást alkotott, mely esetében más személyt - annak kiszolgáltatott helyzetét kihasználva - akár erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával, akár anélkül munkavégzésre kényszerít. Minősíti a cselekményt, amennyiben azt a sértett sanyargatásával, vagy jelentős érdeksérelmet okozva vagy 18. életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

Btk. 193. § (1) Aki mást annak kiszolgáltatott helyzetét kihasználva, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel munkavégzésre kényszerít, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a kényszermunkát
a) a sértett sanyargatásával,
b) jelentős érdeksérelmet okozva vagy
c) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére
követik el.

Gyermekprostitúció kihasználása

Szintén az új Büntető Törvénykönyv 2012. évi elfogadását és hatályba lépését követően nyert önálló bűncselekményi kategóriát a Gyermekprostitúció kihasználása tényállás, mely azon személyt rendeli büntetni, aki 18. életévét be nem töltött személy prostitúciójából hasznot húz vagy arra törekszik, illetve, ha 18. életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt. Súlyosabb büntetést ír elő a törvény, ha valaki ilyen korú személy prostitúciójából részben vagy egészben kitartatja magát, valamint még súlyosabb büntetés járhat annak, aki olyan bordélyházat tart fenn vagy ilyen működéséhez anyagi eszközöket szolgáltat, ahol 18. életévét meg nem haladott személy prostitúciót folytat. Valamennyi cselekmény esetén szabadságvesztés kiszabását rendeli büntetésként a törvény.

Btk. 203. § (1) Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúciójából haszonszerzésre törekszik, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt.
(3) Aki részben vagy egészben tizennyolcadik életévét be nem töltött, prostitúciót folytató személlyel tartatja ki magát, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(4) Aki olyan bordélyházat tart fenn, vezet, vagy olyan bordélyház működéséhez szolgáltat anyagi eszközöket, amelyben tizennyolcadik életévét be nem töltött személy folytat prostitúciót, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Prostitúció szabályozása Magyarországon

Figyelemmel arra, hogy bár jelenleg hatályos Büntető Törvénykönyvünk rendelkezik külön a munkacélú kizsákmányolás esetéről, azonban hazánkban továbbra is a szexuális célú kizsákmányolással összefüggésbe hozható, azon belül is a prostitúcióval összefüggő bűncselekmények jelennek meg nagyobb arányban.
A prostitúció hazai szabályozása (legális vagy illegális-e) gyakori kérdés a különböző nemzetközi és hazai fórumokon.

A belföldi prostitúciós tevékenység szabályozása kapcsán ki kell emelni az 1999. évi LXIX. a szabálysértésekről szóló törvényt. Ez alapján a tiltott prostitúció szabálysértés, amennyiben azzal a prostituált törvényt vagy helyi önkormányzati rendelet előírását megszegi, vagyis amennyiben ún. védett övezeten belül folytatja e tevékenységét.
A védett övezetre vonatkozóan külön törvény rendelkezik, mely szerint védett övezet, ahol a prostituált szexuális szolgáltatást nem nyújthat, arra nem ajánlkozhat.
Ilyenek:
a) a közútnak a közúti járművek közlekedésére szolgáló területe;
b) az autópályától, az autóúttól, illetve lakott területen kívül az egy-, illetve két számjegyű főútvonaltól számított 100 méteren belüli terület;
c) lakott területen a főútvonaltól számított 50 méteren belüli terület;
d) a népképviseleti, közigazgatási, bírósági, ügyészi szervek, valamint diplomáciai és konzuli képviseletek és az ezzel egy tekintet alá eső nemzetközi szervezetek és tagjaik elhelyezésére szolgáló épületek, köz- és felsőoktatási, köznevelési, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, szociális, közművelődési feladatok ellátására rendelt épületek, a személyforgalom célját szolgáló terminálok (repülőtér, pályaudvar, hajóállomások), a nyilvántartásba vett egyházak szertartásaira szolgáló intézmények, a Magyar Honvédség objektumai, valamint a temetkezési és egyéb kegyhelyek területén, illetve a közterületen azoktól számított 300 m távolságon belüli terület;

e) az olyan mellékutcák, ahol a kiskorúak oktatását, nevelését, gyógyítását, tartós elhelyezését szolgáló, valamint gyermekjóléti és gyermekvédelmi intézmény működik.

Továbbá a többlakásos ház közös tulajdonban vagy használatban álló területén, közterületen elhelyezett létesítményekben, illetőleg járműben valamint a védett övezeten belül a nem lakás céljára szolgáló helyiségben a prostituált szexuális szolgáltatást nem nyújthat.
A prostituált a szexuális szolgáltatása igénybevételére csak 18. életévét betöltött személyt hívhat fel, illetőleg csak 18. életévét betöltött személy erre irányuló ajánlattételét fogadhatja el.
A felajánlkozás nem lehet másokra nézve zaklató jellegű.
További követelmény, hogy a prostituált külön rendeletben meghatározott, 3 hónapnál nem régebbi orvosi igazolással rendelkezzen.

1.5. Áldozatazonosítással és áldozatsegítéssel kapcsolatos jogszabályi környezet

Áldozat azonosítási rendelet

Fontos elemét képezi az emberkereskedelem elleni küzdelemnek az emberkereskedelem áldozatainak azonosításáról szóló 354/2012. (XII.13.) Korm. rendelet. Ez a jogszabály fekteti le lényegében az emberkereskedelem elleni küzdelemben részt vevő intézmények jelzőrendszeri alapjait, áldozat felismerési alapjait, olyan módszertani útmutatást ad, amely megkönnyítheti a szakemberek feladatát az áldozatok azonosítását illetően.
Szintén jelentős eleme ezen jogszabálynak az áldozat-központúság. Kulcsfontosságú része minden emberkereskedelemmel kapcsolatos eljárásnak az áldozattal való bánásmód, a megfelelő segítség nyújtása, és az ehhez szükséges intézményrendszer biztosítása. Az áldozatokon keresztül van lehetőség a legnagyobb részt az emberkereskedelem felderítésére, az áldozatok együttműködésével lehet eljutni az elkövetőkhöz, éppen ezért olyan fontos koncentrálni az áldozatokra.

Áldozatvédelmi törvény

Korábbi jogszabály szorosan kapcsolódik a fentebb megjelöltekhez a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény, mely az áldozatsegítő szolgálatok létrehozásával lehetővé teszi a magánemberek – különösen a bűncselekmények áldozatai - számára az erőteljesebb érdekérvényesítést. Egy olyan állami szolgáltatást indítottak el ezzel, ami egyre több ember számára válik elérhetővé, és ezáltal akár az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények látenciája is csökkenhet.

Nagyon fontos mérföldkövet jelent a 2020. évi V. törvény, mely már az aktuális nemzeti stratégia részeként született meg. A törvény az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról címet viseli. Ez a jogszabály kiemelt fontosságúként kezeli a szexuális indíttatású emberkereskedelem kiskorú áldozatait. Az ő vonatkozásukban született meg és lépett hatályba egy új intézkedési forma, az ún. ***általános védelmi intézkedés***, mely a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben (a továbbiakban: Gyvt.), annak is a X. fejezetében jelenik meg. Ez gyakorlatilag nem más, mint egy ideiglenes hatályú elhelyezés, melyet a rendőrségnek kell foganatosítania – minden egyéb körülmény azonnali vizsgálata nélkül - abban az esetben, ha azt észlelik, hogy egy kiskorú prostitúciós tevékenységben érintett. Amellett, hogy ezt az ideiglenes hatályú intézkedéstől elkülönítve, külön definiálva jeleníti meg, a jogalkotó felismerte azt, hogy az ilyen áldozatok számára további garanciákat is biztosítani kell. Ennek jegyében deklarálják, hogy kizárólag speciális otthonokban lehet elhelyezni – átmeneti jelleggel – ezen kiskorúakat. Maga a jogszabály még nem hozta létre ezeket az otthonokat, hanem a meglévő – túlterhelt – rendszerre helyezi e feladat végrehajtását. Kijelölésre került öt speciális

gyermekotthon[13] az emberkereskedelem áldozatává vált kiskorúak fogadására. Az emberkereskedelem kiskorú áldozatainak azonosítása és ellátása, az új intézményi keretek kialakítása, sürgető fontosságú. Szintén fontos garanciális elemként jelenik meg a jogszabályban, hogy a prostitúciós tevékenységet folytató kiskorúakkal szemben szabálysértési eljárás nem indítható a tevékenység miatt. Ezen intézkedések már egy áldozatközpontúbb hozzáállást fogalmaznak meg, hiszen tartalmazzák többek között azt is, hogy ezen kiskorúak számára azonnali segítséget kell nyújtani, meg kell kezdeni a rehabilitációjukat, akár szakértői bizottság véleményének hiányában is.
A 2020. évi V. törvény definiálta újjá a Btk. 192. §-át is, és a tényállás neve innentől kezdve emberkereskedelem és kényszermunka. A két külön tényállás egyesítése nem csupán formai változást jelent. A jogalkotó felismerte, hogy a munka célú kizsákmányolás az egyik legelterjedtebb jelenséggé vált az utóbbi években. Azzal, hogy a klasszikus kényszermunkát összevonták az emberkereskedelem jellemző jegyeivel (toborzás, szállítás), megteremtették annak lehetőségét, hogy egy ilyen jellegű cselekmény akármelyik elkövetési szakaszában a súlyosabb büntetés kiszabására kerüljön sor. Nem mellékesen ezáltal a nyomozati lehetőségek is kiszélesedtek, hiszen az emberkereskedelem elleni eszközök a korábbiakhoz képest már több esetben is igénybe vehetőek. Dogmatikai szempontból igen fontos elem ez, gyakorlatilag minden munka célú kizsákmányolásnál megszűnt annak a lehetősége, hogy egy eljárás során esetlegesen másképp értelmezzék a cselekményt.

A meglévő jogszabályi rendszerhez tartozik még a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény („maffiatörvény") is. Ez a jogszabály abból a szempontból jelentős témánk tekintetében, hogy meghatározza a prostitúciós tevékenységet, lefekteti annak legális kereteit. Az előbb taglalt 2020. évi V. törvény hozta be ezen jogszabályba azt az evidenciát, amit eddig alapvetően gyermekvédelmi kérdésként kezeltek, nevezetesen azt, hogy a gyermek, vagyis a 18. életévét be nem töltött személy szexuális szolgáltatásra nem ajánlkozhat fel. Evidenciát említettünk, hiszen a társadalmi alapvetés pontosan annak tiltása, hogy prostitúciót 18. év alatti személy nem folytathat. Gyermekek esetén a prostitúciós tevékenység minden esetben szexuális kizsákmányolást jelent. Akkor is, ha a gyermek beleegyezését adta a prostitúciós szolgáltatás elvégzésébe (2011/36 EU Irányelv (11)) vagyis a gyermekek áldozatai a prostitúciós tevékenységnek.
Ehhez kapcsolódva jelentkezik a Btk. 203. § (2) bekezdése, melyet szintén a 2020. évi V. törvény módosított, mely szerint, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt, bűntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Vagyis nem csupán a felajánlkozás tilos, hanem annak elfogadása is, ez utóbbi pedig súlyos büntetési tétellel jár.

1.6. Tévhitek az emberkereskedelem kapcsán

Az emberkereskedelem jelenségét magas látencia jellemzi. Éppen ezért nagyon sok hiedelem és tévhit kapcsolódik hozzá, melyekre fontos ránéznünk.[14].

- Tévhit, hogy az embercsempészet és az emberkereskedelem ugyanaz

Az *embercsempészet* olyan bűncselekmény, amely során egy személyt hozzásegítenek ahhoz, hogy illegálisan belépjen vagy tartózkodjon egy olyan országban, amelynek nem állampolgára és nem állandó lakosa, pénzbeli vagy egyéb anyagi előnyhöz jutás érdekében. A csempészett személy beleegyezését adja a csempészethez, az emberkereskedelem áldozata soha nem adta, vagy ha igen, akkor a beleegyezése értelmét vesztette az emberkereskedő(k) kényszerítő, félrevezető vagy bántalmazó tette nyomán. Az embercsempészet általában véget ér, amikor az adott személy megérkezik a célországba, míg az emberkereskedelemhez hozzá tartozik az áldozat *kizsákmányolása* -

[13] Esztergomi Gyermekotthon, Kalocsai Gyermekotthon, Kornis Klára Gyermekotthon, Szigetvári Speciális Gyermekotthon, Pusztaottlakai Speciális Lakásotthon
[14] http://www.ravot-eur.eu/hu/az-emberkereskedelem-jelensege

ami a bűncselekmény tényleges célja - a célállomáson vagy akár már az utazás során. Emellett az embercsempészet mindig határokon átnyúló cselekmény, míg az emberkereskedelem egy állam saját területén is előfordulhat. A két bűncselekménytípus kapcsolódik egymáshoz, mert a csempészett személynek nyújtott szolgáltatás könnyen kizsákmányoló helyzetté alakulhat.

	Emberkereskedelem	**Embercsempészet**
Cél	Kizsákmányolás	Pénzbeli vagy egyéb anyagi előny szerzése
Beleegyezés	Nem számít	Igen
Nemzetközi jelleg	Nem feltétlenül	Mindenképpen
Bűncselekmény	Személy elleni	Állam elleni

1. sz. táblázat Emberkereskedelem és embercsempészet (Forrás: saját szerkesztés)

- Tévhit, hogy az Európai Unióban nincs jelen az emberkereskedelem.

Az Európai Unió tagállamai, különösen az észak-nyugati régió államai az emberkereskedelem áldozatainak ***célországai***, hiszen társadalmi-gazdasági helyzetüknek köszönhetően *érdekesek*, míg Kelet- és Dél-Európa szegényebb országai forrásországnak számítanak.

- Tévhit, hogy az emberkereskedelem célja minden esetben az áldozatok szexuális kizsákmányolása

Európán belül az emberkereskedelem áldozatainak csaknem hetven százaléka esetében szexuális kizsákmányolás a cél. Ez a szám azonban pontatlan lehet, mivel a szexuális célú kizsákmányolás az emberkereskedelem leginkább vizsgált formája, ezért *gyakrabban azonosítható*, mint a munka célú kizsákmányolás és egyéb célokból történő emberkereskedelem. A munka célú kizsákmányolásból történő emberkereskedelem elsősorban a mezőgazdaságban és a gondozási szektorban, az építkezéseken, a textil- és vendéglátóiparban, illetve a halászatban jellemző. A kizsákmányolás egyéb formája emellett a koldulásra kényszerítés, a háztartási munkára kényszerítés, a segélyekkel elkövetett csalás, a bűncselekményre kényszerítés és az emberi szervek eltávolítása.

- Tévhit, hogy az áldozatok kizárólag nők

Bár az azonosított áldozatok körülbelül 70 százaléka nő, férfiak is esnek emberkereskedők áldozatául, bár az ő esetükben a kizsákmányolás típusa jellemzően eltérő, sokkal jellemzőbb a munka célú kizsákmányolás, a házi rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatok.

- Tévhit, hogy az áldozatok kizárólag külföldiek.

Bár *sok áldozat külföldi*, az azonosított áldozatok 43 százaléka annak az *országnak az állampolgára*, ahol a kizsákmányolás zajlik. Meg kell azonban jegyezni, hogy az országon belüli és a határon átívelő emberkereskedelem aránya országonként változó.

- Tévhit, hogy az áldozatok mindegyike mélyszegénységben él

Az emberkereskedelem áldozatai nem jellemezhetők egyetlen profillal, mindenféle demográfiai csoportból kikerülhetnek. A mélyszegénység kiszolgáltatottságot jelent, amelyek áldozattá váláshoz vezethetnek, illetve növelik annak esélyét. Egy másik fontos befolyásoló tényező a háború, ami mindenféle társadalmi csoportba tartozó embert menekülésre kényszerít, ami növeli a kiszolgáltatottságot. Gyakran nem egyetlen okról beszélhetünk, hiszen a legtöbb tényező más körülményekkel, pl. a társak vagy a család nyomásával együtt van jelen.

– Tévhit, hogy az áldozatok mindegyikét elrabolják, megtévesztik vagy kényszerítik.

Nagyon kevés áldozatot rabolnak el, és bár néhány áldozatot az első pillanattól kezdve erőszakkal kényszerítenek munkára, mások önként kezdenek dolgozni, de hamis ígéretekkel megtévesztik őket. Az áldozatok néha tisztában vannak azzal, milyen munkát kell majd végezniük, de becsapják őket a munkakörülményeket illetően, ebből adódóan nincsenek tisztában azzal, hogy kizsákmányolás vár rájuk.

– Tévhit, hogy az áldozatok és elkövetők egyértelműen megkülönböztethetők.

Vannak helyzetek, amelyekben ezek a szerepek felcserélődhetnek. Számos olyan példa van, amikor valaki eleinte áldozat, de végül egyszerre tölti be az áldozat és az elkövető szerepét is. Egyértelmű példákat találunk a szexuális kizsákmányolás területén. Egy fiatal lányt Hollandiába visznek, ahol prostitúcióra kényszerítik. Bizonyos idő elteltével ő felügyel más áldozatokra, és a rangidős jogán privilégiumokat kap másokkal szemben. Az egyik ilyen előjog, hogy már nem kényszerítik szexuális szolgáltatásokra, hanem a kizsákmányolók helyetteseként működik. Az előléptetése azzal jár, hogy arra kényszerítik, hogy más nőknél a kényszerprostitúció megkezdésében és fenntartásában vegyen részt.

– Tévhit, hogy minden áldozat áldozatnak is tekinti magát, és ha lehetősége nyílik rá, segítséget kér

Nem minden áldozat takint magára áldozatként. Előfordul, hogy az áldozat a kizsákmányolt helyzetet jobbnak tartja, mint azt, amikor nem volt kizsákmányolva. Másokkal elhitetik, hogy önszántukból döntöttek úgy, hogy kizsákmányoló körülmények között dolgoznak, megint másokat pedig családi kötelékek vagy adósságok tartanak a kizsákmányolt helyzetben

– Tévhit, hogy az áldozatok nem ismerik az emberkereskedőket, akik emberrablással szerzik meg áldozataikat

Az emberkereskedőket nagyon gyakran ismerik az áldozatok, lehetnek rokonok, barátok, partnerek vagy rokonok barátai. A családtagok is kényszeríthetik rokonaikat kizsákmányoló helyzetbe, akár pénzért, akár más előnyökért, vagy mert az emberkereskedők kihasználják a meglevő családi hatalmi viszonyokat és kiszolgáltatott helyzeteket, hogy újabb áldozatot szerezzenek.

2. Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés

Összefoglalás: Az emberkereskedelem áldozatainak azonosítása és a hatékony áldozatirányítás az egyik legfontosabb eleme az emberkereskedelem elleni küzdelemnek. A 354/2012. Kormányrendelet megismerése ezt a folyamatot segítheti a résztvevő szakemberek számára. A saját élményen alapuló feladatmegoldás az azonosító adatlap részletesebb megismerését és az áldozatokra jellemző jelek könnyebb azonosíthatóságát teszi lehetővé. Az emberkereskedelem áldozatainak azonosítása és az áldozatsegítés folyamata gondos körültekintést igényel valamennyi, a területen feladatot ellátó szervezettől. Az emberkereskedelemi elkövetők technikáinak, az áldozatokra jellemző viselkedési formáknak és az ellátórenszernek, a segítő szervezeteknek az ismerete nagyban hozzájárul a bűncselekmény egyénekre, családokra, közösségekre és társadalomra gyakorolt negatív hatásainak csökkentéséhez, a felderített esetek és a bűntetőeljárás alá vont elkövetők számának növeléséhez.

Cél: A fejezet célja, hogy a hallgató megismerje az emberkereskedelem szempontjából veszélyeztetett társadalmi csoportokat és főbb sajátosságaikat, megismerje az áldozatta válás folyamatát, az emberkereskedelmet megvalósító elkövetők technikáit. Fontos, hogy kellő ismeretekkel rendelkezzen a témát érintő civil szervezetekről és tevékenységükről, az állami és a civil szervezetek által biztosított segítségnyújtás lehetőségeiről.

Kulcsszavak: potenciálisan veszélyeztetett, sérülékeny csoportok, prevenció, tool-húzó tényezők, áldozat, áldozattá válás folyamata, emberkereskedők által alkalmazott technikák, ellátórendzer, segítő szervezetek

Tanulást segítő kérdések: Milyen áldozatokra jellemző jegyeket ismer? Milyen áldozatokra jellemző viselkedési formákat ismer? Milyen elkövetői technikákat ismer az emberkereskedelem vonatkozásában? Melyik kormányrendelet határozza meg az áldozatazonosítás rendjét? Mi jellemző az áldozatazonosítás folyamatára? Milyen lépései vannak az áldozatirányításnak? Milyen segítő szervezeteket ismer?

Ajánlott magyar nyelvű irodalom:

- Varga-Sabján, Sebhelyi (2018): Gyermekprostitúció- Magyarországi helyzetkép emberi jogi és pszichológiai nézőpontból http://fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-18-1-04.pdf
- Sebhelyi Viktória (2012):A prostitúcióban élő nők keresztmetszeti vizsgálata Magyarországon, IRIS 2012, Szociális szolgáltatások fejlesztése prostitúcióban élő nők számára Magyarországon és Svájcban In: http://sexeducatio.hu/dokumentumok/Szociális%20szolgáltatások%20fejlesztése%20prostitúcióban%20élő%20magyar%20nők%20részére%20Magyarországon%20és%20Svájcban.pdf (letöltés időpontja: 2021.06.05.)
- Verőné Jámbor, Noémi: Többismeretlenes egyenlet : hallgatói vélemények a prostitúció és emberkereskedelem kérdéseiről. In: Iskolakultúra, (20) 4. pp. 101-108. (2010) (letöltés ideje: 2021.05.28.)

2.1. Emberkereskedelem kapcsán potenciálisan veszélyeztetett, sérülékeny csoportok

A különféle csoportba tartozás alapján egyes személyek kiszolgáltatottabbá, sérülékenyebbé válhatnak, főként a domináns csoportok megítélése és bánásmódja miatt, így könnyebben kerülhetnek más ember hatalma alá vagy akár annak tulajdonába. Az emberek ráadásul nem csupán egy, hanem több különféle társadalmi csoportnak tagjai egyszerre, így az ezekből külön-külön fakadó előnyök vagy hátrányok együttesen fejtik ki hatásukat. A társadalmi kirekesztettség szorosan együtt jár a szegénységgel, amely az egyik legkomolyabb veszélyeztető tényező az emberkereskedelem és rabszolgává válás tekintetében, habár önmagában nem magyarázza azt. A lehetőség vonzereje, a kérlelhetetlen igény az

olcsó javak és a biztos bevételi forrás iránt gyakorta olyan veszélyes helyzetekbe sodorják az embereket, amelyben könnyen kizsákmányolhatóvá válnak.
A sérülékenység, veszélyeztetettség fokát a Walk Free Foundation a Gallup Intézet közreműködésével 24 tényező segítségével mérte fel a 2016-ban megjelent Globális Rabszolgaság Index című beszámolójában. A tényezők egyenkénti vagy együttes hatásai pedig különösen sérülékennyé tesznek embereket, embercsoportokat. Ilyen tényező az emberi jogok, politikai jogok tiszteletének és védelmének hiánya, a fizikai biztonság hiánya, az alapvető szükségletek kielégítésének nehézségei (élelem, víz), az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés nehézségei (orvosi ellátás, oktatás, pénzügyi szolgáltatások), a jó kormányzás hiánya, a migráció, ezen belül is leginkább a kényszerű lakhelyelhagyás és a konfliktusok (háborúk, felkelések stb.) illetve katasztrófák.
Ezek a sérülékenységi tényezők 4 fő csoportba tartoznak: (1) polgári és politikai védelem, (2) ép társadalmi és gazdasági jogok, (3) személyi biztonság, (4) menekültek és konfliktusok, katasztrófák.[15]

Polgári és politikai védelem
- az igazságszolgáltatásba vetett bizalom foka
- bizonytalan politikai rendszer
- fegyverekhez való hozzáférés mértéke
- diszkrimináció mértéke a nőkkel szemben
- diszkrimináció mértéke az LMBT emberekkel szemben
- lakhely elhagyására kényszerült személyek száma
- kormányzati válaszadási hajlandóság (a Global Slavery Index számára 2016-ban)
- adekvát jogi intézkedések

Ép társadalmi és gazdasági jogok
- pénzügyi integráció: felvett kölcsönök mértéke
- pénzügyi integráció: heti fizetés összege és elérhetősége
- mobiltelefon előfizetések száma
- szociális háló működése
- alultápláltság mértéke
- tuberkulózis mértéke
- tiszta vízhez való hozzáférés mértéke

Személyi biztonság
- pénzügyi integráció: sürgősségi alap megléte
- erőszakos bűncselekmények száma
- a nők fizikai biztonságának mértéke
- GINI-index (jövedelem és vagyon eloszlásának mérése)
- diszkrimináció mértéke az értelmi fogyatékosokkal szemben
- diszkrimináció mértéke a bevándorlókkal szemben
- diszkrimináció mértéke a kisebbségekkel szemben

Menekültek és konfliktusok
- a terrorizmus hatása
- belső konfliktusok
- menekültek száma

Az emberkereskedelemnek bárki áldozatául eshet, bizonyos társadalmi csoportok azonban különösen kiszolgáltatottak.

[15] Gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagok együttműködésének elősegítése. A kapcsolati erőszak és az emberkereskedelem okozta ártalmak azonosítása és kezelése E-learning tananyag (16 óra) EFOP-1.2.4-VEKOP-16-2016-00001

- Nők
- Gyermekek
- Gyermekvédelmi szakellátásból kikerülő fiatalok
- Pszichiátriai betegséggel élők
- Különböző függőségekben szenvedő emberek (pl. alkohol, drog, szerencsejáték)
- Romák
- Hajléktalanok
- Fogyatékkal élő emberek
- Alacsony nyugdíjú idős, egyedül élő emberek
- Mélyszegénységben élők

- Tartós munkanélküliek

.

2.1.1. Nők

Az emberkereskedelem elleni küzdelem területén dolgozó szakemberek gyakorlati tapasztalatai szerint a nők és a fiatal lányok a modernkori rabszolgaság összes formáját tekintve 10-15 százalékkal nagyobb arányban esnek áldozatul a modernkori rabszolgaságnak, mint a fiúk és férfiak. Egyes típusokban - mint például a szexrabszolgaság vagy a háztartási rabszolgaság - az áldozatok legnagyobb része nő vagy fiatal lány. Az Eurostat adatai szerint a szexuális kizsákmányolás áldozatainak 95 %-a nő. (Data collection, 2018)

2.1.2. Gyermekek

Szerte a világban hatalmas igény mutatkozik a gyermekmunkaerőre. Nem minden, a gyermekek által végzett munkát nevezünk azonban gyermekmunkának. A gyermek részvétele olyan munkákban megengedett, mely nincs hatással az egészségükre, fejlődésükre, iskolai előmenetelükre, mint pl. a házimunkákban való részvétel, a szünidő alatt végzett zsebpénz kiegészítő tevékenységek.
A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) meghatározása szerint a gyermekmunka olyan munkát jelent, mely megfosztja a gyermekeket a gyermekkortól, méltóságától és ártalmas a lelki, fizikai fejlődésre, és ellehetetleníti az iskolai részvételt. A gyermekmunka legrosszabb formái közé tartozik a szolgává tett, családjuktól elszakított gyermekek munkavégzése, olyan munka, melyben a gyermekek betegségnek és rizikónak és egyéb veszélyeknek vannak kitéve. A Magyarországon 2001 óta hatályos 182. Számú ILO Egyezmény[16] 3. cikke szerint a „gyermekmunka legrosszabb formái kifejezés" magában foglalja:
a) a rabszolgaság vagy a rabszolgasághoz hasonló gyakorlat valamennyi formáját, úgymint a gyermekek adásvételét és a gyermekkereskedelmet, az adósrabszolgaságot és jobbágyságot, valamint a kényszer- vagy kötelező munkát, ideértve a gyermekek kényszer- vagy kötelező sorozását fegyveres konfliktusokban való bevetésük érdekében;
b) egy gyermek prostitúció, pornográfiakészítés vagy pornografikus előadás céljára történő használatát, vásárlását vagy felajánlását;
c) egy gyermek illegális tevékenységre, különösen a vonatkozó nemzetközi szerződések szerint meghatározott kábítószerek előállítására és az azokkal való üzérkedésre történő használatát, vásárlását és felajánlását;
d) olyan munkát, amely jellegénél fogva, vagy azon körülményektől fogva, amely között azt végzik, valószínűleg veszélyezteti a gyermekek egészségét, biztonságát vagy erkölcseit.
Az Eurostat adatai szerint az emberkereskedelem nyilvántartott áldozatainak mintegy 16%-a gyermek (13%-a kislány), akik súlyos és maradandó fizikai, pszichológiai és mentális sérülést szenvednek el.

[16] 2001. évi XXVII. törvény a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülésszakán elfogadott 182. számú Egyezmény kihirdetéséről

A diszfunkcionális családokban felnővő gyermekek rabszolgává válása jóval nagyobb arányú, mint a többieké. A bántalmazást, elhanyagolást elszenvedő gyermekek akár a családjukban maradnak, akár állami gondoskodásba kerülnek könnyebben befolyásolhatók, becsaphatók egy jobb jövő reményében. Mivel a gyermekkori bántalmazás növeli az áldozattá válás gyakoriságát, ezért fontos röviden beszélnünk a témáról. A gyermekbántalmazásról számos könyv és módszertani kiadvány született már hazánkban, a téma szerepel számos szakma alapképzésében, a védőnőktől a szociális munkásokon keresztül a pszichológusokig. A szakemberek képzésük során megismerik a bántalmazás különböző formáit (fizikai, érzelmi, szexuális bántalmazás és elhanyagolás, illetve egyes szakmai anyagok[17] említik a rendszerbántalmazást, az iskolai és cyber-bullyingot, a méhen belüli ártalmakat vagy az nevelési-oktatási elhanyagolást), rendszerint tanulnak a védő- és rizikófaktorokról, számos módszertani anyagban[18] megtalálhatjuk a bántalmazásra utaló jelek listáját. A jogi szaknyelv a bántalmazás helyett a veszélyeztetettség tágabb fogalmát használja, mely definíciója alapján “olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza”[19].

Egy 2021-es, a gyermekbántalmazást vizsgáló nemzetközi kutatás eredményei szerint[20] a gyermekbántalmazás, veszélyeztetettség fogalmai Magyarországon még sokszor nincsenek feltétlenül ok-okozati kapcsolatban a trauma, illetve a traumatizáció fogalmával: a hétköznapi szóhasználatban a trauma szó kapcsán inkább egy súlyos baleset vagy testi sérülés képe merül fel. A trauma, kötődési trauma, a komplex gyermekkori traumatizáció, a traumatudatos ellátás kifejezések az elmúlt években kezdtek csupán teret nyerni a szakmai szóhasználatban és képzésekben, valamint a szakirodalomban[21].

A rossz bánásmód, az ártalmas gyermekkori tapasztalatok, az, ha egy gyermek előre jelezhetetlen, veszélyt jelentő környezetben nő fel (így az is, ha családon belüli erőszak tanúja), traumatizációhoz vezet.

A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) a WHO megfogalmazása szerint magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.[22]

A rossz bánásmód lehet fizikai, érzelmi, szexuális és egyéb jellegű, és megvalósulhat aktív (cselekvő) és passzív (elhanyagoló) magatartással, a gyermeket rossz bánásmód érheti családon belül, illetve családon kívül.

Elhanyagolás: minden olyan mulasztás vagy baj okozása (akár szándékos, akár tudatlanságból, óvatlanságból, nemtörődömségből ered), amely jelentősen árt a gyermek egészségének vagy lassítja, akadályozza szomatikus, mentális és érzelmi fejlődését. Az elhanyagolás lehet érzelmi (pl.: az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiánya), fizikai (pl.: az alapvető fizikai szükségletek, higiénés feltételek, a felügyelet hiánya), oktatási, nevelési elhanyagolás (pl.: az iskolalátogatási kötelezettség elhanyagolása, iskolai feladatok, teljesítmény-problémák figyelmen kívül hagyása)

[17] Az EMMI 2017-es protokollja mellett (ld. 2-es hivatkozás): Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete [MGYSZOE]: Kézikönyv a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók számára a gyermekekkel szembeni rossz bánásmóddal kapcsolatos esetek ellátásához és kezeléséhez. 2006

[18] Emberi Erőforrások Minisztériuma [EMMI] - Szociális és Gyámügyi Főigazgatóság [SZGYF]: Módszertani Útmutató - A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan. 2017.; Emberi Erőforrások Minisztériuma [EMMI]. Egészségügyi szakmai irányelv az egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának gyanúja esetén. Eük. 14. szám, 2020

[19] Gyvt. 5 §

[20] Az ECLIPS európai projekt keretében végzett magyarországi kutatás, melyet a Magyarországi Pressley Ridge Alapítvány vezet. A kutatási jelentés pubikálás alatt van.

[21] ld. Herman, J.: Trauma és Gyógyulás, Háttér, 2003; Kuritárné Szabó Ildikó & Tisljár-Szabó Eszter (szerk.) Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna. A családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia. Oriold és Tsai, Budapest, 2015; Kereki, J. A kora gyermekkori intervenciós rendszer működése és fejlesztési lehetőségei az egységes ellátási út tükrében (Doktori PhD értekezés), 2020; Kaló, Zs. Bevezetés a szerhasználó nők világába. L’Harmattan, Budapest. 2020

[22] Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29–31 March 1999, WHO, Geneva. Geneva, World Health Organization, 1999.

formázott: magyar

Gyermekbántalmazás: ha valaki testi-lelki sérülést, fájdalmat okoz egy gyermeknek, vagy, ha a gyermek sérelmére elkövetett cselekményt – noha tud róla, vagy szemtanúja – nem akadályozza meg, illetve nem jelzi.
Fajtái: érzelmi bántalmazás (pl.: a gyermek érzelmeivel való tartós vagy rendszeres visszaélés, a gyermekekben az értéktelenség, a szeretetlenség).
fizikai bántalmazás (pl.: fizikai sérülés okozása ütés, rúgás, lekötözés, bezárás, rángatás, rázás, elvagy ledobás, gondatlan leejtés, mérgezés, megégetés, leforrázás,vízbe fojtás, fojtogatás stb.),
szexuális abúzus (pl.: gyermek, vagy fiatal szexuális tevékenységekre való kényszerítése, a gyermek bevonása pornográf anyagok megtekintésébe, vagy készítésébe, vagy a szülő/gondozó szexuális tevékenységének figyelésébe). [23]

A trauma meghatározása Bruce D. Perry, gyermekpszichiáter, neurobiológus és trauma szakértő megfogalmazásában:
"A trauma egy olyan tapasztalat, ami a gyermek világát egy rettegéssel teli, zavaros és mérgező közeggé változtatja, ezzel drámaian megváltoztatva a gyermek útját felnövekedése során és egész felnőttkorán átívelően."(Perry et al. 1995, p. 273)
"Az idegrendszeri fejlődés perspektívájából a trauma nem maga az esemény: a trauma az egyén válasza az eseményre. Traumatikus stressz akkor következik be, ha egy extrém tapasztalat elárasztja és megváltoztatja az egyén fiziológiai stressz-válasz rendszerét, mégpedig úgy, hogy az funkcionális visszaeséshez vezet a szervezet szinte minden részét behálózó stressz-válasz rendszerekben (pl. a neuroimmun, a neuroendokrin rendszer, az autonóm és a központi idegrendszer hálózataiban)." (Ungar-Perry, 2013. p. 125)
Ha a családi közeg bántalmazó, erőszakos, a gyermek fejlődő idegrendszere ehhez fog alkalmazkodni: a stresszválasz rendszer érzékenyebb lesz az átlagosnál, szinte állandó feszültségi állapotban, felkészítve a gyermeket az esetleges veszélyre, védekezésre. Ugyanez történik elhanyagoló családokban is: az éhségből, érzelmi és fizikai elhanyagolásból fakadó stressz is krónikussá válik, és meghatározza a fejlődő idegrendszer működését. A traumatikus élmények megváltoztathatják egy felnőtt ember viselkedését, stresszre adott válaszait, de gyermekek esetében ennél sokkal többről van szó: a növekvő gyermek számára egyfajta szerveződési, fejlődési keretet szabnak, meghatározva a későbbi kognitív képességeket, a szociális készségeket, az érzelemszabályozást, és kiszolgáltatva őt akár később, kamasz- és felnőttkorban megjelenő pszichiátriai betegségnek, egészségügyi kockázatnak, vagy bűnelkövető viselkedésnek. (Perry et al. 1995, 16 (4))
Kora gyermekkorban a gondozó(k) és a csecsemő mindennapos interakciói nyomán kialakuló kötődési mintázat is meghatározó hatással bír a fejlődő idegrendszerre. Ez a kötődési mintázat az idegrendszer fejlődési irányának és minőségének megalapozásával olyan szerepet játszik majd a felnőtt élet során, mint egy fatörzs, amelyből minden társas kapcsolat ered. (Perry, 2014)

A gyermekbántalmazás következményei lehetnek

- a gyermek nehezen szabályozza az érzelmeit, dühkitörések jellemezhetik, nem ismerik fel érzéseiket
- testi funkciók zavara (evés, alvás)
- érzelemmentes állapotok, érzéskiesések, emlékezési zavarok
- fokozott vagy csökkent fenyegetettség-észlelés
- csökkent önvédelmi képesség, fokozott köckázatvállalás
- fizikai önsértés
- célirányos viselkedés elkezdésének vagy fenntartásának képtelensége motiváció fenntartása, kíváncsiság hiánya

[23] Módszertani útmutató: A gyermekvédelmi észlelő és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és mdószertani 3. átdolgozott kiadás

formázott: Sorkizárt

formázott: magyar

- negatív önkép, öngyűlölet, reménytelenség, szégyenérzet
- extrém és tartós bizalmatlanság
- fizikai vagy verbális agresszió a kortársak és a felnőttek felé is.
- nem megfelelő próbálkozások intim kapcsolatok kialakítására
- empátiahiány
- túlzott fantáziatevékenység

A gyermekbántalmazás következményei lehetnek felnőtt korban

- felnőttkori személyiség alakulásának torzulása (borderline személyiségzavar, antiszociális személyiség zavar., narcisztikus személyiség zavar, szkizoid személyiség zavar)
- felnőttkori pszichiátriai betegségek kialakulása és kezelésének nehézségei (depresszió, PTSD, fóbiák, pánik, pszichoszomatikus zavarok)
- kriminális tevékenység

A gyermekkereskedők ismerve a gyermekek körülményeit, legtöbbször az anyagi javakon túl szeretetet és biztos családi hátteret ígérnek, helyette azonban az egyébként is traumákkal teli életüket nyomorítják meg végérvényesen azzal, hogy szexre és/vagy munkára kényszerítik őket.

Cigányság

A nemzetiségi csoportokat, különösen a roma közösségeket Európa-szerte veszélyezteti az emberkereskedelem, amely nemcsak nemzetközi szinten, hanem országon belül is létezik. Ezen belül a szexrabszolgaság, a kényszermunka (beleértve a kéregetést, kényszerbűnözést, háztartási rabszolgaságot) és a kényszerházasság Nyugat-Európában, Közép-Európában és a Balkánon egyaránt, születési országon belül és transznacionálisan is jellemző problémák. Az áldozatok tipikusan alacsony iskolai végzettségű, anyagilag rászoruló személyek jellemzően Kelet-Magyarország és Északkelet-Magyarország térségéből, akik kiszorultak az oktatásból, és a legális foglalkoztatásból.
A Magyar Nemzeti Felzárkózási Stratégia 2030 prioritásként jelöli meg, hogy kiemelt figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű, többszörösen diszkriminált nőket nagyban érintő emberkereskedelem és prostitúció felszámolására. A stratégia legfontosabb beavatkozási irányai között is szerepel – a gyermekjogok érvényesítése és a gyermekek védelme kapcsán – az emberkereskedelem áldozatává válás elleni védelem és annak megelőzése is.

2.1.3. LMBT emberek

A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű emberek szerte a világban megtapasztalják a diszkriminációt és a feléjük irányuló agressziót, szexuális orientációjuk vagy nemi identitásuk miatt. Az emberkereskedők ezt kihasználva gyakran munkát ígérnek, akár távoli országokban, majd a munka reményében a helyszínre érkezőket prostitúcióra kényszerítik. A fenyegetést gyakran zsarolás formájában alkalmazzák, amikor azt mondják az LMBT fiataloknak, hogy felfedik családjuk előtt az eddig titokban tartott nemi identitásukat vagy szexuális orientációjukat. A kényszerű rejtőzködés (closet) - azaz a nemi orientáció vagy szexuális identitás titokban tartása mások előtt - egy olyan tényező, amely megnehezíti a segítségnyújtást is.

2.1.4. Fogyatékossággal élő emberek

A kriminális cselekményekben történő áldozattá válásban a fogyatékossággal élő személyek többszörösen veszélyeztetettek a többségi, nem fogyatékos populációhoz viszonyítva. Gyakran ugyanannak az elkövetőnek válnak ismétlődően az áldozatává. Ilyen helyzet a rabszolgaság elszenvedése is. Az értelmi sérült emberek kevésbé lehetnek képesek a veszély észlelésére és elkerülésére, illetve könnyebben befolyásolhatóak más emberek által, azaz szociálisan

kiszolgáltatottabbak lehetnek. A testi fogyatékossággal élő emberek kevésbé képesek megvédeni magukat és nem képesek elmenekülni a veszélyes helyzetekből, azaz fizikailag kiszolgáltatottabbak lehetnek. A fogyatékosság azonban nem csupán önmagából fakadóan veszélyeztető faktora az áldozattá válásnak, hanem a kiszolgáltatottság miatt is, amely abból fakad, hogy a fogyatékossággal élő emberek megítélésük és marginalizációjuk okán hatalomnélküli pozícióban vannak a társadalomban.

2.1.5. Alkohol-, gyógyszer-, kábítószer-, társ- és játékfüggők

Fokozottan kiszolgáltatott helyzetben vannak az alkohol-, gyógyszer-, és kábítószerfüggők is. Az alkohol- és szerhasználat előzménye, eszköze és következménye is lehet a rabszolgaságnak. Akkor jelenthet előzményt, ha az áldozat már a rabszolgaság előtt is valamilyen függőségben szenvedett és a mindennapi adag megszerzése érdekében olyan „feladatokat" is elvégez, amely komoly veszélyt rejt magában. Mentális és/vagy fizikai állapotuk sokszor nem teszi lehetővé, hogy tiszta fejjel mérlegeljenek és/vagy ellenálljanak, így kizsákmányolóik kíméletlenül visszaélnek a kínálkozó lehetőséggel és rájuk kényszerítik akaratukat. A függőséget eszközként is használják a fogva tartók arra, hogy az áldozatok ellenállását megtörjék, és hosszú távra biztosítsák a teljes dependenciát. Végül, a szerfüggőség a fogva tartás és kényszerítés következménye is lehet. Az áldozatok a különböző szerek segítségével a trauma újbóli átélését próbálják elkerülni. (Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft, 2019)

2.2. Prevenciós tevékenységek a sérülékeny csoportok védelme érdekében

A rabszolgaság és emberkereskedelem elleni tevékenységeknek világszerte négy pillére van. Az angolszász szakirodalomban ezt 4P-nek nevezik a prevention, protection, prosecution, partnership (vagy participation) fogalmak után. Magyarul prevenciónak (megelőzésnek), védelemnek, bűnüldözésnek és együttműködésnek (vagy részvételnek) fordítjuk a négy komponenst. A négy komponens párhuzamos fejlesztése tud csak eredményt hozni a rabszolgaság és emberkereskedelem csökkentésében, de a prevenció alkalmas leginkább arra, hogy a potenciális áldozatok tájékozódjanak a veszélyekről és elkerüljék azt. A nemzetközi szakemberek évtizedekkel ezelőtt elsősorban a származási és célországokban megrendezett kampányoktól vártak eredményt a sérülékeny, veszélyeztetett csoportok szemléletformálása terén. Mára a megelőzéshez sorolt tevékenységek spektruma jóval szélesebb, az erőfeszítések egyszerre több tudományterületről érkeznek. A prevencióhoz tartozik például a munkások jogainak érdekében dolgozó szervezetek megerősítése (különös tekintettel azokban a szektorokban, amelyekre fokozottan jellemző a munkások kizsákmányolása) és a munkajog tökéletesítése, a születések pontos nyilvántartása, a jelzőrendszeri tagok rendszeres kommunikációja vagy a prostitúcióra irányuló igény visszaszorítása. A prevenciós tevékenységek megszólíthatják a veszélyeztetett, sérülékeny csoportokat, ugyanakkor szólhatnak a többségi társadalomhoz is, hogy a jelenség felismerésében, az esetek hivatalok felé történő jelentésében jobb eredmények szülessenek. Ösztönözhetik a jelzőrendszer tagjait a legfrissebb szakmai útmutatás megosztása céljából.

2.3. Toló és húzó tényezők az emberkereskedelemben

Az emberkereskedelem egy rendkívül szerteágazó és összetett jelenség. Számos ok húzódik meg mögötte, és társadalmi, gazdasági és kulturális kérdésektől is függ. A húzó és toló tényezők az emberkereskedelemben, különösen a magyar áldozatok körében a következők.

Toló tényezők

- Anyagi nehézségek: mélyszegénység;
- Iskolázatlanság
- Munkanélküliség
- Nem megfelelő családi háttér (szülők hiánya, válás, stb.)

- Kilátástalanság
- Félelem

Húzó tényezők

- Kereslet - Nyugat-Európában jobb a piac (specializált szervezett bűnözői csoportok)
- A jobb életszínvonal és magasabb jövedelem reménye
- Több lehetőség
- Ígéretek

2.3.1. Emberkereskedők technikái

- munka reménye: a mélyszegénységben, kilátástalan élethelyzetben lévő emberek gyakran válnak emberkereskedelem áldozatává, azért, mert reménykednek abban, hogy munkához jutnak. Ezért is nagyon fontos a külföldi munkavállalás előtt nagyon körültekintően megvizsgálni a külföldi munka valódiságát még akkor is, ha azt egy barátunknak vélt személytől halljuk.
- nagyon gyakori jelenség a félrevezetés és a jól fizető külföldi álláslehetőségek felajánlása ismerősök által, amelyekről külföldre érkezve kiderül, hogy prostitúcióra kényszerítés vagy más munka célú kizsákmányolás lesz a végeredmény.
- családhoz való tartozás, a szerelem, a szeretet ígérete: nagyon sok ember él egyedül, magányosan, rokoni kapcsolatok vagy szerető, támogató családi háttér nélkül, vagy elhanyagoló, veszélyeztető vagy bántalmazó családban. Igaz lehet ez gyerekekre, fiatalokra és felnőttekre egyaránt. Ezek az emberek különösen ki vannak szolgáltatva az emberkereskedőknek, hiszen pontosan tudják azokat a módszereket, amikkel az érzelmekre hatva magukhoz kötheti az áldozataikat. A szerelem, a szeretet ígérete, látszólagos megléte, a családhoz való tartozás megélésének illúziója számtalan esetben fedezhető fel az áldozatok által elmondottakban.
- gyorsan függőséget kialakító kábítószerre szoktatják az áldozatokat: gyakori jelenség, hogy az elkövetők gyorsan függőséget kialakító kábítószerre szoktatják az áldozatokat, így elérve, hogy még erősebb függőségbe és szolgai attitűdbe kényszerülnek.
- fontos tudnunk, hogy az áldozatokban gyakran szégyen alakul ki, önmagukat hibáztatják azért, ami velük történt. Ilyenkor már nagyon sokszor nem is mernek segítséget kérni, hiszen azokról, amik velük történt, nagyon nehéz beszélni.
- zsarolás gyerekkel, szülőkkel: az elkövetők nagyon gyakran zsarolják elsősorban a prostitúciós kizsákmányolás áldozatait gyermekeikkel, szüleikkel. Elhitetik velük, hogy nekik vannak kiszolgáltatva és ha nem azt csinálják, amit ők kérnek tőlük, akkor gyermekeiket elveszik tőlük, szüleiket bántalmazni fogják. Ezt nagyon könnyen el lehet hitetni, hiszen az áldozatok jelentős része nem ismeri a lehetőségeit, fél a hatóságoktól és a vele szemben hatalmi helyzetben lévő elkövető által mondottakat tekinti az igazságnak.
- Útiköltség kamatos kamattal megfizettetése: a külföldi áldozattá válás előzménye lehet már Magyarországon az útiköltség megelőlegezése az elkövető által. Ennek az összegnek a többszörösét kell azonban már a helyszínre érve megfizetni az áldozatnak, mely több hónapra is tartozást generálhat, sőt akár folyamatosan egy zsarolási alapot biztosít az elkövetőknek, ezzel is magukhoz láncolva az áldozatokat.
- Bántalmazások (fizikai, pszichológiai, szexuális, gazdasági): az emberkereskedelem során számos esetben jelen van a kapcsolati erőszak is, hiszen egy alá-fölé rendeltségi viszonyról van szó, melyben a hatalom megtartása az egyik legfontosabb célja az elkövetőnek.
- Az emberkereskedelem jellemzője az is, hogy a kizsákmányolt embereket nem engedik egyedül ügyeiket intézni, s azt sem, hogy kettesben maradjanak hivatalos szervek képviselőivel, ügyintézőkkel, hiszen ezekben az esetekben fennállhat a veszélye annak, hogy az áldozat beszél a helyzetéről.
- Nagyon sok áldozatnál azonban még ettől sem kell az elkövetőknek tartania, hiszen a rendszeres bántalmazás, a retorziótól való félelem, és az, hogy az áldozatok nagy részének nincs áldozattudata, jelentős előnyt biztosít számukra. Mindezek ismeretében rendkívül fontos figyelnünk

az áldozatiságra utaló jelekre, hiszen nem biztos, hogy az áldozat segítségünkre tud lenni azzal, hogy egyértelműen kijelenti, hogy bajban van és segítségre szorul.

2.4. Áldozatazonosítás, áldozatirányítás

Az emberkereskedelem elleni küzdelem egyik legfontosabb momentuma az áldozatok felismerése és azonosítása, valamint a hatékony áldozatirányítás.

Az emberkereskedelem megelőzésében és az emberkereskedelem áldozatainak megsegítése, korai beavatkozás érdekében fontos szerepet töltenek be az észlelő- és jelzőrendszer tagjai. Amikor észlelő- és jelzőrendszerről beszélünk, a gyermekek és a gyermekvédelem jut eszébe mindenkinek. Azonban az emberkereskedelem áldozatai gyakran nem gyermekek, hanem felnőttkorúak. Egyetlen bajba jutott ember mellett sem mehetünk el problémaészlelés után, segítségnyújtás nélkül. Ez valamennyi segítő szakmában dolgozó szakember feladata és felelőssége. Az észlelő- és jelzőrendszer működését több jogszabály és protokoll szabályozza, szinte valamennyi szakmacsoport számára. Jelzőrendszer működtetése, a legnagyobb területet és legszélesebb körben összefogó szakmacsoportokat mozgató család- és gyermekjóléti szolgálat/központ feladata. A család- és gyermekjóléti szolgálat egy szociális és gyermekvédelmi területet átfogó és mozgató intézmény, mely szinte valamennyi olyan szolgáltatóval rendszeres és folyamatos együttműködésben van, akik az emberkereskedelem áldozatait segíthetik, vagy ügyükben eljárhatnak. Fontos, hogy az észlelő- és jelzőrendszeri tagok ne csak a veszélyeztetett gyermekek esetében tegyék meg a jelzésüket, hanem olyan nagykorú személyek védelmében is, akik kiszolgáltatottak, az emberkeresdelem áldozatává váltak. A család- és gyermekjóléti szolgálat felé való jelzés a felnőtt szemény veszélyeztetettséget és krízishelyzete esetén szükséges megtenni.

A jelzés megtételének szükségességét és kötelező mivoltját több hatályos jogszabály szabályozza. Ezek közül a legjelentősebb jogszabály az Gyvt. 17. §-a határozza meg azokat a szolgáltatókat, intézményeket, melyek a gyermekvédelmi rendszer észlelő- és jelzőrendszeréhez tartoznak. E szolgáltatók feladatukat úgy látják el, hogy elősegítik a gyermek családjában történő nevelkedését, kiszűrik és megelőzik a gyermek veszélyeztetettségét, azonban annak fennállása esetében tesznek írásban jelzést a veszélyeztetettség megszűntesése érdekében. E szolgáltatók körébe tartoznak, vagyis a jelzőrendszer tagjai a következő intézmények:

a) az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a háziorvos, a házi gyermekorvos,
b) a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók,
c) a köznevelési intézmények és a szakképző intézmények,
d) a rendőrség,
e) az ügyészség,
f) a bíróság,
g) a pártfogó felügyelői szolgálat,
h) az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,
i) a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása,
j) az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek,
k) a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság,
l) a javítóintézet,
m) a gyermekjogi képviselő,
n) a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és vármegyei kormányhivatal,
o) az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv,
p) a települési önkormányzat jegyzője,
q) a büntetés-végrehajtási intézet,
r) a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők.

A fent felsorolt intézmények és személyek kötelesek

a) jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál,
b) hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.
Jelzéssel és hatósági eljárás kezdeményezésével bármely állampolgár és a gyermekek érdekeit képviselő társadalmi szervezet is élhet.

A Gyvt. mellett a jelzési kötelezettségre hívja fel a figyelmet a főként nagykorúak és a családok szociális ellátását szabályzó Szoc. tv. 64. §. (2) bekezdése is. A jogszabály kimondja, hogy a családok segítése érdekében a veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő- és jelzőrendszert kell működtetni a szociális ágazatban. A jelzés megküldését követően a kapott jelzés alapján a családsegítést nyújtó szolgáltató intézmény feltérképezi az ellátási területen élő szociális és mentálhigiénés problémákkal küzdő családok, személyek körét, és személyesen felkeresve tájékoztatást ad az elérhető szolgáltatásokról, jogokról.

2.5. A jelzés célja és fontossága

A jelzéssel felhívjuk azon szakemberek figyelmét a jelen lévő problémára, a megelőző, vagy korrekciós intézkedések megtételére, akiknek erre kompetenciájuk, professzionális tudásuk és képességük van.
A jelzéssel olyan prevenciós intézkedéseket generálhatunk, melyek célja, hogy mérsékelje a személyt érő káros hatásokat, súlyos esetben a bántalmazást, krízishelyzet kialakulását, az esetleges kizsákmányolást. A prevenciós tevékenység további célja lehet, hogy olyan képességeket fejlesszünk a kisebb érdekérvényesítő képességgel rendelkező személyekben, melyek hatékonyan lehetővé teszik, hogy ne váljanak az emberkereskedelem, vagy bármely bűnszervezet áldozatává.
A korrekciós beavatkozásokkal segíteni és erősíteni kell az egyént, a családot abban, hogy alkalmas legyen a krízishelyzet megoldására, képes legyen hatékony és megfelelő segítséget kérni a problémájuk megoldása érdekében, tájékoztatni kell az őket érintő jogokról, az elérhető átmeneti és tartós szolgáltatásokról, igénybe vehető juttatásokról.

Az emberkereskedelem áldozatainak kiszűrése nem egyszerű feladat. Az észlelő- és jelzőrendszeri tagoknak ahhoz, hogy jelzést tudjanak tenni, fel kell ismerniük az áldozati minőséget, észre kell venniük azokat a jeleket, melyek arra utalnak, hogy a nagykorú, vagy kiskorú személy veszélyben van.
Fontos megjegyezni, hogy nem kell egyetlen jelzőrendszeri tagnak sem bizonyítani a fennálló veszélyeztetettséget. Nem kell bizonyítani a bűncselekmény fennállását.

A jelzést követően nem ér véget az észlelő- és jelzőrendszeri tagok közreműködése a probléma megoldásában. A jelzés a problémamegoldás első lépcsőfoka. Azonban a problémafeloldásban nem kell egyedül lenniük. A cél, hogy a gyermek veszélyeztetettsége minél hamarabb megszűnjön, felnőttkorú áldozat esetén pedig minél hamarabb biztonságba kerüljön és megkezdődjön a rehabilitációja. A Gyvt. 135–136 /A. §-a értelmében a jelzőrendszeri tagoknak engedélyezett az adatkezelést, és annak megfelelően a törvényben meghatározott szervnek, hatóságnak való továbbítás is. (ld. még Gyermekbántalmazás módszertani útmutató, 16. o.) Éppen ezért a család- és gyermekvédelemben közreműködő szolgáltatók/intézmények a veszélyeztetettség megelőzése és megszűntetése érdekében kötelesek együttműködni, az információkat kölcsönösen megosztani egymással, mindezt úgy, hogy a titoktartás szabályait betartsák.

Az egészségügyi szolgáltatók azok, akik gyakran találkozhatnak az emberkereskedelem valamely szegmensének áldozatával. A védőnőknek, a felnőtt háziorvosoknak és a járó- és fekvőbeteg ellátó szolgáltatóknak (kiemelten az Sürgősségi Betegellátó Osztály szakembereinek) egyaránt fel kell ismerniük azokat a jeleket, tüneteket, melyek arra engednek következtetni, hogy a kiskorú, vagy

nagykorú személy áldozat. A felismerést cselekvésnek kell követnie. Ennek első lépése a jelzés megküldése az illetékes hatóságok felé. Az egészségügyi szolgáltatók jogszabályában is pontosan fogalmazzák meg a szükséges teendőket ezzel kapcsolatban. Gyermekek esetében az egészségügyről szóló *1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eütv.)* 42. § -a rendelkezése szerint az egészségügyi alapellátás és szakellátás területén működő egészségügyi szolgáltatók feladataik ellátása során kiemelt figyelmet fordítanak a gyermekek egészségét veszélyeztető tényezők megelőzésére, felismerésére és megszüntetésére, amelynek során a Gyvt. § (1a) bekezdésében és 17. § (2)-(3a) bekezdésében foglaltak alkalmazásával járnak el. Azaz, ha veszélyezetető körülmény tapasztalnak a vizsgálat során, megteszik az illetékes hatóságok és a család- és gyermekjóléti szolgálat fele a jelzésüket.

Nagykorú személyek esetében pedig *az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény* 24**.** §- a rendelkezik, miszerint az első ízben történő orvosi ellátáskor, ha az érintett 8 napon túl gyógyuló sérülést szenvedett és a sérülés feltehetően bűncselekmény következménye, a kezelőorvos **a rendőrségnek** haladéktalanul bejelenti az érintett személyazonosító adatait.

A kiskorú érintett első ízben történő egészségügyi ellátásakor – Gyvt. 17. §-ára is tekintettel - az ellátást végző egészségügyi szolgáltató orvosa **köteles az egészségügyi szolgáltató telephelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatot haladéktalanul értesíteni, ha**
a) feltételezhető, hogy a gyermek sérülése vagy betegsége bántalmazás, illetve elhanyagolás következménye,
b) a gyermek egészségügyi ellátása során bántalmazására, elhanyagolására utaló körülményekről szerez tudomást.
A fenti esetekben a jogszabály arról is rendelkezik, hogy az adattovábbításhoz az érintett, illetve az adattal kapcsolatosan egyébként rendelkezésre jogosult beleegyezése nem szükséges.

2.5.1. A jelzés útja

Az észlelő- és jelzőrendszeri tag a probléma felismerést követően azonnal megteszi írásos jelzését az áldozat lakhelye szerint illetékes hatóságokhoz. Ez elsősorban a rendőrséget, kiskorú esetében ezzel párhuzamosan a gyámhatóságot jelenti. Jelzést szükséges tenni az áldozat lakhelyén illetékes család- és gyermekjóléti szolgálat irányába is. Emberkereskedelmi áldozatok azonosítása során fontos a jelzések címzettjeként a területileg illetékes áldozatsegítő szolgálatokat, mint elsődleges jelzőrendszeri koordinátorokat is értesíteni, amely az EKAT rendszerben történő elektronikus rögzítésével történik meg. Az azonosító beszélgetésbe bevont személy pillanatnyi tartózkodási helye szerint illetékes, áldozatsegítő szolgálatként eljáró megyei (fővárosi) kormányhivatalt értesíti az EKAT rendszer.

Amennyiben az észlelő- és jelzőrendszeri tag személyes kapcsolatba tud lépni az áldozattal, akkor kísérletet szükséges tenni arra, hogy az áldozat maga keresse fel a rendőrséget, vagy az Áldozatsegítő Szolgálatot, ahol abban nyújtanak segítséget számára, hogy mielőbb gyakorlati segítséget kapjon a veszélyhelyzet elhárításához, a rendőségi feljelentés megtételéhez és a biztonságos környezetbe jutásához (pl.: védett házba költözés).

A rendőrség, a gyámhatóság, a család- és gyermekjóléti szolgálat, az áldozatsegítő szolgálat csak azokkal az információkkal tud dolgozni, krízishelyzeteket kezelni, amelyeket kap a jelzőrendszeri tagoktól. Ezért fontos a jelzés haladéktalan megtétele, a probléma pontos, valóságnak megfelelő, tárgyilagos megfogalmazása, leírása.
A család- és gyermekjóléti szolgálathoz beérkezett jelzést követően a szolgálat munkatársa haladéktalanul felkeresi a jelzett személyt, megállapítja a jelzésben szereplő probléma, krízis meglétét, amennyiben kapcsolatba tud lépni a jelzett személlyel, akkor tájékoztatja őt a jogairól, lehetőségeiről. A családsegítő megerősíti az áldozatot abban, hogy kérjen segítséget, amennyiben szükséges tovább delegálja/kíséri az áldozatsegítő szolgálathoz, a rendőrséghez további intézkedések megtétele miatt. Amennyiben a segítségnyújtás nem tud megvalósulni egyéb körülmények, vagy kompetenciahiány miatt (pl.: nem lehetett kapcsolatot felvenni az áldozattal, megerősödik a bűncselekmény gyanúja), abban az esetben a szolgálat jelzést tesz a hatóság irányába, további intézkedést kérve az áldozat segítése érdekében.
Az áldozatok segítése során nagyon fontos a kölcsönös információnyújtás az ügyben szereplő jelzőrendszeri tagok és a hatóságok között, továbbá a nyílt és együttműködő, kölcsönös kommunikáció és az áldozat segítése körül megfogalmazott feladatok megosztása és hatékony, közös kivitelezése. Az emberkereskedelem áldozatát csak szoros együttműködésben, egymással összhangban lehet azonosítani és megsegíteni a jelzés megtételétől kezdve az áldozat biztonságos környezetbe helyezéséig.

A család- és gyermekjóléti szolgálat a jelzés tartalmát kötelezően kivizsgálja és megtörténhet, hogy esetkonferenciát hív össze annak érdekében, hogy minden olyan szakemberrel, aki a gyermekkel, fiatallal kapcsolatban van, találkozhasson, információt gyűjtsön és cselekvési tervet dolgozzon ki. Ezeknek a szakembereknek a feladata, hogy segítse az emberkereskedelem áldozatait a felismerésben és a feltárásában és a legmegfelelőbb segítséghez jutásban. Az esetkonferencián tehát a jelzőrendszer valamennyi tagja jelen van, aki az érintett gyermekkel, fiatallal, családdal kapcsolatban van (gyermekjóléti szolgálat, pedagógus, védőnő, rendőr, pszichológus, óvodapedagógus, stb.) és céljuk, hogy közösen építsék fel a segítő folyamatot. A folyamatnak része lehet, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa és a gyermek életkorának indokoltsága alapján a védőnő együtt mennek ki családlátogatásra és ott ismerkednek meg a körülményekkel és a család által elmondottakkal. A családlátogatás során megfigyelt jelek segítenek abban is, hogy merre vihetik tovább a folyamatot a segítő szakemberek.
A jelzés utáni eseményekről (pl.: kapcsolatfelvétel a jelzett személlyel) a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa írásban visszajelez a jelzőrendszeri tagnak, ezzel is erősítve a kölcsönös kommunikációt és együttműködést.

2.5.2. Szakmai ajánlás az észlelő- és jelzőrendszeri működéshez

Ahogy korábban megfogalmazásra került, az első lépés minden esetben az, hogy a jelzés megtételével indul a folyamat. A jelzésre kötelezettek rendszere, akár gyermek, akár nagykorú áldozatokról van szó, egy az egyben a Gyvt.-ben és a Szoc. tv.-ben meghatározott jelzőrendszeri tagokat jelenti, melyeket korábban, a Jelzőrendszer működéséről c. fejezetben már mi is felsoroltunk.

A jelzésnek, attól függően, hogy gyermek vagy felnőttkorú-e az áldozat, különböző intézményekhez kell beérkeznie. Gyermekek, vagyis 18 éves kor alattiak esetén a rendőrséget, és a család- és gyermekjóléti szolgálat (ld. Gyvt. 17.§.) kell értesíteni, felnőttkorú áldozatok esetén pedig a rendőrséget és a területileg illetékes áldozatsegítő szolgálatot. (Ld. Áldozatazonosítási rendelet, 2. § (2)).). Ezutóbbit mindig az országosan egységesen működtetett webalapú rendszeren (a továbbiakban: EKAT Rendszer) keresztül kell megtenni Itt utalunk vissza arra[24], hogy az emberkereskedelem gyanújának észlelése esetén fontos, hogy a szükséges eljárások megindításához elegendő legyen a gyanúról szóló jelzés megtétele (azaz feljelentés, magánindítvány megtétele nélkül is induljon eljárás, csak jelzés nyomán), így a rendőrség esetében érdemes megfontolni a jelzés és a bejelentés definíciójának harmonizálását elvégezni.

Ha az áldozat különböző okok miatt nem képes (pl: zsarolják, akár traumás kötődéssel kapcsolódik az elkövetőhöz, vele bármilyen függő viszonyban van, fogva tartják, stb.) magától jelentkezni az illetékes hatóságoknál, akkor a jelzőrendszernek kell lépnie. Az emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyekben kiemelt jelentősége van a gyorsaságnak. Hiszen, ha az elkövető időt és teret kap, könnyedén „el tudja tüntetni" a nyomait. Így is van arra esély, hogy az elkövető olyan félelmet kelt az áldozatban, hogy nem mer vallomást tenni, ugyanakkor meg kell teremteni a lehetőséget arra, hogy a rendelkezésre álló támogató eszközökkel megerősítést nyerjen ehhez a lépéshez. A családsegítők és a szociális segítők gyakorlati tapasztalatai azt mutatják, hogy az áldozatok nagyobb mértékben hajlandóak és képesek együttműködni a hatóságokkal, ha kikerülnek az elkövetők elnyomó környezetéből. Ezért van tehát szükség arra, hogy azonnali intézkedésre kerüljön sor, melyhez a rendőrség segítségét vesszük igénybe. Az áldozatsegítő szolgálatoknál jelenleg is meglévő eszközök pedig arra megfelelőek, hogy ha kiemelésre kerül az áldozat, akkor hatékony és kézzelfogható segítséget nyújthatnak számára a megerősödésben, illetve abban, hogy a teljes eljárás során tudják képviselni a sértetti érdekeiket.
Ahogyan korábban már írtuk, a gyermekek esetében már létezik 2020 óta egy azonnali rendőrségi eszköz az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált fiatalkorúak megsegítése érdekében, ez a már korábban említett **általános védelmi intézkedés**.
A felnőtt áldozatok tekintetében a legjelentősebb jogszabályi rendelet a 354/2012. (XII.13.) Kormányrendelet az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről.

2.6. Emberkereskedelem áldozatainak azonosítása

Az emberkereskedelem áldozatainak azonosításának rendjéről a 354/2012. (XII. 13.) Kormány rendelet (továbbiakban: THB rendelet) rendelkezik. A 2013. január 1-től hatályban lévő rendelet pontosan megadja az áldozatok azonosítását végző szervek listáját.
A rendelet értelmében az egészségügyi szolgáltató, az egészségügyi államigazgatási szerv, a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltató, a köznevelési intézmény, a rendőrség, a munkaügyi hatóság, a konzuli tisztviselő, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság és az áldozatsegítő szolgálat végez áldozatazonosítást.
Az azonosításban önkéntesen részt vevő szervezet is végezhet azonban áldozatazonosítást. Ilyen önkéntes szerv lehet nem állami, vagy önkormányzati fenntartású jogi személy, valamint jogi személyiség nélküli szervezet, amely működése során olyan magyar állampolgárról vagy a szabad

mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyről szerez tudomást, akiről alappal feltehető, hogy az emberkereskedelem áldozata.

A THB rendelet 2. § (1) bekezdése szerint amennyiben az azonosítást végző szerv hatáskörébe tartozó eljárása során vagy egyébként olyan magyar állampolgárra, vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyre vonatkozóan. A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. tv. 1. § (1) bekezdése sorolja fel, hogy Magyarország kinek a részére biztosítja a szabad mozgás és tartózkodás jogát (lényegében az EU állampolgárairól, valamint Svájc, Norvégia, Izland, Liechtenstein állampolgárai és a hozzájuk kötődő személyekről van szó).1, akiről alappal feltehető, hogy az emberkereskedelem áldozata, ezen helyzetről hivatalos tudomást szerez vagy azt egyébként észleli, vele azonosító beszélgetést folytat le. Az „azonosító beszélgetés" definíciója szerint az emberkereskedelem áldozataként történő beazonosítást célzó beszélgetés a THB rendelete 1. mellékletben meghatározott azonosító adatlap segítségével történik.
Az áldozatok azonosítása a meghatározott szervek képviselői ill. az önkéntesen azonosítást végző szervek feltételezése ill. az áldozat saját maga elmondása szerint kezdődhet. Az első találkozáskor, legyen a feltételezett áldozat általi önkéntes megkeresés vagy hivatalos ellenőrzés, kapcsolatfelvétel esetén történő figyelmeztető jegyek alapján történő azonosítás, mindenképpen a legfontosabb az a feltételezett áldozat alapvető és sürgető szükségleteinek kielégítése és a beszélgetés megfelelő körülményeinek megteremtése. Természetesen nem várható el egy feltételezett áldozattól, hogy a vele egy helységben tartózkodó esetleges kizsákmányolójának jelenlétében vállalja áldozatiságát, így fontos az elkülönítés biztosítása.

A beszélgetésnek biztonságos környezetben kell megvalósulnia, elfogadó attitűddel a beszélgetést lefolytató munkatárs részéről és egyértelmű keretek meghatározása mellett. Már a beszélgetés elején szükséges elmondani, hogy a munkatársat titoktartására számíthat és a válaszadások önkéntesek és bármikor megszakíthatóak. Amennyiben lehetőség van rá, úgy jelen lehet olyan személy, akit támogatóként él meg a feltételezett áldozat.
Az áldozat azonosítása során fontos tájékoztatást nyújtani az elérhető segítségekről mind az állami mind a civil szervezetek által biztosított szolgáltatásokról. Elengedhetetlenül fontos, hogy az áldozat biztosítva legyen arról, hogy komplex ellátásra van lehetősége, mely magában foglalja a biztonságos szállást, egészségügyi, pszichológia, jogi, szociális, foglalkoztatási segítségnyújtást és a teljes körű reintegrációs folyamatot.

Abban az esetben tehát, ha az azonosítást végző szervek látókörébe kerül olyan magyar állampolgár vagy szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, akiről feltételezhető, hogy emberkereskedelem áldozata, a szervezet munkatársa azonosító beszélgetést folytat le.
Amennyiben a beszélgetés során kiderül, hogy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozatáról van szó és erről személyes írásos hozzájárulást ad a beszélgetésbe bevont személy, értesíteni szükséges a területileg illetékes áldozatsegítő szolgálatot.
Amennyiben az áldozat nem rendelkezik biztonságos szállással, úgy értesíteni szükséges az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálatot (OKIT) a 06-80/20-55-20 as telefonszámon, mely éjjel-nappal hívható telefonszám.
Amennyiben egészségügyi ellátásra van szükség, úgy egészségügyi ellátó felé irányítja a valószínűsíthető áldozatot.

Ha az azonosító beszélgetés alapján valószínűsíthető, hogy az emberkereskedelem áldozataként azonosított személy gyermek, az azonosítást végző szerv haladéktalanul kezdeményezi a Gyvt. 17. § (2) bekezdés b) pontja szerint hatósági eljárást.
Az OKIT az értesítést követően tájékoztatja az emberkereskedelem áldozataként azonosított személyt a védett szálláshelyen történő elhelyezés feltételeiről. Amennyiben az emberkereskedelem áldozataként azonosított személy a védett szálláshelyen történő elhelyezését kéri, őt az OKIT a védett szálláshelyre irányítja.

2.6.1. Áldozattá válásra utaló jelek

Az emberkereskedelem áldozatainak azonosítása komoly körültekintést igényel. A nehézséget az is adja, hogy az áldozatok sok esetben fogva tartóikkal együtt érkeznek vagy egy helyen tartózkodnak velük. Emellett a rendszeres fenyegetések, fizikai és mentális bántalmazások, retorziótól való félelem is meggátolhatja az áldozatot abban, hogy áldozatiságát vállalja ill. hogy az esetleges beszélgetés lefolytatása után segítséget kérjen.
Annak eldöntéséhez, hogy valakiről feltételezhető-e alappal, hogy emberkereskedelem áldozata lett, az összes körülmény figyelembevételével a THB rendeletben felsorolt áldozattá válásra utaló jelek nyújthatnak megfelelő támpontot.

A felsorolt jelek közül különösen a következő jelek lehetnek árulkodóak:

- a feltételezett áldozat valószínűleg gyermek
- a végzett munka jellegének nem megfelelő ruházat
- tipikusan szexuális tevékenység végzéséhez viselt ruházat
- annak jelei, hogy a személy szabad mozgását korlátozzák, ellenőrzik
- a munkahely azonos a szálláshellyel
- nem tudja a szállása címét
- munkaideje (tevékenység végzésének időtartama) kirívóan hosszú
- fizetés egy részének, vagy egészének elvonása
- nem tudja megmondani a munkahelye címét
- az azonosításba bevont személy abban a hiszemben van, hogy tartozik a munkaadónak.

2.6.1. Áldozatokra jellemző viselkedésminták

Az emberkereskedelem áldozatai traumát elszenvedett emberek, akik általában rettegnek az elkövetőktől és ez nagy mértékben befolyásolja tetteiket, döntéseiket. Sokszor előfordul, hogy elhatározza az áldozat, hogy megszökik vagy segítséget kér, de a retorziótól való félelme következtében mégsem teszi meg.

Emberkereskedelem áldozataira jellemző személyiségjegyek, viselkedésformák:

- Az elszenvedett trauma következtében az áldozatok világképe megváltozik, nem bízik az emberekben és a biztonságos világban sem, mindenkivel bizalmatlanul viselkedik, annak érdekében, hogy megvédje önmagát.
- Az áldozatok sokszor két csoportra osztják az embereket, azokra, akikben meg lehet bízni és azokra, akikben nem. Azonban azokat az embereket is nagyon hamar átsorolhatja a nem megbízható emberek közé, akikben korábban megbízott. Ehhez elegendő egyetlen olyan dolog, amit az áldozat magára nézve bántónak talál. Ilyen lehet például, ha úgy gondolja az áldozat, hogy nem hisznek neki, nem támogatóak vele, vagy elbagatelizálják a vele történteket.
- Jellemző az áldozatokra, hogy minden változástól tartanak, mert a változások mindig bizonytalansággal járnak. Emiatt előfordulhat, hogy az áldozat akkor sem menekül, amikor lehetősége lenne rá, mert a bizonytalanság helyett inkább az ismerős rosszat választja.
- Előfordulhat az is, hogy az áldozatban egyfajta traumatizált kötődés alakul ki, szimpátiát, szeretetet érez az elkövetővel szemben (Stockholm szindróma). Több esetben előfordul, hogy az áldozat a beszélgetés során az elkövetőt védelmezi, az elkövető tetteit racionalizálja, saját hibájaként állítja be ill. igyekszik annak súlyosságát mérsékelni.
- Az áldozatokra jellemző a beszűkült tudatállapot, melynek következtében a múlt-jelen-jövő hármasából csak a múltra fókuszál, abból nem tud kilépni. Jövőképe szinte egyáltalán nincs vagy ha mégis, akkor nagyon bizonytalan.
- Az áldozatok érdekérvényesítő képessége szinte teljesen megszűnik, ha egyáltalán volt, gyakran passzívnak, tehetetlennek tűnnek. Ennek az az oka, hogy a múltjukban bármit is szerettek volna

megtenni, azt nem tehették meg, sorsukat nem önmaguk alakították, nem saját elképzelésük szerint élték az életüket, hiszen nem engedték azt meg nekik.
- Az áldozatok emlékei az eseményekről nem összefüggő eseményként vannak jelen a memóriájukban, hanem darabokban, töredezetten, ezért gyakran jutnak eszükbe újabb és újabb emlékképek. Ez tehát nem a szavahihetőségüket vonja kétségbe.
- Az emberkereskedelem áldozataira nem minden esetben jellemző, hogy külsérelmi nyomok vannak rajtuk. Legtöbb esetben a viselkedésük az, ami árulkodhat arról, hogy áldozatok. Mégis sok esetben találkozhatunk látható sérülésekkel (zúzódások, vágásnyomok, égésnyomok stb.), kezeletlen fertőzések jeleivel, alultápláltsággal, testi fogyatékossággal, ápolatlansággal, kimerültséggel, fáradtsággal. A ruházatra jellemző lehet a szegényes, elhanyagolt, piszkos ruha vagy olyan ruha, amely a kényszerített munkavégzéshez illő (prostitúcióra kényszerítés esetén).
- Személyes okmányok hiánya és az, hogy a feltételezett áldozat nem tudja a lakcímét vagy nem akarja megmondani sok esetben árulkodó lehet. Emellett ha lakcíme folyamatosan változik vagy olyan lakáskörülmények között él, amely nem megfelelő lakhatás céljára.
- Az emberkereskedelem áldozataira jellemző a fokozott bizalomvesztés, mely nehéz helyzet elé állíthatja az első kapcsolatfelvételt végző szakembert.
- szorongó, feszült, gyötrődő, görcsösen megoldást kereső.
- Figyelme a problémára (egésze, része) irányul.
- Érzelmi reakcióit csak részben képes kézben tartani, uralni.
- Hajlamos indulatvezérelt cselekvésre.
- Nincs önmagára vonatkozó jövőképe.
- A kialakult problémáról sokat tud, de elvész a részletekben, nehezen tudja átlátni, rendszerezni.
- Beszűkült érzelmeiben és gondolataiban, csak a problémával foglalkozik, tépelődik.

Az áldozatokra jellemző továbbá a
- fokozott bizalomvesztés,
- bűntudat,
- szorongás,
- izolálódás,
- elfojtott indulatok,
- kontrollvesztés.

2.7. Kommunikáció emberkereskedelem feltételezett áldozataival

- A találkozás és a meghallgatás során nagyon fontos a biztonságos (mind fizikai mind mentális értelemben) és zavartalan körülmények biztosítása
- már az első kapcsolatfelvétel során törekedni kell az áldozat megnyugtatására, biztosítani az együttérzésről, érzékeltetni vele azt, hogy a segítő „vele van”, ami történt nem az ő hibája, most már biztonságban van
- nagyon fontos, hogy figyelemmel legyünk az érzéseire, igényeire, állapotára – és ennek megfelelően gondoskodjunk az áldozatról
- ventilláció biztosítása
- az áldozatok számára a legfontosabb a bizalom kialakítása és a megértő figyelem, a kapott információk bizalmas kezelése (titoktartás)
- segítő háló feltérképezése

Az áldozatok azonosítása során nagyon fontos a megfelelő elfogadó attitűd a szakember részéről. Sok esetben elmondható, hogy az áldozat nincs tisztában azzal, hogy ő áldozat. Ilyenkor még nehezebb az azonosítás ill. a beleegyezésével az áldozat azonosító adatlap felvétele, hiszen leginkább beszűkült tudatállapot jellemző az áldozatokra.

Ennek feloldása sok esetben nehéz és időigényes feladat. Azonban elmondható, hogy a megfelelő attitűddel való odafordulás és a rászánt energia elindíthatja azt a folyamatot, melyben megtörténik az áldozatazonosítás és az azt követő segítő folyamat.
Az áldozatok ill. a feltételezett áldozatok nem tudják, hogy mi vár rájuk azután, hogy azonosították őket. Emiatt fontos tájékoztatni őket az elérhető szolgáltatásokról, természeti és pénzbeli juttatásokról, arról, hogy Magyarországon több kormányzati és civil szervezet is hatékony segítséget tud adni jelenlegi kiszolgáltatott helyzetéből való kikerüléséhez.

Áldozatazonosítás menete és a foganatosított intézkedések összefoglalása a THB rendelet alapján

Az Adatlap az Útmutatón kívül négy főrészből és egy záró részből áll.

A. a kitöltő személy, illetve szerv és az azonosításba bevont személy alapadatai;
B. az áldozattá válásra utaló jelek (indikátorok) listája;
C. hozzájáruló nyilatkozatok;
D. statisztikai célú adatfelvétel (anonim formában).

Az azonosító beszélgetés során az azonosításba bevont személyt meg kell szemlélni és hozzá kérdéseket kell intézni az azonosító adatlapon felsorolt mutatók (indikátor) felhasználásával. A kérdésekre adott válaszok alapján lehet meghatározni, hogy az azonosításba bevont személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata-e. Minden esetben az adatlapon szereplő mindhárom kategóriára vonatkozóan fel kell tenni a kérdéseket.

A három kategóriára vonatkozóan egymástól függetlenül kell eldönteni, hogy az adott kategóriában az áldozattá válás valószínűsége fennáll-e. Az áldozattá válás valószínűsége az adott kategóriában fennáll, ha

- két nagy valószínűségre utaló jel, vagy
- egy nagy valószínűségre utaló és egy közepes/kis valószínűségre utaló jel, vagy
- két közepes valószínűségre utaló jel és egy kis valószínűségre utaló jel

együttesen jelen van.

Az azonosításba bevont személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata, ha az áldozattá válás valószínűsége valamennyi kategóriában fennáll.
Fentiek alapján tehát először mindhárom kategóriában („Megjelenés”, „Személyes körülmények”, „Munkakörülmények/tevékenység végzésének körülményei”) külön-külön meg kell állapítani, hogy az áldozattá válás fennáll-e, majd akkor lehet valószínűsíteni, hogy az azonosításba bevont személy emberkereskedelem áldozata lett, ha az áldozattá válás valószínűsége mindhárom kategóriában fennáll.

A valószínűsítésnek alapvetően 4 következménye lehet

1. Az azonosításba bevont személy valószínűsíthetően nem emberkereskedelem áldozata és további intézkedés nem szükséges. Ebben az esetben az Adatlap kitöltése után annak tartalmát ismertetni kell az azonosításba bevont személlyel, majd az adatfelvevő aláírását követően alá kell azt vele íratni. Ebben az esetben az Adatlapot semmilyen szervnek nem kell megküldeni, azt iktatás után az ügyiratban kell elhelyezni.

2. Amennyiben fentiek alapján megállapításra került, hogy a beszélgetésbe bevont személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata, erről a tényről a személy írásos hozzájárulása esetén, az azonosító adatlap kitöltésével a web alapú rendzser azonnal értesíti a területi áldozatsegítő szolgálatot.

3. Ha az azonosító beszélgetés során az azonosítást végző szerv azt állapítja meg, hogy az áldozat biztonságos szállással nem rendelkezik, az előző pontban részletett értesítésen túl, az áldozat erre irányuló írásos hozzájárulása esetén, az azonosító adatlap egyidejű megküldésével, értesíteni kell az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálatot (OKIT), melynek elérhetőségei: Telefon: 06-80-20-55-20 E-mail: okit@ncsszi.hu Honlap: www.bantalmazas.hu

4. Ha az azonosító beszélgetés alapján valószínűsíthető, hogy az emberkereskedelem áldozataként azonosított személynek egészségügyi ellátásra van szüksége, és nincs szükség az előző pontban meghatározott intézkedésre, a 2. pontban meghatározott intézkedésen túl az áldozat írásos beleegyezése kell.

5. Amennyiben az azonosító beszélgetés alapján valószínűsíthető, hogy az emberkereskedelem áldozataként azonosított személy a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) 5. § a) pontja szerinti gyermek, haladéktalanul hatósági eljárást kell kezdeményezni.

~~4.~~6.

2.8. Megelőzés, felismerés

A szülők vagy a gyermekek emberkereskedelemmel való közvetlen vagy közvetett érintettségét vagy az elhanyagolásnak, veszélyeztetésnek, rossz bánásmódnak vagy bántalmazásoknak a jeleit azok a szakemberek észlelhetik elsődlegesen, akik napi kapcsolatban vannak az érintett gyerekekkel és a családokkal. Ilyen szakemberek lehetnek a pedagógusok és a védőnők és az óvodai és iskolai szociális segítők is.

Fontos, hogy a gyermekekkel foglalkozó szakemberek személyes kapcsolatba kerüljenek a családdal, hogy a rizikófaktorok és jelek felismerhetőek legyenek számukra.

2.8.1. Ha gyermek az áldozat

Az UNICEF és az Emberkereskedelem Elleni Ügynökség Közötti Együttműködési Csoport (ICAT) 2018-ban készített közös jelentése szerint világszinten az emberkereskedelem azonosított áldozatainak a 28 %-a gyermek. Az Európai Bizottság emberkereskedelemről szóló 2016-os jelentése szerint 2013-2014-ben az uniós tagállamok közül Romániában, Bulgáriában, Hollandiában, Magyarországon és Lengyelországban volt a legmagasabb az emberkereskedelem áldozatainak száma.[25]
Az emberkereskedelem gyermek áldozatai gyakran hátrányos helyzetű családokból származnak, bántalmazó környezetből kerülnek, ki, de nem ritka az sem, hogy nem áll a háttérben ilyen tényező a családok esetében. A gyermekeket érintő emberkereskedelemnek egyaránt áldozatai lehetnek a lány

[25] https://hvg.hu/gazdasag/20180729_ENSZ_az_emberkereskedelem_aldozatainak_csaknem_harmada_gyerek

és a fiúgyermekek is. Elsősorban a prostitúciós és a szexuális célú kizsákmányolásról, koldultatásról és a kisebb bűncselekményekre kényszerítésről beszélhetünk a gyermekek érintettsége kapcsán. (Cancedda és mások, 2015)

Emberkereskedelem gyermekáldozatainak azonosítása és áldozatirányítása

Az emberkereskedelem áldozatainak azonosításának rendjét a THB rendelet szabályozza, ami azonban a gyermekek esetében nem tud irányadó lenni, így a gyermekvédelmi észlelő-és jelzőrendszerre hárul elsősorban ez a feladat. Ezáltal a szociális és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szervezetek is rendkívül fontos szereplői az emberkereskedelem elleni küzdelemnek, a felnőtt és gyermek áldozatok vonatkozásában egyaránt. A prevenció, az áldozatazonosítás és az áldozatsegítés területén elengedhetetlen a gyermekvédelem alap- és szakellátásában dolgozó szakemberek együttműködése egymással és az emberkereskedelem elleni területen dolgozó szervezetekkel. A Gyvt. 17. § (1) bekezdésében felsorolt gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaként nevesített szakemberek jelzése és azok megvizsgálása segíthetnek az emberkereskedelem jelenségének visszaszorításában, az áldozattá válás megelőzésében, a hatékony áldozat azonosításban és áldozatsegítés megvalósításában.
A jelzőrendszer tagjaiként a család- és gyermekjóléti szolgálatok, a család- és gyermekjóléti központok, a családok átmeneti otthonainak, a gyermekek átmeneti otthonainak szakemberei csakúgy, mint az utcai szociális munka, az intézményi szociális munka keretén belül dolgozó munkatársak is találkozhatnak az emberkereskedelem áldozataival munkájuk során és azonosíthatják a családjukban nevelkedő gyermekeket áldozattá válásuk során.
Az emberkereskedelem területén naponta találkozhatunk olyan férfiakkal és nőkkel, akik családban nevelkedve váltak áldozattá. A gyermekek érzelmi, fizikai elhanyagolása, bántalmazása, abuzálása egyértelműen toló tényezőként jelenik meg az emberkereskedelem áldozatainak körében.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény pontosan meghatározza, hogy az emberkereskedelem áldozataként azonosított gyermek esetében hogyan szükséges eljárni. Kimondja, hogy „Otthont nyújtó ellátás keretében biztosítani kell az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermek számára a teljes körű ellátást…" valamint speciális ellátást kell biztosítani a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló törvényben meghatározott szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő gyermek (a továbbiakban: emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek számára".[26]
A törvény kimondja továbbá, hogy „a speciális gyermekotthon, a speciális lakásotthon, a gyermekotthon speciális csoportja vagy a gyermekotthon az ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy a nevelésbe vett súlyos pszichés vagy súlyos disszociális tüneteket mutató, pszichoaktív szert használó, emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált és a kettős szükségletű gyermekeknek nyújt gondoskodást, szocializációt és reszocializációt, valamint habilitációt és rehabilitációt. A speciális gyermekotthon legfeljebb 60 napra befogadja a rendőrség általános védelmi intézkedése alapján a fővárosi, megyei gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye hiányában is"[27].
A korábban már tárgyalt általános védelmi intézkedés fontos szerepet kap a gyermekáldozatok azonosítása kapcsán, hiszen a törvény értelmében "a rendőrség az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek védelmében a családjában nevelkedő gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezi az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek ideiglenes befogadására kijelölt speciális gyermekotthonban, vagy az ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett gyermeket az

[26] 53.§ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
[27] 57.§ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek ideiglenes befogadására kijelölt speciális gyermekotthonba szállítja, és azonnal végrehajtható döntéséről értesíti a gyámhatóságot".[28]

A családjában nevelkedő gyermekek áldozat azonosítása, ha az nem rendőrségi eljárás keretén belül valósult meg, minden esetben rendőrségi bejelentést kell, hogy vonjon maga után.
Az eljárás során a tizennyolcadik életévét be nem töltött emberkereskedelem áldozattá vált gyermekek meghallgatása minden esetben különleges meghallgató szobában kell, hogy megtörténjen. A szexuálisan bántalmazott gyermekek esetében a Barnahus-módszer alkalmazása kötelező.
A gyermekek számára minden esetben 30-60 nap türelmi idő kell megvalósuljon a meghallgatásuk előtt.
Különleges bánásmódot igénylő személynek minősül a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy, a fogyatékos személy, valamint a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény sértettje.

„2016. novemberében nyílt meg a szombathelyi Barnahus-szolgálat a Vas Megyei TEGYESZ épületében. Az első években pilot-programként működött, kipróbálva bizonyos módszereket, eljárásokat és párhuzamosan érzékenyítve és edukálva mind a gyermekvédelem, mind az igazságszolgáltatás hazai szakembereit a Barnahus-modellről. 2019. január 1-től az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról [Gyvt.] a 61. paragrafusban legitimmé tette a szombathelyi Barnahus-szolgálat működését, így a szolgálat 2019. január 1-től kizárólag hivatalos kirendelésre végez Barnahus-vizsgálatokat.
A 2021 elején kiadott, 1046/2020 (II.18.) Kormányhatározat értelmében az Emberi Erőforrások Minisztériumának, az Igazságügyi Minisztériumnak és a Belügyminisztériumnak, a Legfelsőbb Ügyészség, az Országos Bírói Hivatal, az ORFK és a Pénzügyminisztérium közös fejlesztési stratégiája, hogy támogassa a további Barnahus-modell szerinti szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek megteremtését és működését az országos lefedettség biztosítása érdekében. A kormányhatározat kimondja azt is, hogy a nyomozási cselekmények és a büntetőeljárások időtartamának csökkentését kell elérni: a gyermekbarát igazságszolgáltatásban ezt a célt jelenleg a Barnahus-szolgálat tudja teljeskörűen biztosítani.
Az új stratégia és elköteleződés hosszútávú célja, hogy minden megyében legyen egy Barnahus-szolgálat, amit a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (TEGYESZ) működtet (*61. § (2) A gyermekvédelmi szakszolgáltatás az elhanyagolt és bántalmazott, közülük is elsősorban a szexuálisan bántalmazott gyermekek vizsgálatát és terápiáját végző szolgáltatást, valamint – hivatalos szerv megkeresésére – az érintett gyermekek meghallgatását elősegítő szolgáltatást működtethet, amelynek során a gyermekvédelmi szakszolgáltatás együttműködik a megkereső szervvel).*[29]

Ha a családi közeg bántalmazó, erőszakos, a gyermek fejlődő idegrendszere ehhez fog alkalmazkodni: a stresszválasz rendszer érzékenyebb lesz az átlagosnál, szinte állandó feszültségi állapotban, felkészítve a gyermeket az esetleges veszélyre, védekezésre. Ugyanez történik elhanyagoló családokban is: az éhségből, érzelmi és fizikai elhanyagolásból fakadó stressz is krónikussá válik, és meghatározza a fejlődő idegrendszer működését. A traumatikus élmények megváltoztathatják egy felnőtt ember viselkedését, stresszre adott válaszait, de gyermekek esetében ennél sokkal többről van szó: a növekvő gyermek számára egyfajta szerveződési, fejlődési keretet szabnak, meghatározva a későbbi kognitív képességeket, a szociális készségeket, az érzelemszabályozást, és kiszolgáltatva őt akár később, kamasz- és felnőttkorban megjelenő pszichiátriai betegségnek, egészségügyi kockázatnak, vagy bűnelkövető viselkedésnek. (Perry et al. 1995, 16 (4))
Az emberkereskedelem gyermek áldozatai gyakran hátrányos helyzetű családokból származnak, bántalmazó környezetből kerülnek, ki, de nem ritka az sem, hogy nem áll a háttérben ilyen tényező a családok esetében. A gyermekeket érintő emberkereskedelemnek egyaránt áldozatai lehetnek a lány és a fiúgyermekek is. Elsősorban a prostitúciós és a szexuális célú kizsákmányolásról, koldultatásról és a

[28] 76/B.§ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

[29] https://hintalovon.hu/2021/02/05/a-barnahus-szolgalatban-mindig-hisznek-a-gyereknek/?gclid=CjwKCAiAy_CcBhBeEiwAcoMRHJvkvhTa5hFacqVnQO-h87zXF7vkX46f_dcFmDp5m1YfVdy7Ita6QBoC9LwQAvD_BwE

kisebb bűncselekményekre kényszerítésről beszélhetünk a gyermekek érintettsége kapcsán. (Cancedda és mások, 2015).

A gyermekvédelmi szakellátási intézményekből és javítóintézetekből érkező gyermekbántalmazási esetekről vagy azok gyanújáról szóló jelzéseken belül 2019. január 1-től kerülnek külön gyűjtésre azok, amelyekben felmerül a gyermek prostitúciós célú kizsákmányolásának gyanúja. Ezt megelőzően a szexuális kizsákmányolás gyanúja a szexuális bántalmazási esetek között került gyűjtésre. Eszerint 2019-ben összesen 119 gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermek és fiatal felnőtt vált szexuális bántalmazás áldozatává, vagy volt szexuális bántalmazás feltételezett áldozata, és 10 gyermek esetében merült fel a prostitúciós célú kizsákmányolás áldozatává válás gyanúja.[30]

Bár a prostitúciós célú kizsákmányolás a leggyakoribb az emberkereskedelem formái közül, azok a fiú és lány gyermekek is áldozatok, akiket kényszermunkára és rabszolgaságra fognak, sokszor megfosztanak papírjaiktól és legtöbbször emberi méltóságuktól is. A fondorlatokkal, erőszakkal, illetve bántalmazással kényszerített áldozatokat minden esetben kihasználják, dolgoztatják külföldön vagy Magyarország területén.

Az országos adatok szerint a kamaszok, kiemelten a kiskamaszok (16-18 év) korcsoportja a szakellátásba utalt kiskorúak harmadát teszi ki éves szinten, az összes szakellátásban lévő kiskorú 30% - a kamaszkorú.[31] *Ők azok, akik a gyermekvédelmi szakellátásban részesülők leghátrányosabb helyzetű csoportját alkotják. A kamaszkorukban bekerült gyerekek nagy része hosszú évek óta veszélyeztetett helyzetben él, ellátásuk-gondozásuk hiányos, sokukat bántalmazzák. Elsöprő többségük súlyos magatartás-zavarokkal küzd. Jellemző a sokéves lemaradás iskolai tanulmányaikban, az iskolakerülés, csavargás, áldozattá válás, bűnelkövetés. Számuk és arányuk a jelek szerint lassan növekszik. Jelentős részük nagykorúságáig, sőt – utógondozói ellátottként – akár 25 éves koráig is ellátásban részesül.*

„Különösen nagy veszélynek vannak kitéve a diszfunkcionális családban felnővő gyermekek, hiszen egy stabil, érzelmi háttér nélküli közegből könnyebb az emberkereskedők áldozatává válni. A halmozottan hátrányos, bántalmazott vagy utcán felnővő gyerekeket könnyebb befolyásolni és könnyebben becsaphatóak egy jobb jövő ígérete reményében."[32] *A védelembe vett gyermekek és a gyermekvédelmi gondoskodásba bekerülő gyermekek különösen veszélyeztetettek, az emberkereskedelem áldozatai között felülreprezentáltak. Ezek a fiatalok, akik az áldozattá válás szempontjából fokozottan veszélyeztetettek, vagyis a hátrányos helyzetű, elhanyagolt, bántalmazott, számos traumát átélt gyerekek azok, akik megjelennek a gyermekvédelmi rendszer ellátottjai között. Nemcsak Magyarországon, hanem a világ összes fejlett országában kimutatható kapcsolat gyermekvédelem és gyermekprostitúció között. Ugyanakkor a gyermekvédelmi rendszer több olyan működésbeli hiányossága vagy problémája azonosítható, amely megnehezíti a prostitúció által veszélyeztetett, vagy már áldozattá vált gyerekek felismerését, illetve a hatékony segítségnyújtást. Ez pedig hozzájárul egyrészt ahhoz, hogy a gyerekek nehezebben lépnek ki a gyermekprostitúció ördögi köréből, másrészt pedig kudarcélményt, frusztrációt okoz a szakemberek számára.*

Az előbbiekben jelzett problémákkal küzdő kamaszok befogadása, bekerülési krízisük kezelése, személyiségfejlesztése igen komoly szakmai felkészültséget, speciális tudást igényel a befogadó gondozási helyektől.

A probléma láthatóvá válása

2016-ban a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal kezdeményezésére kormányzati és civil szervezetek résztvevőivel indultak meg egyeztetések a gyermekvédelmi szakellátásba kerülő gyermekek kizsákmányolásának felszámolása, visszaszorítása kapcsán. A kezdeményezés okaként az INDIT Közalapítvány munkatársai által tapasztalt, gyermekeket érintő prostitúciós kizsákmányolás megjelenése

[30] ECPAT International és Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021). Ecpat Országjelentés: Magyarország. Bangkok: ECPAT International. © ECPAT International és Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány, 2021

[31] https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0016.html

[32] De Coll Ágnes Ráhel - dr. Tatár Erika: Az emberkereskedelem jelenlegi helyzete Magyarországon 2020

volt. A kezdeményezés eredményeképpen négy munkacsoport jött létre, melyek célul tűzték ki a jelenség felmérését, megelőzését, a visszaszorítását és az áldozatsegítést. Az együttműködés során a jelenség felmérése kapcsán kutatást végeztek a szakemberek, és jó gyakorlatok és szakmai tapasztalatok összegyűjtésére is sor került.
2017-ben az Ausztriában tartózkodó, magyar állampolgárságú, gyermekvédelmi szakellátásban részesülő, a gyámhatóság által kijelölt gondozási helyükről engedély nélkül távollevő, emberkereskedelemben érintett gyermekek kapcsán került sor egy egyeztetésre osztrák és magyar kormányzati és civil résztvevők bevonásával. A 13-14 éves magyar lánygyermekek prostitúciós célú kizsákmányolás áldozataivá váltak és bár az osztrák hatóságok igyekeztek mindent megtenni annak érdekében, hogy felszámolják a bűncselekményt, azonban a gyermeket érintő emberkereskedelem jellemzői, hasonlóan a felnőtteket érintő emberkereskedelemhez, számtalan nehezítő tényezőt tartalmazott. A gyermekek kötődnek az elkövetőkhöz, szerelmet éreznek irántuk, nem vallanak az elkövetőkre, akik a gyermekek kiszolgáltatott helyzetével minden esetben visszaélve követik el a bűncselekményt.
A megbeszélés során felmerült, hogy szükséges lenne az emberkereskedelem kapcsán érintett gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek terápiás, védett szálláshelyen történő elhelyezésére. A felmerülő problémára végül a meglévő gyermekvédelmi intézményi hálózat kapacitásainak felhasználásával reagáltak, befogadó intézmények kerültek kijelölésre a szakellátásban lévő, emberkereskedelem áldozataivá vált gyermekek számára.
Jelenleg tehát az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált Gyvt. 76/B. §-a szerinti általános védelmi intézkedés keretében elhelyezett gyermekek a számukra kijelölt intézmények valamelyikébe kerülnek elhelyezésre.

Emberkereskedelem gyermek áldozataira jellemző viselkedésminták és jelek melyre különösen figyelnünk kell

- a gyermekek életkorának megfelelően eltérő formákat ölthetnek a viselkedés minták
- a pubertás korban még nehezebbé válik a viselkedésében az egészséges és a társadalmi normáktól eltérő viselkedés elkülönítése
- a gyermek a normálistól eltérően, félve, bátortalanul vagy épp ellenkezőleg, agresszíven viszonyul a társaihoz
- nem vesz részt iskolai kirándulásokon, programokon, családi rendezvényeken

Jelentkezhet érzelmi, viselkedési és testi szinten is a változás

- kihívó, a gyermek életkorának nem megfelelő viselkedés
- szokatlanul félénk, riadt
- bizalmatlan, különösen a közelállókkal szemben.
- alvászavar, evészavar, agresszivitás, kisebb gyermekeknél visszafejlődés
- különös félelem a férfiaktól.
- alacsony önbecsülés
- zavart, visszahúzódó viselkedés
- magányos
- nincsenek kortárs barátai
- idősebb barátja, partnere van
- nem tudni mit dolgozik a barátja, partnere
- viselkedése változik, hirtelen zárkózottá, titkolózóvá válik
- a szülők nem tartanak kapcsolatot az iskolával
- rendezetlen a gyermek családi jogállása
- iskolai teljesítmény hirtelen változása, romlása
- iskolai hiányzások, lógások
- gyakran hozza iskolába olyan személy, akik nem a hozzátartozója
- droghasználat felmerül
- életkorának nem megfelelő munkavégzéséről számol be

- hirtelen sok pénze lesz

Megfélemlítettnek tűnik, vagy egyébként az életkorának nem megfelelő magatartást mutat
- korának nem megfelelő, túl sok és sokszor torz szexuális ismerettel bír
- kezeletlen vagy folyton visszatérő fertőzései vannak
- terhesség
- fizikai bántalmazások nyomai
- problémák a széklet és vizelet ürítésnél, vizelet és széklet visszatartásnál
- kisgyermekek „hűtik" a nemi szervüket, gyakran hideg kőre ülnek (ezt a tevékenységet „radírozásnak" nevezik)
- játékaikban és rajzaikban a szerzett traumákat próbálják feldolgozni, illetve kijátszani.

Ezek a jelek természetesen nem minden esetben utalnak a gyermeket, fiatalokat érintő kizsákmányolásra, emberkereskedelemre, de mindenképpen olyan jelek, amelyekre fontos figyelni és figyelemmel kísérni, monitorozni, különösen azért, mert a gyermekek és a fiatalok még nem, vagy csak részben képesek támasz nélkül megállni a helyüket az életben, részben vagy teljesen kiszolgáltatottak szüleiknek, gondozóiknak. Ne felejtsük el, gyermek veszélyeztetettségének a gyanúját is kötelező jelenteni a gyermekjóléti szolgáltat irányába (Gyvt. 17 §)! Az emberkereskedelem – legyen az gyermek vagy fiatal - áldozatai esetében az az egyik legsúlyosabb következményekkel járó esemény, ha a gyermeket saját szülője, rokona, közeli hozzátartozója kényszeríti vagy adja el. Ez azért a legtragikusabb, mert a gyermeket épp az szolgáltatja ki, akiben megbízik, aki számára a szeretetkapcsolatot jelenti, akihez segítségért fordulna. Éppen ezért általában bízik az elkövetőben és a bűncselekményt követően saját magát teszi felelőssé a vele történtek miatt. A gyermek azt gondolja, hogy az ő hibája, ami történt és azért kényszerítik különböző tevékenységekre, mert megérdemli, hogy rossz történjen vele.

Az emberkereskedelem kapcsán érintett gyermekekkel az egyik legnehezebb feladat a bizalmon alapuló kommunikáció megvalósítása. A gyerekekben sokszor a szégyen, a bizalmatlanság és az önmaguk hibáztatása a legerősebb érzés. Nehezen kérnek segítséget, hiszen a legtöbbször azt sem tudják, hogy áldozatok. És valójában nem is a gyermekek feladata, hogy saját magukat megvédjék.
Abban az esetben, ha gyanú merül fel bennünk (szociális segítők, védőnők, pedagógusok), hogy egy gyermek érintett emberkereskedelem kapcsán, fontos a gyermekkel a megfelelő bizalmi kapcsolatot kialakítani és beszélni kell vele arról, hogy a saját védelme érdekében be kell vonni más szakembert a segítő folyamatba, hogy ne essen a továbbiakban bántódása. A család- és gyermekjóléti központban dolgozó szakemberek, az óvodai és iskolai szociális segítők rendelkeznek azokkal a szakmai kompetenciákkal, melyek az érintett gyermekkel történő segítő beszélgetéshez szükségesek. Természetesen a segítő beszélgetés mellett a szükséges jelzést meg kell tennünk az illetékes szolgáltatók irányában. A segítő beszélgetéshez írunk le néhány szempontot az alábbiakban további segítségként.

Hogyan beszélgessünk egy gyermekkel, ha azt feltételezzük, hogy emberkereskedelem áldozata?
- A segítő beszélgetés egy olyan viszonyulás a gyermekhez, aminek segítségével a gyermek képessé válik megnyílni. Nagyon fontos a magatartás alapköve, az empátia, a feltétel nélküli elfogadás. Fontos, hogy nyitottak legyünk a gyermek érzéseire és képzeletvilágára, ezzel megteremthetjük számára, hogy elfogadjuk élményét és hogy felvállalhassa érzelmeit
- Természetesen a gyermekkel, fiatallal történő kommunikáció során figyelnünk kell a gyermek aktuális személyiség állapotára, tényleges szükségleteire
- Fogadjuk el, hogy a gyermek speciális érzelmi állapotban van. Természetes lehet az is, hogy az érzései ambivalensek az elkövetővel szemben, különösen, ha az elkövető valamelyik családtagja.
- Fontos, hogy megfelelő és intim környezetet biztosítsunk a beszélgetéshez, ahol nem zavarnak bennünket a helységen átjáró kollégák, más gyerekek

- Ha a gyermek vagy fiatal arról beszél nekünk, hogy kizsákmányolják (szexuálisan, prostitúciós céllal, munka céllal, koldultatás által) vagy csak utalást tesz rá, fontos, hogy minden szempontból figyeljünk rá és ne vonjuk kétségbe azt, amit mond és ne is bagatellizáljuk el!
- Ne felejtsük el, hogy lehet, hogy ha most nem vesszük komolyan, akkor sosem fog újra beszélni a vele történtekről, lehet, hogy most sikerült olyan bizalmi kapcsolatba kerülnie, hogy meg mer nyílni.
- Segítsünk neki a megfogalmazásban nyitott kérdésekkel. Kerüljük a zárt kérdéseket, amire csak igennel vagy nemmel lehet válaszolni.
- Figyeljünk az érzéseire, ami hullámzó is lehet, beszéljünk vele arról, hogy amiről beszélgetünk az köztünk marad!
- Szánjunk rá időt, ne siettessük, ne faggassuk, adjunk elegendő időt neki arra, hogy a saját szavaival mondja el, amiről beszélni szeretne.
- Nagyon fontos, hogy a szakember osztatlan figyelme a gyermekre fókuszáljon, ami nagyon sokat jelent számára, viszont a visszajelzéseknek is a gyermek mondandójához kell illeszkednie. Nem arra kell törekedni, hogy a gyermek igazat mond-e, hanem inkább más szavakkal kell a gyermek történeteit elmondani.
- Ne faggassuk, hagyjuk neki, hogy megszabja a határokat.
- Beszélgessünk vele arról, hogy segítséget kell kérnünk az ő védelme érdekében, soha ne éljünk vissza a bizalmával, különösen figyeljünk erre, ha már nagyobb gyermekről, fiatalról van szó.
- Ne ígérjünk neki felelőtlenül! Ne ígérjük azt, hogy minden rendbe jön, de arról beszélgessünk vele, hogy ebben a helyzetben nem lesz egyedül, mellette leszünk és más szakemberek is.
- Ne ígérjük neki azt, hogy amit elmond az a mi titkunk marad.

Látható, hogy számtalan jel utalhat arra, hogy emberkereskedelem áldozatával kerültünk közvetlen kapcsolatba és az is, hogy mennyire fontos, hogy hogyan állunk a gyermek mellett a számunkra is sokszor ijesztőnek tűnő helyzetben. Fontos azt is hangsúlyoznunk, hogy a jelek nem mindig egyértelműek, az emberkereskedelem nagyon távoli szituációban is megjelenhet. Ezt nehezíti, hogy sajnos az áldozatoktól sem mindig várhatjuk, hogy megerősíti a gyanúnkat. Ezekben az esetekben előfordulhat, hogy szakemberként elbizonytalanodunk. *Vajon valóban emberkereskedelemnek esett áldozatául a gyermek? Kompetenciám-e, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzak? Mi történik, ha tévedek?* Ezek és még számtalan kérdés és dilemma merülhet fel. Ilyenkor fontos, hogy ne ijedjünk meg, ne bizonytalanodjunk el szakmai minőségünkben és legyünk tisztában azzal, hogy pedagógusként, szociális segítőként és védőnőként nem az a dolgunk, hogy megoldjuk a helyzetet. Dolgunk azonban a gyermek, fiatal mellett állni és kísérni őt abban a folyamatban, amiben segítséget kért tőlünk vagy mi vettük észre a jeleket, ami alapján gyanú merült fel bennünk és dolgunk az is, hogy jelzést tegyünk gyermekvédelmi jelzőrendszert működtető területileg illetékes család- és gyermekjóléti szolgálatnál és esetleg mindemellett fordulhatunk az emberkereskedelem elleni területen dolgozó szervezetekhez (pl.: áldozatsegítő szolgálat, rendőrség).

2.8.2. Ha a gyermek a „tünet”

A gyermekek fejlődésére, viselkedésére, mentális állapotára, szocializációs folyamatára a szüleiket érintő emberkereskedelem is hatással van, súlyosan veszélyeztető tényezőként kell tekintenünk rá. Ha a gyermek érzelmi állapotában vagy életkörülményeiben, vagy bármi másban szokatlant észlelünk, mindenképpen fontos a jelekre odafigyelni, ha szükséges beszélgetést kezdeményezni és jelzést tenni! Az emberkereskedelem áldozatainak gyermekei, maguk is az emberkereskedelem áldozatai, hiszen a szüleik vagy gondviselőik kizsákmányolása kapcsán őket is veszélyezteti ez a jelenség. Veszélyt jelenthet a még meg sem született gyermekre, de a meglévő gyermekek is folyamatosan traumatizálódhatnak a szüleik kizsákmányolása által.
Ha ezek a traumák a gyermekek élete során nincsenek feldolgozva, akkor a későbbiekben nehezebben tudnak beilleszkedni a társadalomba és jelentősen megnő esetükben is a későbbi áldozattá válás kockázata. A feldolgozatlan traumákat mélyen gyökerező szégyenérzés, önhibáztatás és az értéktelenség érzése kíséri: “Ha bántalmaztak bennünket gyerekkorunkban, valószínűleg él bennünk

egy olyan gyermeki részünk, amely megállt az időben, és még mindig erősen kapaszkodik ebbe az önutálatba és tagadásba". (Van der Kolk, B., 2020. p. 303)

A szexuális traumatizáció, ami megkérdőjelezhetetlen egy prostitúció által kizsákmányolt gyermek esetében[33], emellett a bemocskoltság, szexuális romlottság érzésével is jár legtöbbször. A traumatizált egyének képessége arra, hogy valós intimitást éljenek át, biztonságban érezzék magukat valaki mellett, egészséges és egyenrangú kapcsolatokat alakítsanak ki, jelentősen sérül. Alávetni magukat egy egyenlőtlen, akár bántalmazó, kizsákmányoló kapcsolatnak abban az állandósult készenléti állapotban, ahol a világot csupán veszélyesként, kizsákmányolóként lehet megélni (és a poszttraumás állapot ezt jelenti), az egyetlen járható útnak tűnhet. Az áldozati szerepbe való újra és újra történő belépés egy tanult, túlélést segítő minta ismétlése. Ezt a jelenséget, a traumaismétlést már Freud óta ismerjük, és azóta már számos fiziológiai és pszichológiai magyarázat született rá - az erős érzelmek fájdalomcsillapító hatásúak, a fájdalmas tapasztalatok újra átélése ismerős, és ezáltal egészen bizarr módon biztonságos teret ad az áldozatnak. "A traumatikus újrajátszások az időbe dermedten változatlanok, és mindig magányos, megalázó és elidegenítő élményként nyilvánulnak meg". (Van der Kolk, B., 2020. p. 198)

Ilyenkor tehát fontos beszélgetést kezdeményeznünk a gyermekkel. Természetesen ezt korának megfelelő módon szükséges megtennünk. Figyelnünk kell arra is, hogy meddig tart a szakmai kompetenciánk és mikor szükséges pszichológus segítségét kérnünk, hiszen a beszélgetés során érinthetünk olyan részleteket is, melyek már a pszichológia területére visznek. Ez természetesen akkor is igaz, ha a gyermekről feltételezzük, hogy emberkereskedelem áldozata.

Itt ki kell emelnünk a gyermekekkel való bizalmi kapcsolat fontosságát, ami egy hosszabb folyamat eredménye mind a pedagógus, mind a védőnő, mind a szociális segítő számára. Ha már a gyermekekkel való első találkozástól kezdve úgy alakítjuk a kapcsolatot, hogy abban a gyermek biztonságban érzi magát, akkor jó eséllyel nyílik meg nekünk egy számára nehezen megélt esemény, élmény kapcsán.

Ilyenkor tehát fontos beszélgetést kezdeményeznünk a gyermekkel. Természetesen ezt korának megfelelő módon szükséges megtennünk. Figyelnünk kell arra is, hogy meddig tart a szakmai kompetenciánk és mikor szükséges pszichológus segítségét kérnünk, hiszen a beszélgetés során érinthetünk olyan részleteket is, melyek már a pszichológia területére visznek. Ez természetesen akkor is igaz, ha a gyermekről feltételezzük, hogy emberkereskedelem áldozata.
Amikor traumatizált gyermekkel beszélgetünk, nagyon fontos szem előtt tartanunk számos irányelvet:

- Traumatizált egyéneknek sokszor van "fedősztorijuk" (Van der Kolk, B., 2020, p.51.): egy történet, amiben a külvilág számára emészthető formában összefoglalják az átélt eseményeket, amivel "magyarázni" tudják akár saját viselkedésüket, tüneteiket. Ez a fedősztori nincs semmiféle kapcsolatban az élmény valós természetével. Az, hogy erről beszélnek, nem jelenti azt, hogy a trauma feldolgozásra került.
- Egy kötetlen beszélgetés őt érdeklő témákról, közös színezés vagy játék sokkal többet jelenthet a gyermeknek, mint gondoljuk. Sok időbe telhet, amíg kialakul az a bizalmi tér, amiben ezek a gyerekek meg tudnak nyílni, és nem cél, hogy ezt elérjük.
- Ha a gyermek megnyílni, információkat közölni kényszerül egy olyan közegben, ahol nem érzi magát biztonságban, a traumához társuló negatív érzelmek (szégyen, félelem, kétségbeesés) újra felszínre kerülhetnek. Kiemelten fontos és szem előtt tartandó, hogy elkerüljük a re-traumatizációt minden esetben, ha érintett gyerekekkel érintkezünk

[33] Ezt a nemzetközi jog is tükrözi: a kiskorúak prostitúciós érintettségével kapcsolatban minden hazánkra kötelező érvényű nemzetközi egyezmény egyöntetű álláspontja az, hogy a prostitúcióban való részvétel gyerekek (18 év alattiak) esetében a bántalmazottság, illetve a kizsákmányoltság egy formája. Ld. Varga-Sabján D.-Sebhelyi V.: Gyermekprostitúció - Magyarországi helyzetkép emberi jogi és pszichológiai nézőpontból. Fundamentum 22. évf./1, 2018

2.8.3. Ha felnőtt (szülő, nagykorú testvér, nagyszülő, stb.) az áldozat

Az emberkereskedelem elleni küzdelemben dolgozó szakemberek gyakorlati tapasztalata az, hogy hazánkban egyre nagyobb számban találkozunk gyermek vagy fiatalkorú áldozattal, de lényegesen nagyobb arányban esnek áldozatul felnőttek az emberkereskedelemnek. Az emberkereskedelem fontos ismérve ugyanakkor, hogy magas látencia jellemzi, látható méretei csak a jéghegy csúcsát jelentik és nem a valós helyzetről adnak képet. (ECPAT, 2021) Bármennyire is ismerjük a jelenséget, azt, amin az emberkereskedelem áldozatai keresztül mennek, biztosan nem ismerhetjük. Akkor sem, ha találkoztunk már emberkereskedelem áldozatával és akkor sem, ha rengeteget olvastunk már a témában. Minden ember másképp éli meg a vele történteket, másként van jelen a saját élettörténetében, traumatikus élményében**.** Ezért a legalapvetőbb hozzáállás az elfogadó attitűd és az ítéletmentesség feltételezett emberkereskedelem áldozatával vagy traumát, kizsákmányolást elszenvedett emberrel való találkozásunk során.

Abban azonban egyértelműen biztosak lehetünk, hogy az emberkereskedelem különböző formái, így például a munka célú kizsákmányolás, a házi rabszolgaság és az ehhez minden esetben kapcsolódó kényszerítések, bántalmazások súlyos traumákat okoznak az áldozatoknak. A fizikai bántalmazásokon kívül szinte minden esetben pszichológiai és gazdasági bántalmazás is megvalósul és számtalanszor találkozunk a szeparálás jelenségével is (prostitúciós és szexuális célú kizsákmányolás esetében a szexuális erőszak is nagyon gyakori).

Fontos jellemzője az emberkereskedelem jelenségének, hogy a kizsákmányolt embereket nem engedik egyedül ügyeiket intézni, s azt sem, hogy kettesben maradjanak hivatalos szervek képviselőivel, ügyintézőkkel, hiszen ezekben az esetekben fennállhat a veszélye annak, hogy az áldozat beszél a helyzetéről. Nagyon sok áldozatnál azonban ettől sem kell tartania az elkövetőknek, hiszen a rendszeres bántalmazások, a retorziótól való félelem és az, hogy az áldozatok nagy részének nincs áldozattudata, jelentős előnyt ad ezzel az elkövetőnek.

Mindezek ismeretében rendkívül fontos figyelnünk a különböző jelekre, hiszen nem biztos, hogy az áldozat segítségünkre tud lenni azzal, hogy egyértelműen kijelenti, hogy bajban van és segítségre szorul.

Az emberkereskedelem áldozatairól tudnunk kell, hogy

- traumát elszenvedett emberek,
- általában rettegnek az elkövetőktől, akivel gyakran gazdasági függésben vannak
- a félelem nagymértékben befolyásolja tetteiket, döntéseiket,
- sokszor előfordul, hogy elhatározzák, hogy megszöknek vagy segítséget kérnek, de a retorziótól való félelem következtében mégsem teszik meg. Ez sok esetben a feljelentés kapcsán is fennáll,
- az elszenvedett trauma következtében az áldozatok világképe megváltozik, nem bíznak az emberekben és a biztonságos világban sem, mindenkivel bizalmatlanul viselkednek, annak érdekében, hogy megvédjék önmagukat.
- az áldozatot akár érzelmi szálak is fűzhetik az elkövetőhöz és sokszor bűntudat is megjelenik az áldozatban és nagyon sokszor önmagát hibáztatja a vele történtekért
- az áldozat a traumák miatt tompulttá, közömbössé válhat, egymásnak akár ellentmondó részletekről számolhat be, disszociatív elemeket mutathat,
- számolni kell az elkövető iránti lojalitással, szeretettel, ragaszkodással is, mely idealizálásig fokozódhat és a nyilvánvaló tények ellenére gátolja az áldozat adekvát helyzetértékelését
- sok esetben találkozhatunk látható sérülésekkel (zúzódások, vágásnyomok, égésnyomok stb.), kezeletlen fertőzések jeleivel, alultápláltsággal, testi fogyatékossággal, ápolatlansággal, kimerültséggel, fáradtsággal,
- a ruházatra jellemző lehet a szegényes, elhanyagolt, piszkos ruha vagy olyan ruha, amely a kényszerített munkavégzéshez illő (prostitúcióra kényszerítés esetén),

- a személyes okmányok hiánya és az, hogy a feltételezett áldozat nem tudja a lakcímét vagy nem akarja megmondani sok esetben árulkodó lehet. Emellett, ha lakcíme folyamatosan változik vagy olyan lakáskörülmények között él, amely nem megfelelő lakhatás céljára.

2.9. Gyakorlati tapasztalatok a munka célú és prostitúciós/szexuális célú kizsákmányolás esetében mutatkozó jelek tekintetében

2.9.1. Munkacélú kizsákmányolás

Az óvodai és iskolai szociális segítők úgy azonosíthatják be a munkacélú kizsákmányolás áldozatait legkönnyebben, ha a beszélgetés közben az alábbi jellemzőkre figyelnek

- leggyakrabban mezőgazdaságban, építőiparban, szórakoztató iparban dolgoznak a munka célú kizsákmányolás áldozata,
- csoportban, nem feltétlenül családtagokkal, idegennel, idegenekkel élnek
- a védőnő azt tapasztalhatja, hogy nem működnek együtt az otthoni látogatás kapcsán, minden esetben kifogásokat keresnek,
- a szülő, vagy szülők munkahelyén élnek és nem is hagyhatják el azt.
- a család lakhatási célnak nem megfelelő épületrészben, garázsban élnek, a gyermekek nem tudnak magukhoz osztálytársakat hívni és a családlátogatásokat is próbálják elkerülni, költözésre, vagy egyéb okokra hivatkozva,
- a szülők egyáltalán nem jelennek meg a szülői értekezleten, fogadó órán, az iskola által rendezett családi rendezvényeken és semmilyen módon nem tartják a kapcsolatot az iskolával, nem reagálnak az iskolai történésekre,
- a várandós nő távol marad a terhesgondozástól, a várandósága elhanyagolt,
- szociális problémák is láthatók, elhanyagolt, szegényes, akár az évszaknak nem megfelelő ruházat a gyermeken,
- a gyermekek gyakran sietnek haza az iskolából, kerülik a négyszemközti beszélgetéseket, érezhetően valamit titkolnak vagy ellentmondásokba keverednek.

2.9.2. Szexuális kizsákmányolás

- Kirívó ruházat, fáradtság, álmosság, ha rákérdezünk a munkájára, akkor általában azt a választ kapjuk, hogy bárban dolgozik pultosként, masszőr vagy több műszakos munkarendben dolgozik.
- Jellemző az alacsony iskolai végzettség.
- Gyakran kérnek terhességmegszakítást, melynek során a korábbi jeleket megismerve, kezdeményezhetünk segítő beszélgetést családvédelmi védőnőként. Fontos ilyenkor hosszabban beszélgetnünk és lehetőséget adnunk arra, hogy beszéljen a problémáról. Fontos megtudnunk, hogy hol dolgozik, milyen a gyermeke apjához fűződő kapcsolata, melyek azok az akadályozó tényezők, melyek miatt a terhesség megszakítás mellett döntött, hányan laknak egy helyen, vállalt-e munkát az elmúlt időben külföldön, várja-e kint valaki (ez azért is fontos, mert az áldozatok jelentős része egyedül nem mozoghat, nem intézhet ügyeket).
- Terhesgondozásról való távolmaradás.
- Újszülöttek védőnői látogatása során figyelni lehet a családi viszonyokra, ha a látogatáskor mindenki otthon van. Az már önmagában nagyon erős jelzés, ha a védőnőt nem akarják beengedni vagy folyamatosan kibúvót keresnek a találkozás otthonukban történő elkerülése érdekében. Az anya prostitúciós célú kizsákmányolása kapcsán elsősorban az elhanyagolást lehet észrevenni, hiszen, ha dolgoznia kell, akkor nem tud időt szánni a gyermekére. Az is beszédes lehet, ha a gyermek az apai nagymamával van vagy más rokonokkal és az anya esetleg külföldön vállal munkát a szülés után nem sokkal.
- Az anya szexuális kizsákmányolása esetében sokszor találkozunk azzal, hogy a nagyobb gyermeket ér szexuális abúzus az elkövető részéről.
- Középiskolás korban koraérett magatartás.

- Droghasználat.
- Szégyenérzet.
- Iskolai teljesítmény hirtelen hanyatlása, koncentrálás és tanulási nehézségek.
- Öngyilkossági gondolatok, késztetések, kísérletek.
- Nagyon fontos és kiemelten kell odafigyelni az iskolákban és óvodákban a szakellátásból érkező gyermekekre és fiatalokra, akik sokszor a családjukban traumákat átélt gyermekek. Sokszor szélsőséges viselkedés jellemző rájuk. Az agresszivitás és a teljes visszahúzódás is jellemezheti a viselkedésüket. Sok esetben válhatnak bántalmazóvá az őket ért traumák következtében, de ugyanúgy jellemző lehet rájuk, hogy áldozattá válnak.
- Bizonyos esetekben a kortárs bántalmazások mögött is állhat szexuális célú kizsákmányolás kiváltó okként.
- A fiataloknál előfordulhat, hogy méhmagzatot károsító magatartást folytatnak annak érdekében, hogy a szexuális, prostitúciós kizsákmányolás következtében történő várandóságot megszakítsák.
- Az iskolai védőnők különösen fontos szerepet töltenek be a nem kívánt terhességek felismerésében és annak a megakadályozásában, hogy ezeknek a várandóságoknak a megszakítását nem biztonságos körülmények között, hanem önmaguk vagy veszélyes módszerek segítségével végezzék el a fiatalok.

Fontos szem előtt tartanunk, hogy minden egyes emberkereskedelmi eset mögött emberi sorsok húzódnak meg és az esetleges ítéletalkotás helyett ismerjük meg ezeket az élettörténeteket, ismerjük meg, hogy mi történik ezekkel az emberekkel, hogyan válhatnak áldozatokká, mi történik velük az elszenvedett traumák következtében, melyek azok a tényezők melyek benn tartják, tarthatják őket a bántalmazó és kizsákmányoló alá-fölé rendeltségi viszonyban.

2.9.3. Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere

Magyarország Nemzeti Koordinációs Mechanizmusa 2005-ben egy ötoldalú szerződéssel született meg: a Belügyminisztérium, a Külügyminisztérium, a Nemzetközi Migrációs Szervezet (továbbiakban: IOM), az akkori Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Baptista Szeretetszolgálat együttműködése által. A Mechanizmus 2011. december 20-án egy NGO kerekasztallal egészült ki, amely egy civil konzultációs munkacsoport. Magyarországon az emberkereskedelem elleni fellépés koordinátora a Belügyminisztérium Európai Uniós és Nemzetközi Helyettes Államtitkársága. Ez a szerv biztosítja az együttműködést a különböző állami és nem állami szervezetek között, valamint nemzetközi, európai és nemzeti szinten is felelősséget vállal Magyarország emberkereskedelem ellenes lépéseiért. Az állami kerekasztal mellett a Kormány 2015 óta működteti nem kormányzati szervezetek részvételével az ún. informális kerekasztalt.

Az informális kerekasztal tagjai

- az emberkereskedelem elleni küzdelem nemzeti koordinátora és/vagy delegáltja,
- meghívott civil szervezetek képviselői, amelyek az emberkereskedelem elleni küzdelemmel összefüggésben tevékenységet - különösen kutatást - folytatnak, civil programokat bonyolítanak, közreműködnek az áldozatok segítésében,
- eseti jelleggel meghívott kormányzati és nem kormányzati szervek

Az informális kerekasztal célkitűzései

Az informális kerekasztal, céljaival összhangban az alábbi feladatokat határozza meg:

- a koordinátor és az emberkereskedelem elleni küzdelemben érintett nem kormányzati szervek közötti hatékony együttműködés kereteinek megteremtése
- rendszeres kapcsolattartás és a hatékonyabb információáramlás biztosítása az informális kerekasztal tagjai között

- az emberkereskedelem elleni küzdelemben közreműködő nem kormányzati szervek összefogása
- az informális kerekasztal tagjainak részvételével megvalósuló közös fellépések lehetőségeinek feltérképezése
- szakmai kérdések tematikus vizsgálata, vélemények, javaslatok kidolgozása.[34]

Emberkereskedelem Elleni Nemzeti Stratégia

Az emberkereskedelem jellege, súlya alapvetően szükségessé teszi a komplex, hosszútávra fókuszáló megoldásokat. A Kormány 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozata az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020–2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről a Kormány elfogadta „Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégia" elnevezésű dokumentumot (a továbbiakban: Stratégia).

Fő beavatkozási területek

- Kiemelt figyelem fordítása az emberkereskedelem 18 év alatti áldozataira.
- Prevenciós célú tájékoztató anyagok kidolgozása és képzések, kampányok lebonyolítása, Különösen a fokozottan veszélyeztetett társadalmi csoportok elérése érdekében.
- Az internet lehetőségeinek kihasználása a szexuális és a munkacélú kizsákmányolás terén az áldozattá válás megelőzésére, különös tekintettel a 18 éven aluli személyek veszélyeztetettségére.
- Az ismételt áldozattá válás elkerülése érdekében egy, az azonosított és ellátásban részesített áldozatok életének, védelmének nyomon követését szolgálni hivatott utánkövető rendszer felállítása és működtetése.
- Az emberkereskedelem témájának köz- és felsőoktatási tananyagba, valamint egyes szakosított szolgálatok vizsgaanyagaiba történő integrálása.
- Egységes áldozatirányítási eljárásrend és annak végrehajtásához megfelelő finanszírozás kialakítása és folyamatos biztosítása az emberkereskedelem áldozatai számára.
- A családi és szociális igazgatás területén az önkormányzatok szervezettségének továbbfejlesztése, a védőnői és a gyámügyi rendszer erősítése helyi és megyei szinten.
- Az ellátórendszer elemeinek és tagjainak egyértelmű meghatározása, módszertani útmutatók kidolgozása.
- Az áldozatazonosítást végző szervek körének bővítése, az áldozattá válásra utaló jelek listájának felülvizsgálatával, illetve az adatszolgáltatások nyomon követésével egyidejűleg.
- A bizonyítás eszközeinek megszerzésére és a bizonyítási cselekmények végrehajtására vonatkozó szabályozás, továbbá ajánlások felülvizsgálata, az áldozatok kiszolgáltatott helyzetben elkövetett bűncselekmények miatti felelősség alóli mentesülése lehetőségének.
- A nyomozási cselekmények és büntetőeljárások időtartamának csökkentése.
- Az emberkereskedelem áldozatai által nyújtott szolgáltatások tudatos igénybevételének visszaszorítása, majd az új szabályozás gyakorlati tapasztalatainak nyomon követése.
- Az emberkereskedelemmel kapcsolatos statisztikai adatok gyűjtésének fejlesztése.
- Emberkereskedelem tárgyú kutatások ösztönzése.
- Többoldalú együttműködések kialakítása az emberkereskedelem áldozatainak reintegrációs lehetőséget biztosító nem kormányzati szervezetek bevonásával.
- Nemzetközi egyezményekben foglalt vállalásoknak és kötelezettségeknek való megfelelések felülvizsgálata és folyamatos biztosítása.
- Párbeszéd erősítése a Nemzeti Koordinációs Mechanizmus és az NGO Kerekasztal tagjai között.

[34] http://emberkereskedelem.kormany.hu/download/4/30/a0000/NGO%20Kerekasztal%20m%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9si%20rend.pdf,

2020 februárjában fogadták el hazánk 2020–2023 közötti időszakra vonatkozó Emberkereskedelem Elleni Nemzeti Stratégiáját, melynek végrehajtását kettő, egyenként kétéves intézkedési terv segíti. Az új intézkedési terv négy pillérből épül fel, követve a stratégia által is alkalmazott modellt:

- megelőzés,
- védelem,
- bűnüldözés
- partnerség.

A most elfogadott intézkedések egy része a 2020–2021 folyamán elért eredményekre épít, további része az Európai Unió emberkereskedelem elleni stratégiájában meghatározott prioritásokhoz igazodik, néhány beavatkozás pedig a közelmúltban végzett kutatások szakpolitikai javaslataira reagál.

Ennek részeként több figyelemfelhívó kampány és célzott megelőzési program várható a következő két évben. A bűnüldözés területén a rendőrök, ügyészek és bírák folyamatos képzése mellett, fontos előrelépés egy, az emberkereskedelemre szakosodott ügyészi hálózat kialakítása a megyei és fővárosi főügyészségeken.

Az áldozatok védelmét tovább erősítheti egy új, kifejezetten az emberkereskedelem áldozatait befogadó gyermekotthon létrehozása. Az új intézkedési terv rendelkezik férőhelyek fenntartásáról bizonyos, kijelölt idősotthonokban is, ami a védett házakba idős korban bekerülő áldozatok hosszú távú elhelyezésére kínál megoldást.[35]

Fő intézkedési tervek

- Kiemelt figyelem fordítása az emberkereskedelem 18 év alatti potenciális áldozataira
- prevenciós célú tájékoztató anyagok kidolgozása és képzések, kampányok lebonyolítása, különösen a fokozottan veszélyeztetett társadalmi csoportok elérése érdekében
- az internet lehetőségeinek kihasználása a szexuális, munka- és egyéb célú kizsákmányolás terén az áldozattá válás megelőzésére, különös tekintettel a 18 éven aluli személyek veszélyeztetettségére
- az ismételt áldozattá válás elkerülése érdekében egy, az azonosított és ellátásban részesített áldozatok életének, védelmének nyomon követését szolgálni hivatott utánkövető rendszer felállítása és működtetése
- az emberkereskedelem témájának köznevelési és felsőoktatási tananyagba, valamint egyes szakosított szolgálatok vizsgaanyagaiba történő integrálása
- a családi és szociális igazgatás területén az önkormányzatok szervezettségének továbbfejlesztése, a védőnői és a gyámügyi rendszer erősítése helyi és megyei szinten
- az ellátórendszer működésének és tagjainak egyértelmű meghatározása, módszertani útmutatók kidolgozása
- az áldozatazonosítást végző szervek körének bővítése, az áldozattá válásra utaló jelek listájának felülvizsgálatával, illetve az adatszolgáltatások nyomon követésével egyidejűleg[36]

A stratégia jövőképe szerint Magyarország lehetőségeihez képest nemzeti szinten hatékonyan, nemzetközi szinten megbízható partnerként, az emberi jogokat tiszteletben tartva, diszkriminációmentesen, a gyermekek védelmére különös figyelmet fordítva kíván küzdeni az emberkereskedelem jelenségének valamennyi megjelenési formája ellen.

[35] https://emberkereskedelem.kormany.hu/megjelent-az-emberkereskedelem-elleni-kuzdelemrol-szolo-nemzeti-strategia-uj-intezkedesi-terve

[36] 1228/2022. (IV. 14.) Korm. határozat az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégia végrehajtását szolgáló, 2022-2023 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről

Fontos stratégiai célkitűzés az ellátórenszer tagjainak egyértelmű meghatározása és módszertani útmutatók kidolgozása, hiszen jelenleg hazánkban az emberkereskedelem elleni küzdelemben feladatot ellátó szervezetek működési keretei, feladatellátásuk protokollja nincs egyértelműen kijelölve. A területen a kormányzati szervek mellett több civil szervezet lát el feladatot több szinten nyújtva segítséget az áldozatoknak és látva el feladatokat a prevenció területén.

2.10. Intézménystruktúra és szolgálatatások

A segítségnyújtás szintjei

- Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT)
- Áldozatsegítő Központok
- Áldozatsegítő Szolgálatok
- Krízisközpontok
- Krízisambulanciák
- Direkt asszisztencia
- Védett szálláshelyek nyújtotta szolgáltatások
- Félutasházak nyújtotta szolgáltatások
- Utánkövetés

2.10.1. Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat

Az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat elsőrendű célja, hogy segítséget nyújtson a kapcsolati erőszak, és az emberkereskedelem áldozataina, hogy szükség esetén gondoskodjon az elhelyezésükről.
A Telefonszolgálat állandó elérhetőséget kíván biztosítani minden bajba jutott és azonnali segítséget kérő embernek a nap minden órájában, az ország egész területén és külföldön, rendelkezésre kíván állni mindenki számára, akinek szüksége van rá.

Az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat a nap 24 órájában Magyarországról ingyenesen elérhető telefonszáma: **06 80 20 55 20**[37]

Az OKIT feladatai

- tájékoztatás, szakszerű információnyújtás
- kríziskezeléshez kapcsolódó rendszer működtetése, segítségnyújtás a kompetens intézmény és szakember megtalálásában
- segítségnyújtás (telefonon, e-mailben):
  - döntés meghozatalához, probléma megoldásához segítő beszélgetés
  - „rapid" esetkezelés
- segítségnyújtás a bántalmazottaknak, szükség esetén kríziselhelyezés és annak koordinálása
- részvétel a gyermekvédelmi jelzőrendszer működésében
- együttműködés a krízisközpontok és a titkos menedékházak szakembereivel, a munkájuk segítése és támogatása
- együttműködés a magyarországi segítő intézményekkel, a hatóságokkal, a rendőrséggel és más telefonos szolgálatokkal, civil szervezetekkel

Ha az azonosító beszélgetés során az azonosítást végző szerv (akár óvodai és iskolai segítőként Ön) azt állapítja meg, hogy az áldozat biztonságos szállással nem rendelkezik, az előző pontban részletezett

[37] https://okit.hu

értesítésen túl, az áldozat erre irányuló írásos hozzájárulása esetén, az azonosító adatlap egyidejű megküldésével, értesíteni kell az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálatot (OKIT).
Elérhetőségei: telefon: 06 80 20 55 20
e-mail: okit@csbo.hu
honlap: www.bantalmazas.hu

Az OKIT az értesítést követően tájékoztatja az emberkereskedelem áldozataként azonosított személyt a védett szálláshelyen (shelter) történő elhelyezés lehetőségéről, feltételeiről; kérelem esetén odairányítja (áldozat írásos hozzájárulásával). Ha az azonosító beszélgetés alapján valószínűsíthető, hogy az emberkereskedelem áldozataként azonosított személynek egészségügyi ellátásra van szüksége, az áldozat írásos beleegyezése esetén az áldozatot az egészségügyi alapellátást biztosító szervhez kell irányítani.

2.10.2. Menekítő autó

A menekítő autó 2020 nyarán állt be a forgalomba. Az Igazságügy Minisztérium és a Baptista Szeretetszolgálat közös pályázat keretén belül valósítja meg azt a programot, melynek keretén belül készenlétbe helyeztek egy olyan menekítő autót, melyben biztonsági szakemberek látják el a vezetői feladatokat és mentálhigiénés, szociális munkás szakemberek a segítő folyamatot vezetik a menekítés pillanatától. Az autót kizárólag emberkereskedelem áldozatainak menekítésére és szállítására lehet használni és az OKIT-on keresztül lehet a szolgáltatás igénybe vételét igényelni.

2.10.3. Áldozatsegítő központok

A kormány kiemelet célja, hogy az áldozatsegítő rendszer minél közelebb kerüljön a bajba jutottakhoz, így a fővárosi és megyei kormányhivatalokban elérhető áldozatsegítő szolgálatok mellett több nagy városban már áldozatsegítő központok is működnek. A kormány folyamatosan bővíti a hálózatot, így 2025-re már minden megyeszékhelyen fogadni tudják majd a bűncselekmény következtében áldozattá vált segítségkérő, tájékozódó az ügyfeleket. Az áldozatsegítő központokban segítséget kaphat, aki Magyarország területén bűncselekmény, illetve tulajdon elleni szabálysértés sértettjévé vált, vagy aki a bűncselekmény közvetlen következményeként sérelmet (testi vagy lelki sérülést, érzelmi megrázkódtatást, illetve vagyoni kárt) szenvedett el. Igénybe veheti az áldozatsegítő szolgáltatásokat az EU bármely tagállamának Magyarországon életvitelszerűen élő állampolgára vagy az a Magyarországon életvitelszerűen élő magyar állampolgár is, aki jogszerű külföldi tartózkodása alatt bűncselekmény áldozatává vált. Ezen személyek esetén azonnali pénzügyi segély kizárólag akkor adható, ha az elszenvedett bűncselekmény szándékos, személy elleni erőszakos jellegű, és az áldozatnak - a megfelelő dokumentumokat csatolva - igazolnia kell azt, hogy bűncselekmény áldozatává vált.

Az Áldozatsegítő Központokban

- személyre szabott és helyzethez illeszkedő teljes körű tájékoztatást;
- érzelmi segítséget, az áldozat igénye szerint pszichológus szakember közreműködésével a külön erre a célra kialakított, biztonságot adó patrónus szobában;
- problémamegoldó szervhez történő áldozatirányítást
- érdekeik érvényesítésének elősegítését.

A szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmények súlyos sérültjei és halálos áldozataik hozzátartozói mindezen túl állami kárenyhítést is igényelhetnek. Valamennyi támogatás ingyenesen vehető igénybe.[38]

[38] https://vansegitseg.im.gov.hu

2.10.4. Áldozatsegítő szolgálat

Az Áldozatsegítő Szolgálatok szoros szakmai együttműködésben dolgoznak az Áldozatsegítő Központokkal.
Ha valaki kapcsolatba kerül valamilyen bűncselekménnyel vagy tulajdon elleni szabálysértéssel, fel kell dolgoznia ennek hatásait. Természetes, ha ilyenkor fizikai vagy lelki problémák jelentkeznek, emellett előfordulhat, hogy anyagi nehézségei is fellépnek. Az Áldozatsegítő Szolgálat olyan személyek támogatására jött létre, akik akár közvetlenül, akár közvetett módon, valamely bűncselekmény, illetve tulajdon elleni szabálysértés áldozataivá váltak. Az Áldozatsegítő Szolgálat célja, hogy az elszenvedett bűncselekménnyel kapcsolatban felmerült érzelmi, lelki, anyagi és más problémák megoldásához segítsget nyújtson.

- felvilágosítást ad jogaikról, kötelezettségeikről, lehetőségeikről,
- érzelmi támogatást nyújt,
- jogi tanácsot ad és gyakorlati segítséget biztosít,
- ügyvédi segítség igénybevételéhez is hozzásegít,
- igazolja az áldozati státuszt,
- krízishelyzet fennállása esetén azonnali pénzügyi segélyt adhat (a bűncselekményt, vagy tulajdon elleni szabálysértést követő 8 napon belül beadott kérelem alapján).

A személy elleni erőszakos bűncselekmények súlyos sérültjei és a halálos áldozatok hozzátartozói számára mindezen túl állami kárenyhítést is adhat.
Fontos kiemelni, hogy a felsorolt támogatások térítés nélkül vehetők igénybe.
Áldozatsegítő Szolgálatot minden megyei kormányhivatal működtet, e helyszíneken bárki segítséget kérhet.

2.10.5. Krízisközpontok

A krízisközpontok szabályozását a Gyvt. 51. §-a tartalmazza, amely kimondja, hogy krízisközpontot kizárólag a családok átmeneti otthona üzemeltethet. A krízisközpont több csatornán keresztül fogadja az akut krízishelyzetbe került bántalmazottakat és emberkereskedelem áldozatait, akiknek szükség esetén étkeztetést, ruházatot, mentálhigiénés és egészségügyi ellátást biztosít. A krízisközpont szakmai stábjának rendelkezésére áll esetmenedzser, pszichológiai vagy mentálhigiénés tanácsadó, valamint jogász is. „Együttműködési kötelezettsége van a szakembereknek az illetékes család- és gyermekjóléti szolgálatokkal, valamint hatóságokkal. Krízisközpontok esetében az áldozatok négy, legfeljebb nyolc hét időtartamban tartózkodhatnak a központban, mely időtartamnak elegendőnek kell lennie egy megnyugtató, akár közvetlen életveszélyt is elhárító megoldás megszületésének. Az ellátási idő alatt professzionális családgondozás történik, melynek alapvetően a krízishelyzet megszüntetésére kell fókuszálnia.

2.10.6. Krízisambulanciák

A Széchenyi 2020 program keretében meghirdetett „Biztos Menedék” című (EFOP-1.2.5-16 kódszámú) felhívás megvalósítása során új intézménytípussal, az úgynevezett kríziskezelő ambulanciák kialakításával bővíti a kapcsolati erőszak áldozatait segítő ellátórendszer. Ezen ambulanciák feladatai közé tartozik a kapcsolati erőszak folyamatainak korai észlelése annak érdekében, hogy az áldozatok minél hamarabb segítséget kapjanak, megelőzve a súlyos, életveszélyes krízishelyzetek kialakulását. A kríziskezelő ambulanciák további feladata, hogy regionális szintű társadalmi szemléletformálást valósítsanak meg, valamint hálózatfejlesztés keretében koordinációs feladatok ellátásával, összekötő kapocsként működjenek a további segítő és a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer között. A kríziskezelő ambulancia egy olyan humán szolgáltatás, mely széleskörű kapcsolatrendszerén keresztül, valamint a kapcsolati erőszak témájában jártas professzionális szakemberek biztosításával segíti a kapcsolati erőszak áldozatait, megelőzve ezzel a súlyos krízishelyzetek kialakulását, valamint tájékoztató és prevenciós szolgáltatásokat nyújt, és szerepet vállal a társadalmi szemléletformálásban.

2.10.7. Direkt asszisztencia

A direkt asszisztencia szolgáltatása azoknak az áldozatoknak nyújthat segítséget, akik nem kívánnak élni a védett házban való tartózkodás lehetőségével vagy őket fenyegető veszély (már) nem áll fenn. A szolgáltatás lehetővé teszi, hogy a rehabilitációs folyamatot mentoráló tevékenység keretén belül kísérjük végig az áldozat mellett.

Direkt asszisztencia elemei

- információ-szolgáltatás, tájékoztatás
- hivatalos ügyek intézésében segítségnyújtás
- munkahelykeresés; információ, képzési, átképzési lehetőségekről
- szociális ügyintézés
- pszichológussal való konzultációk megszervezése
- jogi segítségnyújtás
- konzultáció
- életvezetési tanácsadás és készségfejlesztés
- szociális csoportmunka, csoportfoglalkozások
- nyitott klubfoglalkozások, tréningek szervezése
- utógondozás
- egészségügyi alapellátáshoz, szakellátáshoz való hozzájutás segítése
- közösségi és családi szabadidős, kulturális programok szervezése
- mentálhigiénés, pszichológusi, pszichiáteri tanácsadás, családterápia szervezése
- speciális önszerveződő csoportok támogatása, működésük elősegítése

2.10.8. Védett szálláshely

A kifejezetten az emberkereskedelem áldozatai számára létrejött és fenntartott szállások célja, hogy a súlyosan traumatizált, kizsákmányolt áldozatoknak komplex, átfogó segítséget nyújtsanak a rehabilitációban, reintegrációban. Szolgáltatásaikat tekintve elmondható, hogy a krízisközpontokhoz, valamint a titkos menedékházhoz hasonlóan az összes szükséges szakember rendelkezésre áll, illetve elérhetővé tudják tenni azokat a szolgáltatásokat (például egészségügyi ellátás), amelyek elengedhetetlenek a sikeres gondozáshoz. A védett szállás helyen főszabályként 3 hónapot tartózkodhatnak az áldozatok, ez legfeljebb egy alkalommal és legfeljebb 3 hónapra meghosszabbítható. Lényeges körülmény, hogy a probléma jellegéből és súlyosságából fakadóan kifejezetten nagy figyelmet fordítanak arra, hogy a szállások címe, elérhetősége ne legyen elérhető „illetéktelenek" számára.

Védett szálláshelyen nyújtott szolgáltatások köre

- A folyamat több helyszínen zajló és több pillérből áll
- A segítségnyújtás szintjei:
  - egyéni esetkezelés (egyéni, családi szint)
    - teljes körű pszicho-szociális, foglalkozási, egészségügyi, pszichológiai, környezeti rehabilitáció
    - a rehabilitációs, integrációs/reintegrációs folyamatok sikeres lezajlása után minden esetben után követés
  - csoportmunka
    - természetes támogató háló megszervezése, közösségépítő klubok, tevékenységek, házon belüli és kívüli tevékenységek szervezése, szabadidő hasznos eltöltése
  - közösségi szint: intézményi, alapítványi, települési, járási programok szervezése.
- rehabilitáció
- személyre szabott aszisztencia (pszichoszociális, egészségügyi és hivatalos/jogi ügyintézés)
- szociális segítségnyújtás:
- napi tevékenységek megszervezése,
- szabadidő szervezett eltöltésének segítése,
- szabadidős, önsegítő csoportok, támogató hálózatok szerveződésének segítése,
- speciális stratégiák, gyógyszer-compliance segítése,
- tanácsadás, információnyújtás az egészségügyi, szociális, gyermekvédelmi ellátások és szolgáltatások,
- az áldozatok iskolai képzésbe, oktatásba, kompetencia és szakmai fejlesztésbe közvetítése
- foglalkoztatáshoz, a munkához való hozzájutás segítése, munkaügyi tanácsadás és közvetítés
- tanácsadás lakhatási lehetőségek igénybevételéről

2.10.9. Félutas ház

A félutas kiléptető rendszer modellprogram 2008-ban indult. Célja, hogy a társadalmi reintegrációban hosszú távú segítséget nyújtson azoknak, akik lakóhelyüket kapcsolati erőszak miatt kényszerültek elhagyni, de saját életük rendezésében már jelentős eredményeket értek el. Az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2011/36/EU Irányelv 2. cikk (1) bekezdése értelmében. Elsősorban a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény (Távoltartási tv.) 1. §, Ptk. 2:10. § (1) bekezdés és 8:1. § (1) bekezdés, Btk. 2012/A. § alapján 104 Gyvt. 51. § (6) bekezdés aa) alpont, NMr. rendelet 73/A. § (1) bekezdése, 76–82. § szerint. Az ellátási formát – legfeljebb 5 éves időtartamig - azon bántalmazottak vehetik igénybe, akik krízisközpontból, titkos menedékházból, illetve a családok átmeneti otthonából megfelelnek bizonyos feltételeknek (például előtaka-

rékoskodás, társadalmai reintegrációs programban). A félutas házak legfontosabb ellátási eleme a lakhatás biztosítása, ugyanakkor az itt élőket – ahogy a krízisközpontok és a titkos menedékház klienseit is – jogász, pszichológus és egyéb, a kapcsolati erőszak témájában jártas professzionális szakember is segíti.

2.10.10. Utánkövetés

Az emberkereskedelem áldozatainak reintegrációja hosszú folyamat, mely történhet intézményi elhelyezés vagy direkt asszisztencia keretén belül. Fontos, hogy ebben a hosszú folyamatban elért eredményeket biztonsággal fenn tudja tartani a korábbi áldozat, elsősorban az újbóli áldozattá válás elkerülése érdekében. Ebben tud segíteni az utánkövetés, melyben a korábbi áldozat és a szakemberek között a segítő kapcsolat már sokkal kevésbé szoros, de az esetlegesen felmerülő problémák megoldása érdekében kérhet segítséget a társadalomba való integrációja, reintegrációja során.

2.11. Segítő szervezetek Magyarországon

2.11.1. Országos Rendőr-főkapitányság és a Megyei és Városi Rendőrkapitányságok és a 112-es segélyhívó szám

A büntetőeljárások lefolytatása a rendőrség hatásköre. A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda jár el azokban az esetekben, amikor nemzetközi vonatkozású az ügy, illetve ha a bűncselekményt bűnszervezetben követték el.

A megyei rendőr-főkapitányságok és a helyi rendőri szervek a belföldön elkövetett emberkereskedelem és az azzal összefüggésben elkövetett bűncselekmények esetében folytatnak büntetőeljárásokat. Ilyen lehet például a kerítés, a kitartottság, a kényszermunka, a gyermekprostitúció kihasználása, a gyermekmunka, a szexuális kényszerítés és a személyi szabadság megsértése.

A magyar rendőrség már évek óta kiemelt figyelmet fordít a nemzetközi ajánlások és irányelvek figyelemmel kísérésére az emberkereskedelem elleni küzdelem terén is. A bűnügyi szakterület feladatai között szerepel az áldozattá válás megelőzése, az áldozatok védelme és a hatékony bűnüldözés egyaránt.

2.11.2. Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT)

Kapcsolati erőszak és emberkereskedelem áldozatai számára ingyenesen hívható 0-24 órában.
Elérhetőségei:
telefon: 06 80 20 55 20
e-mail: okit@csbo.hu
honlap: www.bantalmazas.hu
A Szolgálatnál 24 órában a területen ismeretekkel és tapasztalattal rendelkező telefonos tanácsadók dolgoznak, akik kérdéseikkel segítségünkre lehetnek az azonosításban és elvégzik a hatékony áldozatirányítás folyamatát. Az OKIT az értesítést követően tájékoztatja az emberkereskedelem áldozataként azonosított személyt a védett szálláshelyen (shelter) történő elhelyezés lehetőségéről, feltételeiről; kérelem esetén odairányítja.

2.11.3. Baptista Szeretetszolgálat

2005 óta üzemeltet védett házakat az emberkereskedelem áldozatai számára az ország több pontján. A védett házak mellett két kiléptető lakást és egy krízislakást tart fenn. Ezekben az intézményekben összesen 30-40 főt tudnak fogadni, nőket és gyermekeiket, férfiakat és családokat egyaránt. Gyermekeket abban az esetben tudnak fogadni, ha felnőtt korú hozzátartozóval érkezik. Az intézményekben

általában 1,5-2 évig tudnak tartózkodni az áldozatok. Ebben az időszakban pszichológus, szociális munkás, jogi szakember segíti a felépülésüket az áldozatoknak. A Baptista Szeretetszolgálat komplex programot valósít meg öt éve folyamatosan több speciális gyermekotthonba az emberkereskedelem által érintett gyermekek és a velük dolgozó szakemberek megsegítése, támogatása érdekében.

Lehetőség a Családoknak 2005 Alapítvány

Az alapítvány munkatársai évek óta tartanak prevenciós foglalkozásokat osztályfőnöki órák keretében középiskolások számára. A foglalkozások nem csupán az emberkereskedelem, de a kapcsolati erőszak területét is érintik. A Lehetőség Családoknak 2005 Alapítványnál szociális munkás, gondozó, pszichológus és jogi asszisztens dolgozik. Előfordult, hogy a védett szálláshelyek külföldi áldozatokat is elhelyeztek. Kapcsolatban állnak külföldi védett szállásokkal is. A védett szálláshelyekene összetett szolgáltatásokkal segítik a szexuális vagy munkaerő-kizsákmányolási célú emberkereskedelem áldozatait. A védett szállásokon az áldozatokat 90 napra tudják elhelyezni, mely időtartam további 90 nappal meghosszabbítható. Ezután az áldozatot félutas kiléptető házakban lehet elhelyezni. A védett szálláshely szolgáltatásai: biztonságos szállás 90+90 napra, étel, ruházat, higiéniai felszerelések.

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM)

A külföldön emberkereskedelem áldozattává vált magyar emberek hazautazását tudja elsősorban segíteni és az áldozat itthoni reintegrációs folyamatát támogatni. Emellett országos szintű kampányt folytattak az emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán Ne Hagyd! címmel. 2022. őszétől „Ne hagyd, ne tedd!" címmel folytatódik a kampány. Az IOM szövegben megjelentetett anyagai az említett Ne hagyd! kampány keretei között készültek.

A Gyermekvédő hívószám (06-80/21-20-21)

A veszélyeztetettség jelzésének egyszerű és gyors lehetőségét biztosítja. A szolgáltatás célja bármilyen, a gyermek vagy felnőtt veszélyeztetettségét jelző hívásra történő szakszerű, hatékony és időbeni reagálás biztosítása és elősegítése, függetlenül a jelzést tevő személyétől és annak jelzési kötelezettségétől. A számot bárki ingyenesen hívhatja a nap 24 órájában megszakítás nélkül, akár névtelenül, zárt adatkezeléssel. Veszélyeztetettség, bántalmazás, súlyos elhanyagolás, emberkereskedelem, prostitúcióra kényszerítés jelzése esetén, a hívást követően azonnal, a hatáskörrel rendelkező szolgáltató vagy hatóság értesítése történik, de lehetőség van szakmai információ nyújtásra is különböző kérdések esetén.

Kék vonal Gyermekkrízis Alapítvány

116-111 (lelkisegély vonal) 116-000 (bántalmazott és eltűnt gyermekek)
A Kék Vonal minden munkatársa és önkéntese azért dolgozik, hogy a gyerekek valódi odafigyelést, elfogadást és a bajban segítséget kapjanak. A gyermekek és a felnőttek egyaránt hívhatják az ingyenesen tárcsázható számot.

Barnahus Szolgáltatás – Gyermekközpontú Meghallgató és Terápiás Központ (Budapest, Debrecen, Szombathely-országos lefedettség a cél)

Az igazságszolgáltatás és a gyermekvédelem multidiszciplináris összekapcsolása, a gyermekek igazságügyi, főleg rendőrségi kihallgatására szolgáló gyermekvédelmi intézmény, mely egy helyen biztosítja a kihallgatáshoz szükséges infrastruktúrát, az orvosi vizsgálatokat és a mentális segítséget. Céljuk, hogy az igazságszolgáltatás során a gyermekek legjobb érdeke érvényesüljön, ennek megfelelően a

gyermek meghallgatása minél kevesebbszer történjen meg. A kihallgatást követően a gyermek megfelelő szakmai segítséget kaphat a trauma feldolgozásához, mely segíti a fizikai és mentális felépülését. A szakemberek elősegítik, hogy a bűntény felderítésre kerüljön nyomozással, vádemelést tegyenek és ítélet szülessen. Ennek következtében a bírósági ítélet jóvoltából az elkövető nem abuzálhatja a továbbiakban a gyermeket. Barnahus célja, hogy a szolgáltatásaik minél több megyében elérhetővé váljon Magyarország területén.
Budapesti Gyermekközpontú Meghallgató és Terápiás Központ, szolgálatvezető: Dr. Farkas Eszter, meghallgato@tegyesz.hu, http://tegyesz.hu/meghallgat-lak/

Szombathelyi Barnahus Központ: + 36 30 725-3133, barnahus.szombathely@gmail.com, laura.barnahus@gmail.com, lazary.fanni@gmail.com, https://barnahus.hu

Az Anthropolis Egyesület

Az egyesület 13-18 éves korosztály számára tart általános és középiskolákban, illetve gyermekotthonokban prevenciós workshopokat, amelynek célja az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának rabszolgasághoz, emberkereskedelemhez szorosan kötődő cikkelyeinek közös értelmezése, illetve rövid élettörténeteken keresztül a rabszolgaság formáinak rajzos feldolgozása és ezen keresztül a társas kapcsolatokban és munkavállalásban rejlő veszélyek áttekintése.

Névtelen Utak Alapítvány (info@nevtelenutak.com, T: 06706649497)
Az alapítvány a Láthatáron és a KV színházi társulatokkal együttműködésben hozta létre a Kiállok érted című színdarabot, amely az áldozattá válás folyamatát mutatja be, azon belül is elsősorban a „loverboy" jelenségre koncentrálva. A darab éles tükröt tart a valóságról, mind szóhasználatában, mind az ábrázolt helyzeteket illetően. A legtöbbször gyermekotthonokban bemutatott előadások után fórumszínházas feldolgozó foglalkozások segítik a látottak értelmezését. A Névtelen Utak Alapítvány biztonságos háza 4 nőnek és gyermeknek nyújt ellátást, különösen a prostitúció és/vagy szexuális kizsákmányolás áldozatainak.

2.12. Áldozatsegítés

2.12.5. Az áldozatirányítás jogi szabályozása, tartalma

Az emberkereskedelem áldozatai irányításának jogi kereteit ugyanaz a jogszabály határozza meg, amely az áldozatazonosítás rendjét is. A THB rendelet az áldozatirányításhoz kapcsolódó, szükséges szolgáltatásokról, ellátásokról rendelkezik, amelyeket a már azonosításba bevont személyek vehetnek igénybe.

Mit értünk áldozatirányítás alatt?

Az áldozatazonosítást – történjen az külföldön, vagy Magyarországon – és az elsődleges segítségnyújtást követően, szükséges kialakítani egy olyan biztonságos környezetet (védett szállás, angol és gyakran használt megnevezése a shelter), ahol az áldozat addig tartózkodhat, amíg a társadalmi reintegrációjához szükséges intézkedéseket elindítják, mely legfeljebb 90 nap időtartamot jelenthet. Az időtartam legfeljebb egy alkalommal és legfeljebb 90 nappal meghosszabbítható.

Az áldozatirányítás jogszabályban meghatározott módja

A THB rendelet 3. pontja értelmében, ha az azonosító beszélgetés során az azonosítást végző – a rendelet hatálya alapján magyarországi - szerv azt állapítja meg, hogy az áldozat biztonságos szállással nem rendelkezik, haladéktalanul értesíti az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálatot

(OKIT) az éjjel-nappal, az 147 ország területéről ingyenesen hívható 06 80 20 55 20-as telefonszámon. Ezt követően az OKIT munkatársa tájékoztatja az érintett személyt az átmeneti szálláshelyen történő elhelyezés feltételeiről. Amennyiben az azonosított személy kéri a védett szálláshelyen történő elhelyezését, az OKIT megkezdi annak koordinálását. Az áldozatirányítás szempontjából fontos tényező, hogy a klienst külföldön vagy Magyarországon azonosították-e. Amennyiben ez külföldön történt, némileg hosszabb és körülményesebb lehet a hazaszállítás, hazajutás, illetve az átmeneti szállásra (shelterbe) történő eljutás. Magyarországi azonosítás esetén, szintén felmérve a kockázatokat, több lehetőség adódik megszervezni a shelterbe való utazást. Ilyen lehetőség a rendőrségi szállítás, önkormányzati szállítás megszervezése vagy krízissegély folyósítása, egyéb, a szociális ellátórendszer bármely tagja általi segítségnyújtás.

Bár az említett jogszabály az OKIT áldozatirányító szerepét határozza meg, fontos tudni, hogy a gyakorlatban jelentős arányban az áldozatok személyesen hívják a szolgálatot, így az elsődleges azonosítást – figyelembe véve a körülményeket – is a szolgálat munkatársai végzik. A telefonos tanácsadónak kétséget kizáró módon meg kell győződnie arról, hogy tényleges emberkereskedelem áldozata a hívó. A Szolgálat munkatársai ún. „szűrőkérdések" segítségével felveszik az áldozat „anamnézisét", tehát azokat a körülményeket, amelyek a kialakult helyzethez vezettek.

A kríziselhelyezés menete

A kríziselhelyezés (avagy az azonnali elhelyezés a krízishálózat valamely krízisközpontjában vagy a védett házban egy kétlépcsős döntési folyamat keretében valósul meg. E döntési folyamat első lépcsőfokán az OKIT áll.
A kríziselhelyezés első fázisa (az OKIT aktív működésének szakasza)
Az OKIT telefonos tanácsadó a kríziselhelyezés elindítását kezdeményezi, amennyiben az alábbi három feltétel egyidejűleg fennáll:

- Emberkereskedelem áldozatáról van szó, és a kapcsolati erőszak miatt akut krízishelyzet alakult ki
- A telefonos tanácsadó megoldásnak az azonnali és gyors kríziselhelyezést látja, mivel az érintett(ek) biztonsága érdekében erre van szükség.
- A hívó (kiskorú érintett(ek) esetén a gyermeke(i) felett szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő vagy gyámja) elfogadja a kríziselhelyezés feltételeit és maga is kéri annak elindítását.

Emberkereskedelem tényének fennállása esetén az OKIT munkatársa a következőképpen jár el:

- Ha az elhelyezést hatóság, rendőrség vagy bármilyen intézmény igényli; akkor a telefonos tanácsadó a birtokába került információk alapján mérlegeli az optimális megoldást, amennyiben lehetőség van rá, személyesen az ügyféllel is beszél, és kezdeményezi az elhelyezést.
- Ha az elhelyezést segítő szándékú harmadik személy kezdeményezi, ekkor az OKIT munkatársa minden esetben kéri, hogy adja meg a szolgálat telefonszámát a bántalmazottnak, hogy személyesen tudjon vele beszélni.

Akut válsághelyzetben lévő kliens hívásakor elsődleges cél, hogy kiderüljön a probléma valós ténye és háttere, azaz eredményes legyen az információgyűjtés. A telefonos tanácsadó a következőképpen jár el

A telefonos tanácsadó

- Felveti a természetes kapcsolati rendszeren belüli megoldásokat: ismerősöknél, rokonoknál való elhelyezés lehetőségét. Ehhez szükséges a kliens erőforrásainak feltérképezése. Ilyen alkalmakkor vonja be az OKIT az elsődleges helyeket, személyeket.
- Amennyiben nem tudja bevonni, vagy nincsenek elsődleges helyek, személyek, úgy tájékoztatja a hívót a kríziselhelyezés folyamatáról, a titkosságról, a feltételekről, és lehetőség szerint válaszol a

kliens által feltett kérdésekre. Elkéri a telefonos elérhetőségét annak érdekében, hogy a krízisközpont munkatársa, illetve szükség esetén a telefonos tanácsadó is vissza tudja hívni.
- Elhelyezés esetén kapcsolatba lép az adott fogadó intézménnyel (krízisközponttal vagy védett házzal), annak munkatársával, ismerteti az esetet és tisztázó beszélgetést folytat a befogadás lehetőségéről, módjáról.
- Amennyiben az intézmény befogadja a klienst, úgy az ügyfél és/vagy a családgondozója elérhetőségét megadja a befogadó intézmény munkatársának. A továbbiakat az elhelyezésre kerülő ügyfél és a fogadó intézmény intézi közvetlenül (kivéve, ha az ügyfél nem rendelkezik mobiltelefonnal; ebben az esetben „navigálással" is történhet a krízisközpontba történő eljutás).
- Amennyiben nincs szabad férőhely a krízishálózaton belül, a telefonos tanácsadó közli ezt az ügyféllel és/vagy a családgondozójával.

Az ügy elintézéséig telefonos kapcsolatban marad a segítő. Az ügyféllel a konkrét intézkedésekről az ingyenesen hívható telefonszámon beszél. Vagy ő hívja a szolgálatot, vagy a segítő hívja őt a megbeszélt helyen és módon.

Sikeres elhelyezés után a szolgálat visszajelzést kér/ kap a fogadó intézménytől, a klienstől, hogy megoldódott-e a helyzete. Minden esetben, amikor krízisotthonban való elhelyezésre kerül sor, az OKIT követi a kliens útját, sorsát a krízisotthonba való megérkezésig.
Amennyiben akut bántalmazás nem áll fenn, az OKIT munkatársa a területileg illetékes segítő intézményekhez (családsegítő és gyermekjóléti szolgálat/ központ) irányítja az ügyfelet. Amennyiben a kliens elhelyezést szeretne, a tapasztalat szerint várólistára kerül egy vagy több, hosszabb távú megoldást nyújtó intézményben (anyaotthon, CSÁO).

Az OKIT szempontrendszere a krízisközpont vagy védett ház kiválasztásakor

Fizikai távolság

Elsődleges szempont az elhelyezett(ek) biztonsága, ezért alaptétel, hogy a telefonos tanácsadó „helyből helybe" (vagyis a kiindulási településsel megegyező helyszínre) nem kezdeményez elhelyezést. Felméri, hogy a bántalmazónak és a bántalmazottnak hol él rokonsága, hol dolgoznak, melyek azok a megyék, települések, ahol a menekülő áldozatot (fel)ismerhetik. Alapvetés tehát a lakóhelytől (az áldozattá válás helyszínétől) távoli elhelyezés, de ezt további szempontok befolyásolhatják, úgymint:
- Kisgyermekkel, sok gyermekkel utazás (például az átszállások számának figyelembevétele, az éjszakába nyúló utazások elkerülése)
- Beteg, fogyatékos gyermekkel, családtaggal utazás nehézségei
- Az érintett pszichés állapota (tud-e „egyedül" utazni; tájékozódó képesség)
- Útiköltség rendelkezésre állása és annak mértéke
- Igénybe vehető közlekedési lehetőség (függ a segítségkérés időpontjától; például napszak, ünnepnap, hétvége és az adott település infrastruktúrájától)
- Egyéb módon megoldható-e a szállítás (menekítési terv, ebben rendőri, önkormányzati segítség)
- A fogadó intézmény emberi erőforrásának vonatkozása (éjszakai, hétvégi elhelyezés).

Az áldozat, családtagok speciális szükségleteiből fakadó igény

- Akadálymentesített intézmény szükségessége
- Pszichés betegség fennállása
- Az ügyfél aktuális pszichés állapota (pszichológus rendelkezésre állása a fogadó helyen)
- Egészségügyi ellátás megszervezésének szükségessége
- Fogyatékossággal élő családtag, esetleg a bántalmazott szülő (enyhe) értelmi akadályozottsága (ez esetben fontos szempont az önellátás képességének mértéke)
- Egyedülálló személy, nagycsalád (például 6-7, vagy akár még több gyermekes szülő) elhelyezése

- Az elkövető veszélyessége
- Az áldozat tett-e vagy szándékában áll-e feljelentést tenni az elkövető ellen
- Nyelvi akadályok (magyarul nem beszélő ügyfél).

Az ügyfél idővonala

- Részesült-e már krízisellátásban, ha igen, melyik krízisközpontban vagy titkos menedékházban.
- Ugyanabba az intézménybe újból csak rendkívül indokolt esetben történik elhelyezés (például férőhely hiánya máshol, de ekkor is felmerülhet a továbbgondozás eshetősége).
- Rendelkezik-e az OKIT visszajelzéssel a kliens együttműködésére vonatkozóan (például a titkosság sérülése).

A kríziselhelyezés második fázisa (a fogadó intézmény aktív részvételének szakasza)

A kríziselhelyezésre vonatkozó döntés második lépcsőfokán a fogadó krízisközpont vagy védett ház (shelter) menedékház teamje áll, mivel ők hozzák meg a végső döntést az áldozat (család) fogadásáról azután, hogy az OKIT esetátadását követően ők is felvették a kapcsolatot az érintettel (és esetlegesen a segítőjével). Az elhelyezési folyamat ezen sajátosságáról az OKIT még a kríziselhelyezés kezdeményezését megelőzően tájékoztatja az ügyfelet.
A fogadó intézmény saját döntéséről mind az érintettet, mind az OKIT-ot tudatja. Pozitív válaszuk esetén az elhelyezés részleteit (például utazás, a célállomás lépcsőzetes megadása) közvetlenül a krízisközpont és az ügyfél beszélik meg.
Az OKIT munkatársa tehát az elhelyezettnek (és a segítőjének sem) nem ad információt az elhelyezés helyéről, a fogadó intézmény elérhetőségeiről, csupán egy hozzávetőleges, km-ben kifejezett távolságról tájékoztat (így felmérheti az ügyfél motiváltságát, és az útiköltség kalkulálását is segíti).

Együttműködés a kríziselhelyezésen túl

Ahhoz, hogy az emberkereskedelem áldozatai számára komplex szolgáltatás legyen nyújtható, alapfeltétel, hogy a krízisekezelő hálózat tagjai együttműködjenek egymással. Ezeknek a speciális és súlyos élethelyzeti válságoknak a kezelése valóban csakis egy rendszerben képzelhető el.
Az OKIT működésének alapfeltételét a krízishálózat léte adja meg, és fordítva: a kríziskezelő hálózat működtetésében az OKIT-nak, mint egy bármikor, bárhonnan elérhető „felvevő csatornának", központi szerepe van. A rendszer elemei egymás nélkül nem értelmezhetők.
A fogadó krízisközpontok és a kríziselhelyezés szolgáltatása nélkül az OKIT nem lenne több egy probléma-specifikus lelki segélyszolgálatnál. Ezen pedig – a szó legszorosabb értelmében – emberéletek múlhatnak. Az OKIT tehát egy összekötő kapocs a kríziskezelő hálózat fogadó intézményei és az emberkereskedelem áldozatai, továbbá a terepen dolgozó segítőik között. A hatékony és kézzelfogható segítségnyújtás csak a kölcsönös, egymás munkáját támogató kapcsolaton, együttműködésen keresztül valósulhat meg.
Fontos látni azt is, hogy az OKIT ugyanakkor nem „csupán" elhelyez; feladata és működése túlmutat a kríziselhelyezés koordinálásán. Ugyanilyen fontos magát a kríziselhelyezést megelőző, adott esetben az azt előkészítő tájékoztató munka, a segítő beszélgetések vezetése.

A kríziselhelyezés lehetősége nem „magától adódik". Döntési folyamat eredménye, mely döntési folyamatot a segítő beszélgetés során a telefonos tanácsadó segíti, kiemelten figyelve arra, hogy az áldozat reálisan lássa saját helyzetét (az OKIT munkatársa ebben úgy segíti őt, hogy a problémát a valós súlya és komolysága mentén kezeli, kerülve mind a probléma lekicsinylését, mind a veszélyek felnagyítását), valamint, hogy ismerje a számára adekvát, lehetséges megoldási utakat, lépéseket.
A telefonos tanácsadónak nagyon fontos feladata, hogy tájékoztassa a hozzá fordulót a lehetőségekről, a megoldási utakról és arról, hogy mit, hol és hogyan intézhet. Ennek a folyamatnak része a kríziselhelyezésről való tájékoztatás, azért, hogy az emberkereskedelem áldozata akár még azt megelőzően,

hogy ténylegesen elszánja magát erre a lépésre, számolni tudjon az elhelyezéssel is, mint lehetőséggel, legyen tisztában a kereteivel és tudja, mi fog vele történni (milyen szolgáltatások elérhetők, milyen segítségre számíthat).

Az ellátást kérelmező bántalmazottal több módon vehető fel a kapcsolat

- Telefonos kapcsolatfelvétel.
  Amikor az OKIT megadja a segítséget kérő, vagy a vele kapcsolatban lévő szociális segítő szakember elérhetőségét. Ilyenkor megtörténik a másodlagos szűrés, majd a krízisközpontba vagy védett hába történő eljutáshoz szükséges információk átadása.

- Közvetlen telefonos segítségkérés.
  Azokban az esetekben, amikor az áldozat vagy a segítői közvetlenül a krízisközponttól kérnek telefonon segítséget, akkor az OKIT telefonszámát szükséges megadni, hogy az első hatékony szűrés megtörténjen, utána következik az előzőekben leírt lépés.

- Közvetlen személyes segítségkérés.
  Ebben az esetben a rendőrségi eljárást követően a 32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás105 II. bekezdés e) pontja szerinti tájékoztatás után maga az eljáró rendőri szerv segít a krízisközpontba való eljutásban. Ekkor az első szűrést a krízisközpontok szakmai protokollja alapján, a felvételi eljárás ajánlott kérdései mentén érdemes megtenni. Feltételezzük, hogy a telefonos elhelyezési kérelem az OKIT-on keresztül érkezik a krízisközponthoz. Ebben az esetben az első hatékony szűrés már megtörtént; kiderült, hogy a segítséget kérő a krízisközpont célcsoportjához tartozik, emberkereskedelem áldozata és beleegyezik az elhelyezésbe.

A kliens útja

Amikor egy emberkereskedelem kapcsán érintett áldozat az OKIT segítő rendszerén keresztül bekerül a védett házba vagy krízisközpontba, legtöbbször egyedül vagy gyermekeivel érkezik, kiszolgáltatottan és kétségekkel, félelmekkel telve.
A védett házba azzal szembesül, hogy biztonságban van, de idegen emberekkel van körülvéve, megszokott környezetét, saját személyes tárgyait hátrahagyta.

A menekülés szinte mindig sokkos állapotban történik, az adrenalin és a félelem segít addig, amíg biztonságba nem kerül a kliens, de mihelyt ez megtörténik, előjönnek olyan érzelmek is, amelyeknek a kezelése nagyon nehéz a krízisellátás számára. A kliensek elsősorban félnek. Napokba, sokszor hetekbe telik, hogy ne a rettegés határozza meg minden percüket, hiszen egy bántalmazó mellett mindig ugrásra készen, félelemmel telve kellett élniük. Hangulatuk többnyire ingadozó, szélsőséges érzelmi állapotokat produkálnak. Ennek oka, hogy örülnek a sikeres menekülésnek, de nem látják át, mi fog velük történni ezután. Elszigeteltek mind fizikálisan, mind pedig kommunikációs szempontból, tehát sok új helyzetnek kell megfelelniük, s ez pszichésen rendkívül megterhelő.
A védett házban dolgozó szakembereknek fontos szerepük van a bizalom kialításában, aminek pedig óriási szerepe van abban, hogy az áldozat végigcsinálja a reintegrációs folyamatot és ezáltal elkerülje az újbóli áldozattá válást.

2.13. Az óvodai és iskolai szociális segítők szerepe az áldozatazonosításban és áldozatirányításban

Abban az esetben, ha egy gyermek vagy szülője, családtagja segítséget kér tőlünk vagy bennünk merül fel annak a gyanúja, hogy emberkereskedelem áldozatává, fontos, hogy megfelelő bizalmi légkör kialakítása mellett a következő szabályokat is betartsuk. Az általa megélt élményeket nem szabad elbagatellizálni és komolyan kell venni azt, amit mond. Nem szabad olyan ígéretet tennünk, hogy az

általa elmondottakat nem mondjuk tovább senkinek, azonban arról biztosíthatjuk, hogy az információt bizalmasan kezeljük, és elmondhatjuk, hogy pontosan kinek fogjuk átadni és mi történik vele a későbbiekben. A segítséget kérő által elmondottakat nem szabad megkérdőjelezni és erkölcsi, morális ítéletet kifejezetten tilos mondani, hatalmas dolog az, hogy hozzánk fordult segítségért és képes volt őszintén beszélni a helyzetéről.

Abban az esetben, ha kéri a segítésünket, és ragaszkodik ahhoz, hogy csak velünk hajlandó beszélgetni és ne értesítsünk senki mást, akkor első esetben meghallgathatjuk őt, de tájékoztassuk arról, hogy az Országos Kríziskezelő és Információs telefonszolgálat zöld, vagyis ingyenesen hívható számához (OKIT - 06-80-20-55-20, www.bantalmazas.hu) fogjuk irányítani őt, ahol az ország teljes területén segítséget kérhet a nap 24 órájában főként ha ahol él onnan el kell menni, vagy menekülnie és szállásra lesz szüksége. Ezen a segélyvonalon tájékoztatást fog kapni arról, hogy milyen segítségeket kaphat. Mi is hívhatjuk az OKIT-ot, de azt fontos tudnunk, hogy az OKIT telefonos munkatársa nagy valószínűség szerint magával az áldozattal akar majd közvetlenül beszélni.
Fontos azt tudnunk, hogy a védett szálláshelyen való elhelyezésnek ***nem feltétele a feljelentés***, a biztonságos lakhatásnak nincs térítési díja és az egész családot képesek fogadni, amennyiben arra van szükség.

Amennyiben megnyílik nekünk az áldozat, de nem akar, vagy nem tud egyelőre változtatni a helyzetén, akkor beszélgessünk vele arról, hogy vannak különböző segítő szervezetek, védett házak, melyekben biztonságos lakhatásra, szociális, jogi, pszichológiai segítségre is számíthat. Emellett tájékoztassuk róla, hogy ha gyermek is érintett közvetlenül vagy közvetetten az emberkereskedelem kapcsán, akkor értesítenünk kell a család- és gyermekjóléti szolgálatot , a gyámhatóságot vagy a rendőrséget, illetve, ha munka célú kizsákmányolás áldozatáról van szó, akkor a munkaügyi felügyelőséget. Gyermek érintettsége esetén a Gyermekvédő telefonszámot is hívhatjuk, mely szintén zöld szám, országosan hívható, a nap 24 órájában, a hét minden napján. A gyermekvédő telefonszám működésével kapcsolatban itt talál információt: https://szgyf.gov.hu/1747-gyermekvedo-hivoszam
Gyermek esetén a gyermek is kérhet információt a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány telefonszámán, melyet éjjel-nappal, névtelenül és ingyen hívhat a 116-111 telefonszámon és chat-vonalán írhat is naponta 14-21 óra között, itt: https://kek-vonal.hu/igy-segitunk/chatelj-velunk/

2.13.1. Ha áldozattal találkozik óvodai és iskolai segítőként

Az áldozat is kérhet segítségét és a szakember is felajánlhatja a segítségét. Fontos, hogy meghitt, és főleg biztonságos környezetben tudjunk vele beszélgetni, lehetőleg olyan helyen, ahol nem zavarják meg a beszélgetést. A telefont célszerű kikapcsolni, vagy némára állítani. Legalább egy pohár vizet tudjunk az áldozatnak adni beszélgetés közben. Az első beszélgetés alkalmával hagyjunk teret az áldozatnak a ventillációs lehetőségre, ne faggassuk, hagyjuk, hogy a saját ütemében mondja el, azt, ami vele történik. A segítőnek meg kell ismernie azt a témát, amit a kliens szeretne feldolgozni. Fontos, hogy az áldozat érezze, hogy segítő kapcsolatot alakítunk ki vele. Ha ő kér segítséget, az a legfontosabb, hogy hagyjuk szabadon beszélni. Finoman irányítsuk a beszélgetést a probléma irányába.

Ezek után nagyon fontos megtudnunk, hogy miért éppen most kér segítséget az áldozat, mi történt most, ami arra ösztönözte, hogy segítséget kérjen. Ha ezt meg tudja fogalmazni, akkor a segítségnyújtást arra tudjuk terelni, ami számára a legoptimálisabb. Fontos elmondanunk neki, hogy az általa közölt információt bizalmasan kezeljük, de ne ígérjük meg a titoktartást.

Az egész folyamat során fontos, hogy bízzunk magunkban és abban, hogy helyesen ítéljük meg a helyzetet. Ha mégis bizonytalanok vagyunk, ne felejtsük el, hogy az áldozatazonosítási rendelet (1. §) értelmében azonban „azonosítást végző szervként” működünk közre, és jelzést kötelező tennünk az az területileg illetékes áldozatsegítő szolgálat felé az E-kat rendszeren keresztül.. Beszélgetésünk során ún. azonosító adatlapot kell kitöltenünk, melyet a beszélgetés előtt tanácsos tanulmányoznunk. Az

azonosító beszélgetés céljáról fel kell világosítanunk a potenciális áldozatot, akinek alá kell írni az adatlapot. Az azonosító adatlap és annak útmutatója az THB rendelet végén található.

Azokban az esetekben, amikor feltételezhetően emberkereskedelem áldozatával kerülünk kapcsolatba személyesen vagy telefonon teljesen természetesen, hogy féltjük a munkánkat, munkahelyünket és féltjük saját magunkat is. Felmerülhet bennünk, hogy mi történik, ha tévedünk. Tudnunk kell azonban, hogy **nem feladatunk a helyzet megoldása**. Szakemberként feladatunk azonban gyanú esetén a jelzés megtétele a gyermekvédelmi jelzőrendszert működtető család- és gyermekjóléti szolgálat felé és konzultálnunk kell az emberkereskedelem területén feladatot ellátó hivatalos és civil szervezetekkel is. Az emberkereskedelem elleni küzdelem hatékonyságához mindannyian hozzájárulhatunk, akik munkánk során sérülékeny helyzetben lévő emberekkel, potenciális áldozatokkal találkozunk.

2.13.2. Hogy is néz ki ez a gyakorlatban?

- **Gyanú esetén jelzés** – a jelzést tevőnek ennek során nem kell mérlegelnie a veszélyeztetettség súlyosságát. Minden szakterületre jellemző, hogy máshol van a jelzési küszöb, eltérő a feltételrendszere, hogy honnantól lehetséges/szükséges az intézkedés, így ne gondolkozzunk azon, hogy vajon inkompetensnek fog-e tartani a felhívott, megkeresett szakember, bízzuk azt saját szakmai megítélésünkre.
- **Cselekvés** – az észlelő s jelzőrendszert működtető család- és gyermekjóléti szolgálat a jelzésünk alapján megismerik a helyzetet, a veszélyeztető tényezőket, a segítségnyújtás lehetőségeit és azokra megoldási lehetőségeket dolgoznak ki a szükséges szervek bevonásával. Tehát maga a cselekvési folyamat az ezen a területen mindennapos tapasztalattal rendelkező szakemberek hatékony együttműködésének eredménye.

Az intézkedésekről a szervezetek a legtöbb esetben visszajeleznek a jelzést tevőnek, ezzel is megerősítve azt, hogy mennyire fontos a jelzés megtétele és az együtt gondolkodás. (Módszertani útmutató, 2016)

Természetesen szakemberként is emberek vagyunk és szakmai dilemmák, gondolatok, érzések akarva-akaratlanul is keletkeznek bennünk munkánk során, melyek hol segíthetnek hol gátolhatnak bennünket. Ebben a speciálisnak nevezhető helyzetben (gyanú merül bennünk, hogy kizsákmányolás áldozatával találkoztunk vagy telefonon beszéltünk) jellemzően a félelem, az ijedtség, az aggodalom, a hitetlenkedés, a felháborodás/düh/harag és bizonytalanság érzéseinek megélése a jellemző. Ezek az érzések azonban meggátolhatják a szakmailag megalapozott, racionális döntéseinket éppen ezért fontos, hogy felismerjük őket.

Félelmek és lehetséges válaszok

- Félünk, hogy a beavatkozásunkkal csak tovább rontunk a helyzeten *(„Mi lesz, ha bosszúból meg is ölik akár és az én lelkemen szárad majd?”*).

Válasz: Az áldozatok embertelen és kizsákmányoló élethelyzetben vannak, így a helyzetükön sokat rontani már nem lehet. Az áldozatért való aggódás ugyanakkor indokolt, azonban, ha a munkánkba bevonunk olyan szakembereket, akik ezen a területen számtalan menekítést és biztonságos elhelyezést lebonyolítottak már, akkor ennek nagyon kicsi az esélye. Annak lényegesen nagyobb, hogy a bántalmazás következtében vagy következményeképpen veszítheti életét az áldozat (Lásd Till Attila Csicska című rövidfilmje).

- Félünk, hogy az elkövetők bennünket is utolérnek, megfenyegetnek, ezzel veszélybe sodorjuk önmagunkat és családtagjainkat, otthonunkat, saját intézményünket (különösen kisebb településen, ahol szinte mindenki ismer mindenkit).

Válasz: Azok a szervezetek, melyek az emberkereskedelem elleni területen dolgoznak, az áldozatok és családtagjaik biztonságán túl a jelzést adó biztonságát is kiemelt fontossággal kezelik. A jelzést tevő személye nem feltétlenül derül ki és a településre nem a településen dolgozó és tevékenykedő szervezetek érkeznek ki, hanem távoli, akár az ország másik feléről érkezők. Emellett fontos, hogy nagyon komoly kockázatfelmérés, kockázatelemzés és a helyzet teljeskörű megismerése előzi meg az áldozatokkal való kapcsolatfelvételt, melynek folyamatáról az elkövetőknek sejtelmük sincs. Természetesen adódhatnak olyan krízishelyzetek, illetve életveszélyes állapotok, melyek azonnali beavatkozást igényelnek, de ezeket az esetek is kivétel nélkül egyedi és megfelelő biztonsági óvintézkedések mentén kezelik a szervezetek.

- Aggódunk, hogy egyedül maradunk a jelzésünkkel és bármely szervezethez vagy hatósághoz is fordulunk támogatásért és megoldásért, nem lesz senki, aki hajlandó lesz segítséget nyújtani, ehelyett egyszerűen leráznak, tovább irányítanak bennünket (*„Ez nem a mi területünk, nem a mi ügyünk, mi ilyet nem szoktunk."*).

Válasz: Az észlelő és jelzőrendszert működtető család- és gyermekjóléti szolgálatnak minden egyes jelzést kötelezően ki kell vizsgálnia. Mindemellett számtalan olyan szervezet dolgozik a területen, akik munkájuk során emberkereskedelemi áldozatokat azonosítanak, látnak el. Ilyen szervezet például a rendőrség, az OKIT, a Gyermekvédő hívószám, a Kék Vonal Alapítvány, a Lehetőség Családoknak 2005 Alapítvány, a Baptista Szeretetszolgálat, a Nemzetközi Migrációs Szervezet, az áldozatsegítő szolgálatok, stb.

- Elbizonytalanodhatunk, hogy talán nem is jól mértük fel a helyzetet vagy nem helyesen értelmeztünk jeleket, tüneteket. (*„Talán tényleg csak beütötte a fejét, ahogy állítja is."*)

Válasz: Gyanú esetén is jelzést kell tennünk, szakemberként felelősségünk van. Nem vagyunk egyedül a problémával, merjünk segítséget kérni és higgyünk a saját és a társszakmákban dolgozó szakemberek szakmai kompetenciájában egyaránt.

- Inkább elnyomjuk magunkban a gyanút, mert abból nem lehet akkora baj. (*„Majd biztos megoldódik magától is."*)

Válasz: Tegyünk önmagunk megnyugtatásáért és a velünk kapcsolatba kerülő esetleges áldozat helyzetének feltárása és megnyugtató rendezése érdekében annyit, hogy megosztjuk aggodalmunkat ezen a területen speciális tudással rendelkező szervezet munkatársával, ld. fent.

- Nem is tudjuk, hogyan is kezdjünk neki, elképzeljük, hogy rengeteg operatív feladattal fog járni, plusz az adminisztrációról, esetleg tanúskodásról nem is beszélve.

Válasz: Szakmai és emberi felelősségünk egyaránt, hogy a bajba jutott embereknek segítséget nyújtsunk. Nem tudhatjuk, hogy egy jelzés, melyet megteszünk, milyen jótékony hatással járhat egy áldozati státuszban lévő ember életében. Emellett a területen dolgozó szakemberek minden esetben ügyelnek arra, hogy a jelzést tevő személye csak a legindokoltabb esetben derüljön ki az esetleges eljárás folyamán. (Barabás-De Coll-Mihalkó-Toszeczky 2019)

Az ehhez hasonló mondatok megjelenése gondolkodásunkban természetes folyamat. Mindannyian féltjük szeretteinket, családtagjainkat, önmagunkat. Amiről azonban nem szabad elfeledkeznünk az az, hogy nem vagyunk egyedül. Magyarországon több komoly tudással és gyakorlattal rendelkező szakmai szervezet tevékenykedik az emberkereskedelem elleni küzdelem területén komplex programmal az áldozatok kimenekítésétől, a védett házakban való elhelyezéseken át egészen az után követésig. Bátran forduljunk hozzájuk és kérjünk segítséget tőlük. Ezek a szervezetek nagy valószínűséggel nem azon a településen végzik mindennapi munkájukat, ahonnan a jelzés érkezik, így nem kell attól tartanunk, hogy esetleg az információ, amit megosztottunk nem a megfelelő helyre érkezik és/vagy kitudódik.

Ahogyan az emberkereskedők sem egyedül végzik munkájukat (számtalan résztvevő dolgozik az áldozatok megfélemlítésén és kizsákmányolásán), úgy számunkra is adott a lehetőség, hogy szakmaközi kapcsolatokat építve és ezeket a kapcsolatokat egyre szélesítve végezzük munkánkat. Mindazon túl, hogy segítséget kérhetünk ezektől a szakemberektől, biztosak lehetünk benne, hogy számukra is legalább annyira fontos a szakmai hálózat növelése és közvetlen emberi kapcsolatokon alapuló működtetése. Máris számtalan olyan információ és tudás birtokában vannak e szakmai anyag olvasói, melyek elengedhetetlenül fontosak ahhoz, hogy sikeresen vegyük fel a harcot közösen az emberkereskedelem ellen!

2.13.3. Mit tegyek, ha feltételezett áldozattal kerültem kapcsolatba?

Érzések, gondolatok kezelésének szakasz

1. Higgyük el, hogy szakmai végzettségünk, tapasztalataink, tudásunk alkalmassá tesz bennünket arra, hogy a megfelelő módon reagáljunk és cselekedjünk! Bízzunk önmagunkban!
2. Ismerjük fel, ha cselekvésünket meghatározzák kialakult érzelmeink (félelem, harag, értetlenség, ijedtség, tanácstalanság)!
3. Gondoljunk bele, hogy ha most nem cselekszünk, a tőlünk segítséget kérő személy, vagy akin a bántalmazás jeleit tapasztaljuk, nem csupán tartósan benne maradhat a kritikus élet- és veszélyhelyzetében, DE sokkal rosszabb helyzetbe is kerülhet!
4. Bízzunk önmagunkban, a segítő szervezetekben és abban, hogy nem maradunk egyedül a problémával!
5. Gondoljunk arra, hogy nem vagyunk és nem leszünk, nem is maradhatunk egyedül. A jelzés megtétele a feladatunk és az, hogy a kapcsolatfelvétel során az általunk megismert információkat maradéktalanul átadjuk az illetékes szakembernek.
6. Gondoljunk arra, hogy egy rendszer részei vagyunk, és a rendszer többi eleme is hozzánk hasonlóan működik.

Cselekvési szakasz

7. Teremtsünk kapcsolatot az áldozattal! Legyünk nyitottak és elfogadóak a beszélgetés folyamán, történjen az akár telefonon vagy személyesen.
8. Rögzítsük a legfontosabb információkat (ezzel is segítünk a bevont szervezetek munkatársainak). Az áldozat másodlagos kiszolgáltatottságát (viktimizációját) csökkenthetjük azzal, ha leírjuk ezeket az információkat, mert ebben az esetben nem kell újra és újra elismételnie a vele történteket.
9. Gyermek áldozat vagy gyermekek érintettsége során tegyünk jelzést a család- és gyermekjóléti szolgálat felé és keressük meg a rendőrséget.
10. Vegyük fel velük a kapcsolatot és kérjük a segítségüket (és ne hagyjuk magunkat lerázni). Lehetőleg írásban is vegyük fel a kapcsolatot, azért, hogy a későbbiekben, probléma esetén erre tudjunk hivatkozni.
11. Tájékoztassuk az áldozatot arról, hogy mi történik éppen és mire számíthat. Amennyiben az áldozat nincs jelen, de a gyanú felmerült bennünk, abban az esetben is fontos felvenni a kapcsolatot a segítő szervezettel és tájékoztatni őket a felmerült gyanúval kapcsolatosan.
12. Amennyiben az áldozat ellátását a kompetens szervezet átvette tőlünk, rögzítsük ennek tényét, és azt, hogy mely időpontban történt, mely településen, milyen szolgáltató, melyik munkatársának az információ és az áldozat ellátásának átadása.
13. Bizonyos idő elteltével (1 nap / 1 hét / 1 hónap) érdeklődjünk a korábban értesített szervezeteknél az áldozat helyzetéről.

Előfordulhat azonban, hogy bármennyire is igyekszünk, az áldozat mégsem akar együttműködni és nem éli meg áldozati státuszát. Ez a tapasztalat ellenérzéseket szülhet bennünk, illetve csalódást okozhat. Ez egy természetes folyamat, aminek felismerése és tudatosítása azonban elengedhetetlen a további munka során. El kell fogadni, hogy az áldozat aktuálisan most így döntött. Még így is eredményt értünk

el, hiszen eggyel több lett azok száma, akikhez az áldozat segítségért fordult. Ne felejtsük el, hogy nem a mi segítői kudarcunk, ha az áldozat nem kér rögtön segítséget. Az általunk képviselt attitűd, az elfogadás, az ítéletmentesség garancia lehet arra, hogy elindul az áldozati szerepből való kitörés útján. Szolgálhatunk egyfajta közvetítőként is a feltételezett áldozat és a segítő szervezetek között úgy is, hogy felhívjuk a figyelmét az ügyfelünknek a segítő szervezetek (OKIT, a Gyermekvédő hívószám, a Kék Vonal Alapítvány, a Lehetőség Családoknak 2005 Alapítvány, a Baptista Szeretetszolgálat, a Nemzetközi Migrációs Szervezet, áldozatsegítő szolgálatok) nyújtotta lehetőségekre vagy megadjuk számára az elérhetőségüket. Lehetőségünk van arra is, hogy a szervezetet tájékoztatjuk az ügyfelünk elérhetőségéről (amennyiben van saját telefonja), ez azonban számtalan veszélyt rejt magában (nem ő veszi fel, nem tud biztonságos körülmények között telefonálni), így nagyon körültekintően kell eljárni és csak abban az esetben megadni, ha ehhez az ügyfelünk is hozzájárul.

Látható, hogy az áldozati jelek felismerése, az áldozatok azonosítása és a velük való kapcsolatfelvétel és kommunikáció sokszor nehéz és nagy körültekintést igénylő feladat. Azt azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy ehhez kérhetünk segítséget ezen a területen szerzett több éves szakmai tapasztalattal rendelkező szervezetektől.

2.13.4. Amit fontos elkerülnünk – néhány gondolat az áldozathibáztatásról

Az emberkereskedelem jelenségét sok tényező mellett (mélyszegénység, tool és húzó tényezők, stb.) az áldozathibáztatás is elősegíti. Gyakran találkozhatunk életünk és sajnos munkánk során is olyan véleményekkel, melyekkel az elkövető mellett az áldozatokat is hibáztatják, tehát megfogalmazzák az áldozatok felelősségét saját áldozattá válásuk folyamatában.

De mi is történik akkor, amikor – önkéntelenül akár – áldozathibáztatóan viselkedünk? Z. Papp Zsuzsanna Az áldozathibáztatás pszichológiai magyarázatai[39] című disszertációjában alaposan kifejti a témát, az ő munkáját hívjuk segítségül önmagunk megértéséhez.
Z. Papp tanulmányában alapvetően két meghatározó folyamatról beszél: a kontrollról és az igazságos világba vetett hitünkről, mely az áldozathibáztatás szempontjából azonos tőről fakad. Leszögezi, hogy az egészséges személyiség egyik fő ismérve a reális énkép megléte[40], ami ugyan evidenciának hathat, mégsem ennyire egyértelmű, ugyanis bár az egészséges énkép valóban az ép és reális énkép, a valóságban hajlamosak vagyunk jó tulajdonságainkat felnagyítani, gyengeségeinket kicsinyíteni, azaz énképünk mégsem teljesen reális.[41] Ez a kreatív öncsalás pozitív illúziókat tartalmaz önmagunkról, s amennyiben mértéke nem túlzó, úgy segíti a személyiség integritását, adaptív megküzdését. Szeretünk magunkról jót gondolni, szeretjük magunkat jónak gondolni, s ezzel egyidejűleg szeretjük azt is, ha az életünket befolyásoló folyamatokat kontroll alatt tarthatjuk. Ez utóbbi növeli az én-hatékonyság érzetét.[42]
A kontrollérzet számára az egyik legnagyobb fenyegetést az jelenti, ha szembe kell néznünk saját sérülékenységünkkel: ez történhet úgy, hogy minket magunkat ér valamilyen negatív hatás (viktimizáció, természeti katasztrófa, baleset), de tapasztalhatjuk közvetve is, mások tragédiájával való szembesüléskor.
Ekkor hajlamosak vagyunk nekiállni okokat gyártani arra, mi miért történt, elméleteket rakunk össze a helyzet megértésére[43] – hiszen elfogadhatatlan, hogy valami ok nélkül történjen, s azt az illúziót építjük fel, hogy megértve a helyzetet, legközelebb képesek leszünk a kontrollra, s ez az érzet megvéd bennünket a fenyegetettségtől.
Ebből a szempontból megkülönböztethetünk elsődleges és másodlagos kontrollt:

[39] Z. Papp Zsuzsanna – Az áldozathibáztatás pszichológiája – a kontroll szerepe az áldozatsegítésben, ELTE PPK, 2017.
[40] Jahoda, M. The meaning of psychological health, Social Casework, 1953
[41] Taylor, Shelly: Positive illusion and well-being revisited. Separating fact from fiction, Psychological Bulletin, 1994.
[42] Oláh, A - Megküzdés és pszichológiai immunitás, IN: Boross O – Pléh Cs (szerk): Bevezetés a pszichológiába, Osiris, Budapest, 2004.
[43] Oláh, A - Megküzdés és pszichológiai immunitás, IN: Boross O – Pléh Cs (szerk): Bevezetés a pszichológiába, Osiris, Budapest, 2004.

- előbbi esetében a személy úgy véli, a történtek megváltoztathatók, konkrét cselekedetekkel, beavatkozásokkal és tervekkel befolyást igyekszik gyakorolni a helyzetre
- utóbbi esetében pedig – ahol a direkt kontroll nem megvalósítható -, magyarázatokat igyekszünk gyártani arra vonatkozóan, a helyzet tulajdonképpen miért is elfogadható.[44]

Ez utóbbi esetben gyakorlatilag igen közel kerültünk már az áldozathibáztatás miértjéhez. Vagy igyekszünk befolyással lenni a helyzetre, megváltoztatni azt, hatékonyan beavatkozni, vagy ha erre nincs lehetőségünk (munkakörünkből fakadóan nincs kompetenciánk rá például), akkor könnyen csúszhatunk abba az irányba, hogy a helyzet elfogadhatóvá tételéhez azt gondoljuk: bizonyára az áldozat (is) tehet róla.
A kontrollszükséglet mellett ugyanekkora erővel hat az, hogy az embereknek szükségük van arra a hitre, hogy a világ egy kiszámítható és igazságos hely, ahol a jó elnyeri jutalmát, a rossz pedig a büntetését, s mindenki azt kapja, amit megérdemel.[45] Az áldozatok hibáztatása az egyik igen hatékony módja annak, hogy fenntartsuk a világ jóságáról és élhetőségéről alkotott hitünket, nem beszélve a saját jóságunkba és erkölcsi kiválóságunkba vetett hitünkről.[46]
Ha áldozathibáztatásról beszélünk, megkülönböztethetünk rejtett vagy nyílt áldozathibázatást – ennek tárgyalása azért fontos, hogy elkerülhessük a „…, de…" jellegű, nem kimondott, ám érzékelhető hibáztatást.

- Nyílt áldozathibáztatásról akkor van szó, ha egyértelműen megfogalmazódik az áldozat felelősségének.
- Kérdése az áldozattá válásban: ő volt az aki külföldi munkát vállalt, ő kezdett el saját döntése alapján prostituáltként dolgozni. Ezek azonban ok-okozati összefüggést feltételeznek, arra azonban semmilyen ok nem lehet magyarázat, hogy az emberkereskedelem elkövetője kizsákmányolja az áldozatát.

A rejtett áldozathibáztatás ennél sokkal kevésbé tetten érhető. Ezekben az esetekben burkoltan, együttérzést mutatva tehetünk fel olyan kérdéseket, mint például, "Miért nem jött el hamarabb?". Ezzel a kérdéssel azt üzenjük, hogy nem lehetett olyan rossz, ha nem lépett már ki sokkal korábban a bántalmazó, kiszolgáltatott helyzetből.

Az áldozathibáztató attitűd és a megfogalmazott mondatok távolságot feszítenek a segítő szakember és az áldozat közé, mely sok esetben a helyzetben maradásra késztetheti az áldozatot, nem teremti meg a megfelelő, bizalom teljes kapcsolatot, mely elengedhetetlen a hatékony segítői munka során.

[44] Rothbaum-Weisz-Snyder: Changing world and changing the self: A two-process model of percieved control. Journal os Personality and Social Psychology, 1982
[45] Lehner, M – The Belief in a just word: a Fundamental Delusion; Plenum, New York, 1980
[46] Smith – Mackie: Szociálpszichológia, Osiris Kiadó, Budapest 2002

3. „Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!” Gyakorlati segédanyag és szakmai ajánlás az óvodai és iskolai szociális segítők számára

Összefoglalás: A gyermek-, és felnőttkorú érintettekkel, áldozatokkal találkozó szakemberek elfogadó, toleráns és nyitott attitűdje, valamint a megfelelő ismertek alkalmazása, a jelzőrendszer intézményeinek iránymutatásai, gyermekvédelmi irányelvei, etikai kódexének (pl. Szociális Munka Etikai Kódexe) ismerete alapvető feltétele az emberkereskedelem elleni harc hatékonyságának, az áldozatok ítéletek nélküli elfogadásának és hatékony, ellátásnak. Az emberkereskedelem elleni küzdelem érdekében minél több információt, megszólító élményt adunk át a jelenséggel és az áldozatokkal kapcsolatosan az óvodai és iskolai szociális segítők számára, ami segíthet a hatékony áldozatazonosításban és áldozatsegítésben, valamint az előítéletek és a társadalmi stigmatizáció csökkentésében a felnőtt és a gyermek áldozatok tekintetében egyaránt.

Cél: Célunk egy olyan áldozatvédelmi, emberkereskedelmi prevenciós program megismertetése és átadása, mely az általános iskola felső tagozatos tanulói és a középiskolások körében ad iránymutatást, érzékenyítést és énerősítő funkciót annak céljából, hogy a gyermekek ne váljanak az emberkereskedelem áldozatává és felismerjék az emberkereskedelemhez kapcsolódó kizsákmányolás jeleit.Az eljárási javaslat egyben útmutató az óvodai és iskolai szociális segítők számára a prevenciós program köznevelési intézményekben való széleskörű bemutatásához, az érzékenyítő csoportfoglalkozások elvégzéséhez.

Kulcsszavak: prevenció, outdoor módszer, Szociális Szakmai Etikai Kódexe, fogalommeghatározás, tréning, érzékenyítés

Tanulást segítő kérdések: Hogyan készítjük elő a prevenciós csoportfoglalkozást? Hogyan vezetjük be a témát a pedagógusok, a szülők és a gyermekek körében? Milyen csoportszabályokat állítunk fel a csoportfoglalkozás elején? Milyen segédanyagokat viszünk be a prevenciós csoportfoglalkozásra? Hogyan tesszük „osztályra szabottá” a prevenciós csoportfoglalkozást? Milyen ráhangoló és levezető játékokat viszünk a gyermekek/fiatalok számára? Hogyan kezeljük a prevenciós foglalkozás utóhatását?

Ajánlott magyar nyelvű irodalom

- Bertók Zoltánné, Csillag Márta, Degéné Major Judit, Farkas Tibor Jánosné, Gergál Tímea, dr. Litter Adrienn, Menyhárt Anna, Palotás Zoltán, , Székely Józsefné, Tanácsné Betéri Éva, Turi Katalin (2019): Útmutató az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység bevezetéséhez és gyakorlatához az iskolában, EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-00001 KÓDSZÁMÚ KIEMELT PROJEKT In: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop194/194_Utmutato_iskola_190710.pdf (letöltés ideje: 2021.05.05.)
- Verőné Jámbor, Noémi: Többismeretlenes egyenlet : hallgatói vélemények a prostitúció és emberkereskedelem kérdéseiről. In: Iskolakultúra, (20) 4. pp. 101-108. (2010) (letöltés ideje: 2021.05.28.)

3.1. A prevenciós gyakorlatról általában

Az eljárási javaslat útmutató az óvodai és iskolai szociális segítők számára a prevenciós program köznevelési intézményekben való széleskörű bemutatásához, az érzékenyítő csoportfoglalkozások elvégzéséhez.

A prevenciós program lényege, hogy 3 korcsoportra bontva, a gyermekek életkorának megfelelően, évfolyamonként egymásra épülő csoportfoglalkozás keretében fokozatosan adjuk át azokat az információkat a gyermekeknek, amit adott életkorukban be tudnak fogadni az emberkereskedelem témájával kapcsolatban. Ezen kívül olyan érzékenyítő, énerősítő gyakorlatokat ültettünk be a program feladatai közé, melyet, ha valamennyi évfolyamon végig haladva a gyermekek évről évre megkapnak, akkor a középfokú intézményből kilépve már megfelelő védelmet érünk el arra vonatkozóan, hogy reálisan tudjon megítélni helyzeteket, szituációkat, tudjon veszélyeztető körülményekben nemet mondani és tudjon megfelelő segítséget kérni, ha saját maga, vagy bármely embertársa bajba kerül.

A prevenciós program kidolgozása 3 korcsoportra történt meg:
- általános iskola 5-6. osztály
- általános iskola 7-8. osztály
- középiskola 9-12. osztály

A prevenciós program csoportfoglalkozás keretében kerül lebonyolításra valamennyi korcsoportban. Célszerű a programot egy-egy osztályközösségen belül megvalósítani.

3.1.1. Emberkereskedelem elleni prevenciós tematika célja

Rövid távú cél: a gyermekek érzékenyítése a probléma kapcsán

Középtávú cél: bővülő ismeretanyag és énvédelmi eszközök elmélyítése az életkor előrehaladtával, az áldozattá válás jeleinek felismerése. (Amennyiben egy gyermek mindhárom korcsoport prevenciós csoportfoglalkozásán részt vesz, elmélyül az ismeretanyag. Ez a gyermek tanulmányai előrehaladásával 6-8 éven belül megtörténik.)

Hosszú távú célok: a gyermekek olyan ismeretekre és énerősítő készségekre tesznek szert, mely lehetővé teszik, hogy a későbbi életkorában nem válnak az emberkereskedelem áldozatává, illetve amennyiben áldozattá válnak, a másodlagos áldozattá válásuk nem következik be.

3.1.2. Hogyan valósítsuk meg az emberkereskedelem témakörében a prevenciós tevékenységet a köznevelési intézményekben?

Az emberkereskedelem és annak prevencióját célzó tematika kialakítása és megvalósítása során - csakúgy, mint minden más témakörben, melyekkel dolgozunk elengedhetetlen, hogy illeszkedjen az adott intézmény és a tanuló közösség sajátosságaihoz, szociokulturális közegéhez. A szociális segítőnek ismernie és használnia kell azt a módszertant, nyelvezetet, fogalomkészletet, mellyel az adott intézménybe járó gyermekek megszólíthatóak, érdeklődésük felkelthető, aktivitásuk és együttműködésük kiváltható. Olyan oldalról kell megközelíteni egy témát, mely hozzájuk közel hozható - akkor is, ha nem érintettek az adott problémakörben - hatékonyabban adható át az ismeret, fejleszthető a készség, kialakítható az érzékenység. Érvényes ezt főként azokra a problémákra, melyek kapcsán az általános vélekedés az, hogy a baj csak mással történhet meg. Az élmény alapú érzékenyítés és ismeretátadás elengedhetetlen a hatékony ismeretbővítéshez, a megelőzéshez szükséges készségek kialakításához.

Tekintve, hogy az emberkereskedelem témája általános szemléletben még mindig nem elterjedt, szinte tabunak számít a köztudatban, ezért a téma bevezetése is különös figyelmet igényel az iskolák jelentős részénél. A társadalom mikró- és makróközösségi szinten is ezt a problémát gyakran úgy kezeli, hogy az áldozatokat stigmatizálja és a megjelenik az áldozathibáztatás. A közösségi oldalak használatával ezt már egyre alacsonyabb életkorban megtapasztalják a gyermekek.

A modellezés során is tapasztalható volt, hogy az emberkereskedelem témáját nagyon nehéz, nyomasztó témakörnek érezte az iskola pedagógusi köre. A téma felvállalásában előzményként inkább az iskolai szociális segítő szolgáltatás és személye, az addigi tevékenység elfogadása volt hangsúlyos. Az, hogy az intézmények hogyan fogadják a téma felvezetését, nagyban befolyásolja a köznevelési intézmény és szociális segítő kapcsolata.

Az előzetes egyeztetés során felmerült az a kérdés, hogy a téma bevitelével az adott osztályba, nem sugall-e valamelyik csoportnak pejoratív, stigmatizáló értelmet a csoport kiválasztása tekintetében. (Pl.: Azt gondoljuk, hogy ők érintettek lehetnek). A távlati cél az, hogy a prevenciós foglalkozás valamennyi évfolyam és osztályközösség esetében megvalósíthatóvá váljon, ezért a köznevelési intézmények vezetőivel az a megállapodás született a projekt modellezése előtt, hogy ha a minta foglalkozás eredményes, akkor a többi osztályközösség részére is bevezetésre kerül a csoportfoglalkozás.

Értehető módon az iskolák elvárása az, hogy a téma és felépítése ne sokkolja a gyermekeket. Azért kell hangsúlyt fektetni erre a foglalkozás kivitelezésekor, mert szélsőséges élmények esetében, legyen az pozitív vagy negatív, arra fogunk emlékezni, hogyan éreztük magunkat abban a helyzetben, de arra már nem emlékezünk, hogy mi hangzott el és részleteiben mi történt ott, milyen más útravalót kaptunk az adott helyzetben.

Fontos, hogy kimondottan az adott osztályra hangoljuk a játékokat, feladatokat. Érdemes az osztályfőnökökkel előzetesen átbeszélni, hogy e témával kapcsolatban, a kizsákmányolás fajtáinak tekintetében van-e tudomása elsődleges, vagy másodlagos érintettségről az osztályközösségben. Amennyiben van tudomása, vagy akár gyanúja gyermek bármilyen típusú kizsákmányolásáról, vagy bántalmazásáról, tegyünk jelzést és semmiképpen ne tárgyaljuk meg a problémát az osztály előtt! Ne kérdezzünk rá az osztályban az érintettségre, ám, ha valaki mégis jelét adja annak a csoportfoglalkozáson, az óra után keressük meg személyesen a gyermeket és értesítsük a rendőrséget és az illetékes család- és gyermekjóléti szolgálatot.

A foglalkozás megkezdése előtt azt is el kell dönteni, hogy az információ átadást vagy az önismert fejlesztését helyezzük előtérbe a program megvalósítása során. Mindkét cél csak hosszabb edukációs foglalkozással érhető el. Ha felteszünk egy kérdést, pl. „hogy éreztétek magatokat?”, „mit gondoltok?” …stb., akkor nem lehet csak egy tanulót meghallgatni. Mindenkinek lehet véleménye, minden résztvevő gondolata fontos.

A prevenciós program megvalósítását minden esetben első körben az intézmény vezetőjével szükséges egyeztetnie az iskolai szociális segítőnek. Érdemes felkelteni az osztályfőnöki munkaközösség figyelmét a téma iránt. A nevelőtestületi ülésén fontos megfelelő információval ellátni a pedagógusokat e témával, és az edukációs foglalkozás gyakorlati kivitelezésével kapcsolatban. Ha a köznevelési intézmény szakdolgozói fontosnak érzik az emberkereskedelem problémájával történő foglalkozást, akkor nagyobb támogatottsággal tudja a szociális segítő megvalósítani a prevenciós programot a köznevelési intézményben.

Megegyezésre kell jutnia a szociális segítőnek a pedagógusokkal abban a kérdésben is, hogy az edukációs foglalkozáson jelen lesz-e, vagy aktív résztvevője lesz-e a pedagógus, vagy a szociális segítő egyedül vezeti a foglalkozást. Sok pedagógus kíváncsisággal, érdeklődéssel vesz részt ezeken a foglalkozásokon. Ez lehet előny és lehet hátrány is. Előnyként funkcionálhat, hogy a pedagógus nyitottsága, érzékenysége és tudása is növelhető a foglalkozáson való részvétellel, a gyermekek fegyelmezésében, figyelmének megtartásában sikeresen tud segítséget nyújtani a szociális segítőnek. Azonban ez hátrány is lehet, hogy ha nincs összhang és bizalom a tanulók és a pedagógus között. Ebben az esetben a gyermekek nem lesznek nyitottak gyakorlatok elvégzésére, aktivitásuk és ezzel az érdeklődésük is nehezen lesz elérhető.

Fontos a szülők megfelelő tájékoztatása a prevenciós programról. A köznevelési intézményben a szokásos fórumokon (Mozanapló, Kréta, Classroom, szülői értekezlet, email, nyomtatott szóróanyag stb.) szükséges egy rövid, de érthető tájékoztatást adni a szülők számára a foglalkozás témájáról, céljáról, a megvalósítás időpontjáról és időintervallumáról. Szükség esetén, vagy kérésre a szülők visszajelzést kaphatnak a csoportfoglalkozás eredményéről az iskolai szociális segítőtől.

Az iskolai körülmények sok esetben nem teszik lehetővé a szokásos csoportos tér kialakítását. Lehetőség szerint olyan termet keressünk a köznevelési intézmény épületébe, mely lehetővé teszi a kötetlenebb csoportfoglalkozás térbeli megvalósítását, de ha erre nincs lehetőség, akkor úgy kell a feladatokat tervezni, hogy az gördülékenyen megoldhatóak legyenek. Ahol szükséges az osztálylétszám figyelembevételével csoportbontást alkalmazhat a szociális segítő.

A szociális segítő az érzékenyítő foglalkozás előtt és után felvesz egy ún. hatékonyságmérő adatlapot (mely a 3. számú mellékletben található) a csoportfoglalkozásban résztvevő gyermekekkel. A foglalkozás előtt célszerű egy előkészítő órát tartani a gyermekek számára, mely az alapvető fogalmak tisztázása mellett az első hatékonyságmérő adatlap felvételére is lehetőséget ad. A hatékonyságmérő adatlapot az alapvető fogalmak tisztázása előtt szükséges felvenni, mert így kap a szociális segítő tiszta képet arról, hogy a gyermekeknek valójában mennyi tudásuk van az emberkereskedelem témájáról és az átadott információt ehhez tudja igazítani. Az első hatékonyságmérő adatlap feladata az, hogy felmérje a szociális segítő a gyermekek tudás- és érzékenységi szintjét az emberkereskedelem témájával kapcsolatban. A tematikus órát az eredménynek megfelelően tudja a segítő szakember finomítani. A második hatékonyságmérő adatlapot a foglalkozást követően veszi fel a szociális segítő. Ezt a hatékonyságmérő adatlapot javasoljuk a foglalkozást követően egy külön tanórán felvenni. Ezzel időt takarítunk meg, valamint a gyermekekben elmélyük az idő előre haladásával a kapott ismeret és élménytartalom. A második hatékonyságmérő adatlap célja, hogy az elsőhöz viszonyítva meg tudjuk vizsgálni, hogy mennyire ment át az ismeretanyag a gyermekekben, melyek azok a témakörök, mely jobban megmozgatták gondolatvilágukat, vagy éppen az ellenkezőjeként nem sajátították el az a tudást és készséget, melyet célként tűztünk ki. Ebben az esetben tovább foglalkozhatunk a témával egyéni és csoportos közegben, illetve célzottan tervezhetjük a következő éves tematikus foglalkozást. A hatékonyságmérő adatlapokat a gyermekek anonim módon – vagyis személyes adatok megadása nélkül - töltik ki. A szociális segítő értékeli ki az adatlapokat. Annak eredménye a szociális segítő munkáját segíti a további munkafolyamat kialakításában. A hatékonyság mérő adatlapokat a szociális segítő addig őrzi meg, míg a csoportfoglalkozás tart az adott osztályközösség számára. Érdemes megőrizni a későbbi évfolyamon történő csoportfoglalkozás tervezéséhez, hiszen nem feltétlenül fog emlékezni a szociális segítő a korábbi prevenciós tevékenység minden részletére, kimenetélére.

A szociális segítő a foglalkozások végén minden esetben ajánlja meg a gyermekeknek, hogy ha úgy érzik, hogy maradt bennük gondolat, vagy kérdés, akkor felkereshetik az iskolában a foglalkozást követően. Ez különösen fontos azon gyermekek segítése érdekében, akik rejtett módon érintettek az emberkereskedelem valamely területén közvetlenül, vagy közvetett módon.

3.2. Prevenciós gyakorlati feladatsor általános iskolásoknak

A szakmai ajánlásban több tematikát (feladatsort) ajánlunk a gyakorló szakemberek (óvodai és iskolai szociális segítők) figyelmébe. A tematikák 45 perces tanórákban értendők és elsősorban osztályközösségekre dolgoztuk ki a feladatsort, különböző korosztály számára. Az 5-6. osztályosok 1x45 perces és 2x45 perces, 7-8. osztályosok 1x45 perces és 3x45 perces, míg középiskolások számára 1x45 perces és 4x45 perces tematikát dolgoztunk ki. A 4x45 perces középiskolai gyakorlatsorból kétféle tematikát is ajánlunk. Az óravázlatokban feltüntetett időintervallumok csak becslések, megvalósításuk a gyermekek aktivitásától, és a szociális segítő felkészültségétől függ. A gyakorlati feladatok a célcsoport aktivitásához igazodva változtatható, variálható.

A prevenciós foglalkozást a köznevelési intézmény óvodai és iskolai szociális segítője tartja az osztályközösségek számára. Az óvodai és iskolai szociális segítő nem ismeretlen a köznevelési intézmény dolgozói és diákjai számára, így könnyen tud ráhangolódni egy-egy osztályközösségre, annak attitűdjeire. Az óvodai és iskolai szociális segítők számos különböző témájú prevenciós, érzékenyítő csoportfoglalkozást tartanak munkájuk során, képzettségük és kompetenciáik lehetővé teszik ezek megtartását. A jelen szakmai anyag abból a célból is született, hogy az óvodai és iskolai szociális segítők célzottan minél több információ birtokába jusson az emberkereskedelem témakörében. Képesek legyenek a megszerzett tudás átadására, gyakorlati érzékenyítésre a téma iránt valamennyi célzott életkorcsoport számára.

Az óvodai és iskolai szociális segítőt ismerik a gyermekek és a pedagógusok egyaránt abban a köznevelési intézményben, ahol dolgozik. Így a bemutatkozáskor (név, titulus) elegendő egy általános bevezetőt mondani:
„Azért vagyok itt az iskolában, hogy segítsek azoknak a gyerekeknek, akik valamilyen nehézséggel találják magukat szembe. Szerintetek milyen nehézsége lehet a gyerekeknek? (pl.: bántják, az iskolában, otthon, gyakran rosszkedvű, kiközösítik, csúfolják, sokat hiányzik az iskolából, lóg….)”
„Most azért jöttem hozzátok, hogy az emberkereskedelem témájáról beszélgessünk.”

3.2.1. Általános iskola 5-6. osztályos tanulói számára

Osztályfőnöki óra tematikája 1x45 perc keretében

Foglalkozás időtartama:	45 perc
Foglalkozás célja:	Megismertetni a tanulókat az emberkereskedelem fogalmával, veszélyeivel. Fontos cél az áldozattá válás megelőzése mellett, a korosztály érzékenyítése, attitűd formálás, és az érzékenyítés általi felkészítése a 7-8. osztályban és a középiskolában várható emberkereskedelem témájú foglalkozásokra.
Foglalkozáson használt eszközök:	Hatékonyságmérő adatlap Tájékoztató anyag (filmek, brosúrák, szóróanyagok) Flipchart tábla Papír, írószer, tollak, filcek, táblafilcek, csomagolópapír Projektor, laptop, vetítővászon vagy okostábla

A foglalkozás menete:

1. Szakember rövid bemutatkozása 1 perc

2. Hatékonyságmérő adatlap [47]kitöltése 8 perc

Instrukció: Előzetes információ **NE ELŐZZE** meg az adatlap kitöltését. Az adatlap kitöltése közben tisztázó kérdések feltehetők.

3. Ráhangoló gyakorlat – Értékek fogalmának körül járása-Emberrajz 10 perc

Instrukció: Megkérjük a gyerekeket, hogy valaki vállalja, hogy egy nagy csomagoló papírra lefekszik, majd a foglalkozást vezető körbe rajzolja őt. A gyerekeket ezután arra kérjük, hogy filccel írjanak be a sziluettbe emberi értékeket. Különböző értékeket írhatnak/rajzolhatnak bele az emberábrába, oda ahová ez számukra szimbolikusan megjelenik, pl: őszinte, okos, lelkiismeretes, barátságos, jó focista, szép, szívhez szívet, agyhoz agyat. A gyermekek magukról is mondhatnak értékeket. Nagylétszámú osztály (pl. 30 fős osztálylétszám esetén 2x15 fő, ezt a szociális segítőnek kell megítélnie, hogy az adott osztályközösség milyen aktivitású és hány fős csoportokban lehet velük együtt dolgozni) esetén két csoportot alkotunk. Fontos beszélgetnünk a külső és a belső értékekről: kinek melyek a legfontosabb értékei és melyeket tart a legfontosabbnak. Erről a feladat teljesítése után érdemes beszélgetni. Itt összeköthető az értékek gyűjtése az emberkereskedelemmel és fontos itt beszélnünk az emberkereskedelem kapcsán arról, hogy az emberek értéke csak pénzben mérhető az elkövetők részéről. Beszélgessünk erről a gyerekekkel! Akár vitaindító beszélgetést is kezdeményezhetünk a témában.

4. Az emberkereskedelem jelenségére ráhangoló játék 10 perc

A táblára két halmazt rajzolunk, amely halmazok metszik egymást.

A halmazok elnevezései: Amit meg lehet tenni egy emberrel
Amit nem lehet megtenni egy emberrel

A halmazok mellé felhelyezzük az előre gyártott, mágnesre ragaszott kartonpapírra írt tevékenységeket, melyek az alábbiak: bezárni, megalázni, eladni, ingyen dolgoztatni, kihasználni, kizsákmányolni, testét fotózni, megverni, megkötözni, levetkőztetni, ólban altatni, bulizni vinni, itallal kínálni, moziba hívni, focizni hívni, megkérni, hogy fizesse ki az üdítőnket, megpuszilni, átölelni.

Beszélgetés a gyerekekben felmerülő gondoltokról, érzésekről.

[47] A hatékonyságmérő adatlapok (foglalkozás előtt és után) a 3. számú MELLÉKLET-ben megtalálható

Kérdések lehetnek: Miért az egyik vagy a másik halmazt választottátok?
Mit gondoltok azoktól a tevékenységekről, amelyek középre kerültek?
Mi az, amit semmiképpen sem szeretnétek, hogy megtörténjen veletek?
Kivel beszélnétek először, ha olyasmi történne veled, amiről nehéz beszélni? (szülők, testvér, nagyszülők, barátok stb.)

5. Segítő szervezetek 2 perc

Milyen szervezetektől kérhetek segítséget, ha olyasmi történne velem, amit egyáltalán nem szeretnék, amitől rosszul érzem magam, vagy ha veszélybe kerülök vagy a környezetemben valaki más kerül ilyen helyzetbe?

Rendőrség – segélyhívó	112
OKIT	06-80/20-55-20
Gyermekvédő hívószám	06-80/21-20-21
Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány	116-111 (lelkisegély vonal)
	116-000 (bántalmazott és eltűnt gyermekek)

6. Segítő kéz, ami mindig kéznél van 5 perc

A feladat lényege, hogy a gyerekek úgy zárják a foglalkozást, hogy legalább öt közvetlen családtag és/vagy segítő szervezetet megjegyezzenek.

Instrukció: A gyerekek rajzolják körbe a kezüket: Minden ujjukba írjanak bele egy személyt vagy szervezetet, akihez segítségért fordulnának. A hüvelykujjukba azt, aki az első lenne, akitől segítséget kérnének, a mutató ujjokhoz, aki a második, a középső ujjukhoz, aki a harmadik, a gyűrűs ujjukhoz, aki a negyedik és a kisujjukhoz, aki az ötödik. Mondjuk el, hogy szülőket, barátokat és segítő szervezeteket egyaránt írhatnak bele.

7. Hatékonyságmérő 2. adatlap [48] 6 perc

8. Összegzés, zárás, visszajelzés 3 perc

Instrukció: Kérjük meg a gyerekeket, hogy adjanak visszajelzést a foglalkozásról. Mivel gazdagodtak a foglalkozáson és mivel gazdagodtak a három alkalmas foglalkozáson?

[48] 3. számú MELLÉKLET-ben található az adatlap

Osztályfőnöki óra tematikája 2x45 perc keretében

Foglalkozás időtartama:	2X45 perc
Foglalkozás célja:	Megismertetni a tanulókat az emberkereskedelem fogalmával, veszélyeivel. Fontos cél az áldozattá válás megelőzése mellett, a korosztály érzékenyítése, attitűd formálása is és az érzékenyítés általi felkészítése a 7-8. osztályban és a középiskolában várható emberkereskedelem témájú foglalkozásokra.
Foglalkozáson használt eszközök:	Hatékonyságmérő adatlap Tájékoztató anyag (filmek, brosúrák, szóróanyagok) Flipchart tábla Papír, írószer, tollak, filcek, táblafilcek Projektor, laptop, vetítővászon vagy okostábla Eltűnt! Keressük! A/3 kép laminálva

A foglalkozás menete:
Első alkalom (Időtartam: 45 perc)

9. Szakember rövid bemutatkozása és néhány szó a foglalkozás témájáról és menetéről
2 perc

10. Hatékonyságmérő adatlap kitöltése [49] 8 perc
Instrukció: Az emberkereskedelemről szóló előzetes információ lehetőleg **NE ELŐZZE** meg az adatlap kitöltését. Az adatlap kitöltése közben tisztázó kérdések feltehetők.

11. Ráhangoló gyakorlat – Értékek fogalmának körül járása-Emberrajz 10 perc
Instrukció: Megkérjük a gyerekeket, hogy valaki vállalja, hogy egy nagy csomagoló papírra fekszik és a foglalkozást vezető körbe rajzolja őt. A gyerekeket ezután arra kérjük, hogy írjanak bele a sziluettbe emberi értékeket filccel. Rajzolhatnak is bele, amit és ahogyan szeretnének. Nagylétszámú osztály esetén két csoportot alkotunk. Különböző értékeket írhatnak/rajzolhatnak bele az emberábrába, oda ahová ez számukra szimbolikusan megjelenik, pl: őszinte, okos, lelkiismeretes, barátságos, jó focista, szép, szívhez szívet, agyhoz agyat. A gyermekek magukról is mondhatnak értékeket. Nagylétszámú osztály (pl. 30 fős osztálylétszám esetén 2x15 fő, ezt a szociális segítőnek kell megítélnie, hogy az adott osztályközösség milyen aktivitású és hány fős csoportokban lehet velük együtt dolgozni) esetén két csoportot alkotunk. Fontos beszélgetnünk a külső és a belső értékekről: kinek melyek a legfontosabb értékei és melyeket tart a legfontosabbnak. Erről a feladat teljesítése után érdemes beszélgetni. Itt összeköthető az értékek gyűjtése az emberkereskedelemmel és fontos itt beszélnünk az emberkereskedelem kapcsán arról, hogy az emberek értéke csak pénzben mérhető az elkövetők részéről. Beszélgessünk erről a gyerekekkel! Akár vitaindító beszélgetést is kezdeményezhetünk a témában. A külső emberi értékek (mint pl. szépség, csinosság, izmosság) kerüljenek bekarikázásra a belső értékek pedig maradjanak karikázás nélküliek. Nézzük meg, hogy mennyivel több belső érték van egy emberben. Az emberkereskedők számára az értéket elsősorban az az anyagi előny jelenti, amihez az áldozatok kizsákmányolása által juthatnak. Az értékek, mint minden ember egyedi jellemzői nem fontosak számukra, csak abban az esetben, ha abból is valamilyen hasznuk származhat. Az ember az emberkereskedő számára egy ÁRUCIKK! Beszélgessünk erről a gyerekekkel!

[49] 3. számú Mellékletben található az adatlap

12. Az emberkereskedelem jelenségére ráhangoló játék 12 perc

Instrukció: A táblára két halmazt rajzolunk, amely halmazok metszik egymást.

A halmazok elnevezései: Amit meg lehet tenni egy emberrel
Amit nem lehet megtenni egy emberrel

A halmazok mellé felhelyezzük az előre gyártott, mágnesre ragaszott kartonpapírra írt tevékenységeket, melyek az alábbiak: bezárni, megalázni, eladni, ingyen dolgoztatni, kihasználni, kizsákmányolni, testét fotózni, megverni, megkötözni, levetkőztetni, ólban altatni, bulizni vinni, itallal kínálni, moziba hívni, focizni hívni, megkérni, hogy fizesse ki az üdítőnket, megpuszilni, megölelni

Beszélgetés a gyerekekben felmerülő gondoltokról, érzésekről.

Kérdések lehetnek: Miért az egyik vagy a másik halmazt választottátok?
Mit gondoltok azoktól a tevékenységekről, amelyek középre kerültek?
Mi az, amit semmiképpen sem szeretnétek, hogy megtörténjen veletek?
Kivel beszélnétek először, ha olyasmi történne veled, amiről nehéz beszélni? (szülők, testvér, nagyszülők, barátok stb.)

13. Segítségkérés – székes játék 10 perc

Instrukció: Székek körben helyezve, egymáshoz szorosan, két lábra állítva, a gyerekek a székek mögött állva tartják azokat.

Feladat, hogy úgy tudjon körbe menni az osztály, hogy egyszer sem esik vissza a szék és közben a gyerekek haladnak egy irányba.

Kérdések lehetnek:

- Hogyan oldottátok meg? Hogyan „dolgoztatok”?
- Milyen az, ha van egy irányító vagy van szabály?
- Milyen az, ha sem szabály, sem irányító nincs?
- Miért fontos az, hogy legyen szabály?
- Volt-e olyan szó vagy kifejezés, amit mindenki értett és mindenkinek azt jelentette?

Beszélgetés arról, hogy milyen bajba kerülhetünk és milyen lehet az ha bajba kerülünk? Hogyan változhat meg a viselkedésünk, amikor valamilyen súlyos helyzetben vagyunk. Beszélgessünk a gyermekkel arról, hogy ha úgy érzik, hogy bajban van, kérhet segítséget. Hallgasson a megérzéseire, annak ellenére, hogy ha megkérik, hogy másoknak ne mondja el mi történt, akkor is elmondhatja! Fontos, hogy legyenek olyan telefonszámok, olyan megbeszélt szabályok, amik ezekben a helyzetekben segíthetnek. Beszéljünk a VÉSZ szóról a gyerekekkel, arról, hogy fontos egy olyan vészhelyzeti szót megbeszélnünk a szüleinkkel ill. olyan emberrel, akiben megbízunk, amiből tudható, hogy bajban vagyunk és segítségre van szükségünk.

Alternatív lehetőség: bármilyen az óvodai és iskolai szociális segítő módszertani eszközei között fellelhető játékos feladat, amely a segítségkérésről szólhat.

14. Összegzés, zárás, visszajelzés 3 perc

Házi feladat: Beszélgess otthon a szüleiddel az emberkereskedelemről! Írj le néhány gondolatot azok közül, amiről beszélgettetek az emberkereskedelem kapcsán! A legközelebbi órára fontos, hogy elhozd magaddal ezt a lapot!

Instrukció: Osszunk a gyerekeknek előre elkészített A/4-es lapot, melyre ráírjuk az alábbi szöveget: Mit tudunk az emberkereskedelemről? Mit gondolunk az emberkereskedelemről? Közös gyűjtőmunka a szülők bevonásával.

Második alkalom (Időtartam: 45 perc)

1. Üdvözlés, bejelentkező kör 4 perc

Instrukció: Kérdések lehetnek: Hogyan érkeztetek? Hogy vagytok? Mire emlékeztek az előző találkozásunkról?

2. Ráhangoló gyakorlat – Kéznyitó 8 perc

Instrukció: A gyerekek párokat alkotnak és egymással szembe ülnek. Megkérjük, hogy az egyikük szorítsa ökölbe a kezét és a másikukat pedig arra, hogy nyissa ki a társa kezét. A feladat közben nem lehet beszélni, csak nonverbális jeleket használva és érintéssel lehet a társuk kezét kinyitni. A pár mindkét tagja nyisson tenyeret.
Ezután beszélgetünk a gyerekekkel.
Kérdések lehetnek: Milyen módszerrel próbáltad kinyitni a társad ökölbe szorított kezét? Miért éppen ezt a módszert alkalmaztad? Milyen érzés volt az alkalmazott módszerrel történő nyitás? Sikerült-e kinyitni a társad öklét? Ha nem sikerült, vajon mi lehetett az oka?
A kérdések módosíthatók, változtathatók, fontos azonban, hogy az érzésekre is rákérdezzünk.

Alternatíva:
Visszatükröző játék: a gyerekek egymással szemben párban állnak és egymás mozdulatait kell tükörképként visszatükrözniük. Mindketten legyenek mutogatók és visszatükrözők is.
Bomba és pajzs játék: mindenki kiválaszt magának egy bombát és egy pajzsot megszemélyesítő osztálytársat. A bombától távolodni kell és a bomba és önmaga közé kell helyeznie a pajzsot.
Minden játék végén beszélgetünk a közben megélt érzésekről, felötlő gondoltokról!

3. Házi feladat feldolgozása szociometriai kérdés halmazzal 5 perc

Instrukció: A gyerekeket megkérjük, hogy, ha a feltett kérdéseinkre igen a válasz, akkor álljanak fel, majd üljenek le a következő kérdés elhangzása előtt. Lehet a feladatot egy hosszú egyenes vonal mentén is játszani egy 1-5-ig terjedő skála segítségével. 1 - egyáltalán nem beszéltünk róla, 2 - megemlítettem, de nem beszéltük meg, 3 – említettem, de a szüleim elzárkóztak a beszélgetéstől, 4 – megemlítettem és néhány dolgot beszélgettünk róla, 5- részletesen beszéltünk az emberkereskedelemről. Egy képzeletbeli vonalat jelölünk ki a terembe vagy ragasztószalagot ragasztunk a padlóra. Az egyik vége az 1-es a másik vége az 5-ös szám. Ezen az egyenesen lehet megjeleníteni, hogy ki hol helyezkedik el a válaszok alapján.
Kérdések lehetnek még a gyerekek felé:

- Ki beszélt otthon a házi feladatról?
- Kinek válaszoltak a szülei a feltett kérdésre?
- Ki az, aki példákat is hallott a családban az emberkereskedelemről?
- Ki az, aki írt is valamit a hazavitt lapra?

4. Beszélgetés arról, hogy ki, milyen információt kapott a szüleitől 10 perc

Instrukció: Ha valaki hozott példát, akkor arról beszélünk, ha nem hoztak példát a gyerekek, akkor, a foglalkozást vezető szakember a mellékelt eszközt használva kezdeményez beszélgetést.
Eszköz: Eltűnt, keressük! – Kép

- Mi jut eszedbe erről a képről?
- Milyen érzés van benned, amikor ezt a képet látod?
- Mi történhetett ezzel a gyerekkel?

5. Segítő szervezetek 2 perc

Instrukció: Beszélgessünk arról, hogy milyen szervezetektől kérhetek segítséget, ha olyasmi történne velem, amit egyáltalán nem szeretnék vagy amitől kellemetlenül érzem magam vagy ha veszélybe kerülők vagy a környezetemben valaki más kerül ilyen helyzetbe?

Rendőrség – segélyhívó	112
OKIT	06-80/20-55-20
Gyermekvédő hívószám	06-80/21-20-21
Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány	116-111 (lelkisegély vonal)
	116-0 ántalmazott és eltűnt gyermekek)

6. Segítő kéz, ami mindig kéznél van 10 perc

A feladat lényege, hogy a gyerekek úgy zárják a foglalkozást, hogy legalább öt közvetlen családtag és/vagy segítő szervezetet megjegyezzenek.

Instrukció: A gyerekek rajzolják körbe a kezüket: Minden ujjukba írjanak bele egy személyt vagy szervezetet, akihez segítségért fordulnának. A hüvelykujjukba azt aki az első lenne, akitől segítséget kérnének, a mutató ujjokhoz, aki a második, a középső ujjukhoz, aki a harmadik, a gyűrűs ujjukhoz, aki a negyedik és a kisujjukhoz, aki az ötödik. Mondjuk el, hogy szülőket, barátokat és segítő szervezeteket egyaránt írhatnak bele, minél többet, annál jobb.

1. **Hatékonyságmérő adatlap újbóli felvétele** 6 perc
2. **Összegzés, visszajelzés, zárás** 2 perc

3.2.2. Általános iskola 7-8. osztály számára

Osztályfőnöki óra tematikája 1x45 percben

Foglalkozás időtartama:	1X45 perc
Foglalkozás célja:	Megismertetni a tanulókat az emberkereskedelem fogalmával, veszélyeivel. Fontos cél az áldozattá válás megelőzése mellett, a korosztály érzékenyítése, attitűd formálása is és az érzékenyítés általi felkészítése a középiskolában várható emberkereskedelem témájú foglalkozásokra.
Foglalkozáson használt eszközök:	Hatékonyságmérő adatlap Tájékoztató anyag (filmek, brosúrák, szóróanyagok) Flipchart tábla Papír, írószer, tollak, filcek, táblafilcek Projektor, laptop, vetítővászon vagy okostábla

A foglalkozás menete:

15. Szakember rövid bemutatkozása és néhány szó a foglalkozás témájáról és menetéről 2 perc

16. Hatékonyságmérő adatlap kitöltése 8 perc

Instrukció: Előzetes információ **NE ELŐZZE** meg az adatlap kitöltését. Az adatlap kitöltése közben tisztázó kérdések feltehetők.

17. Ráhangoló gyakorlat 10 perc

Különböző képek (a foglalkozás témájának megfelelő képek kivágva, laminálva) képpen felfele fordítva.
Instrukció: A gyerekek járják körbe a földre kihelyezett képeket és kérjük meg őket arra, hogy azt a képet vegyék fel, amelyik megszólítja őket, ha arra a jelenségre gondolnak, hogy emberkereskedelem. Ezután mindenki üljön vissza a körbe az általa választott képpel.
Kérdés: Kérlek mutassátok meg, hogy melyik képet választottátok és mondjátok el, hogy miért éppen az a kép szólított meg?

18. Információk átadása a tanulók számára 12 perc

A TEMVI[50] (Trafficked and Exploited Minors between Vulnerability and Illegality) program keretén belül elkészített 8 perces rövid film levetítése a gyermekeket érintő kizsákmányolások kapcsán, majd beszélgetés a filmről a gyerekekkel.
Kérdések lehetnek: Hogyan éreztétek magatokat a film megtekintése közben? Mik jutottak eszetekben közben? Melyik rész érintett meg a leginkább benneteket? Vajon mi lehet ezeknek a gyerekeknek a története? Mit csináltatok volna a filmben szereplő gyerekek helyében? Kiktől kérhettek volna segítséget? Kiktől kérhetsz te segítséget?
A filmben megjelenő kizsákmányolási formák:

- munka célú kizsákmányolás
- gyermekek prostitúciós célú kizsákmányolása
- koldulás
- bűncselekményre kényszerítés

[50] http://www.baptistasegely.hu/hirek/belfold/temvi-projekt

19. Hova fordulhatok segítségért? 2 perc

Milyen szervezetektől kérhetek segítséget, ha olyasmi történne velem, amit egyáltalán nem szeretnék, amitől rosszul érzem magam, vagy ha veszélybe kerülők vagy a környezetemben valaki más kerül ilyen helyzetbe?

Rendőrség – segélyhívó	112
OKIT	06-80/20-55-20
Gyermekvédő hívószám	06-80/21-20-21
Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány	116-111 (lelkisegély vonal)
	116-000 (bántalmazott és eltűnt gyermekek)

20. Segítő kéz, ami mindig kéznél van 3 perc

A feladat lényege, hogy a gyerekek úgy zárják a foglalkozást, hogy legalább öt közvetlen családtag és/vagy segítő szervezetet megjegyezzenek, akiktől segítséget kérhetnek.

Instrukció: A gyerekek rajzolják körbe a kezüket: Minden ujjukba írjanak bele egy személyt vagy szervezetet, akihez segítségért fordulnának. A hüvelykujjukba azt aki az első lenne, akitől segítséget kérnének, a mutató ujjokhoz, aki a második, a középső ujjukhoz, aki a harmadik, a gyűrűs ujjukhoz, aki a negyedik és a kisujjukhoz, aki az ötödik. Mondjuk el, hogy szülőket, barátokat és segítő szervezeteket egyaránt írhatnak bele.

21. Hatékonyság mérés megismétlése 6 perc

22. Összegzés, zárás, visszajelzés 2 perc

Instrukció: Fogalmazzuk meg kérdést a gyerekek felé melyek visszajelzést adhatnak a foglalkozás kapcsán. A kérdések az alábbiak is lehetnek: Mit viszel haza a mai foglalkozásból? Mit tanultál ma? Ha a mai napot egy szimbólummal kellene jellemezned, akkor mit mondanál?

<u>Osztályfőnöki óra tematikája 3x45 percben</u>

Foglalkozás időtartama:	**3X45 perc**
Foglalkozás célja:	Megismertetni a tanulókat az emberkereskedelem fogalmával, veszélyeivel. Fontos cél az áldozattá válás megelőzése mellett, a korosztály érzékenyítése, attitűd formálása is és az érzékenyítés általi felkészítése a középiskolában várható emberkereskedelem témájú foglalkozásokra.
Foglalkozáson használt eszközök:	Hatékonyságmérő adatlap Tájékoztató anyag (filmek, brosúrák, szóróanyagok) Flipchart tábla Papír, írószer, tollak, filcek, táblafilcek Projektor, laptop, vetítővászon vagy okostábla Eltűnt! Keressük! Kép A/3 laminálva

A foglalkozás menete:

23. Szakember rövid bemutatkozása és néhány szó a foglalkozás témájáról és menetéről 2 perc

24. Hatékonyságmérő adatlap kitöltése 8 perc

Instrukció: Előzetes információ **NE ELŐZZE** meg az adatlap kitöltését. Az adatlap kitöltése közben tisztázó kérdések feltehetők.

25. Ráhangoló gyakorlat 8 perc

Különböző képek (a foglalkozás témájának megfelelő képek kivágva, laminálva) felfele fordítva.

Instrukció: A gyerekek járják körbe a földre kihelyezett képeket és kérjük meg őket arra, hogy azt a képet vegyék fel, amelyik megszólítja őket, ha arra a jelenségre gondolnak, hogy emberkereskedelem. Ezután mindenki üljön vissza a körbe az általa választott képpel.

Kérdés: Kérlek mutassátok meg, hogy melyik képet választottátok és mondjátok el, hogy miért éppen az a kép szólított meg?

26. Információk átadása a tanulók számára 12 perc

A TEMVI program keretén belül elkészített 8 perces rövid film levetítése a gyermekeket érintő kizsákmányolások kapcsán, majd beszélgetés a filmről a gyerekekkel.

Kérdések lehetnek: Hogyan éreztétek magatokat a film megtekintése közben? Mik jutottak eszetekben közben? Melyik rész érintett meg a leginkább benneteket? Vajon mi lehet ezeknek a gyerekeknek a története? Mit csináltatok volna a filmben szereplő gyerekek helyében? Kiktől kérhettek volna segítséget? Kiktől kérhetsz te segítséget?

A filmben megjelenő kizsákmányolási formák:

- munka célú kizsákmányolás
- gyermekek prostitúciós célú kizsákmányolása
- koldulás
- bűncselekményre kényszerítés

27. Segítségkérés – székes játék 10 perc

Instrukció: Székek körben helyezve, egymás mellé szorosan, két lábra állítva, a gyerekek a székek mögött állva tartják azokat.

Feladat, hogy úgy tudjon körbe menni az osztály, hogy egyszer sem dől el a szék és közben a gyerekek haladnak egy irányba.

Kérdések lehetnek:

- Hogyan oldottátok meg? Hogyan „dolgoztatok”?
- Milyen az, ha van egy irányító vagy van szabály?
- Milyen az, ha sem szabály, sem irányító nincs?
- Miért fontos az, hogy legyen szabály?
- Volt-e olyan szó vagy kifejezés, amit mindenki értett és mindenkinek azt jelentette?

Beszélgetés arról, hogy milyen bajba kerülhetünk és milyen lehet az, ha bajba kerülünk? Hogyan változhat meg a viselkedésünk, amikor valamilyen súlyos helyzetben vagyunk? Beszélgessünk arról, hogy fontos, hogy legyenek olyan telefonszámok, olyan megbeszélt szabályok, amik ezekben a helyzetekben segíthetnek. Beszéljünk a VÉSZ szóról a gyerekekkel, arról, hogy fontos egy olyan vészhelyzeti szót megbeszélnünk a szüleinkkel ill. olyan emberrel, akiben megbízunk, amiből tudható, hogy bajban vagyunk és segítségre van szükségünk.

Fontos! Osszunk brosúrákat, szórólapokat (már elkészült kiadványok találhatóak az IOM, BM honlapjain, továbbá, Babtista Szeretetszolgálat Alapítvány) **a gyereknek!**

28. Házi feladat 2 perc

Vigyék haza a gyerekek a kiosztott brosúrákat és mutassák meg a szüleiknek. Kérjük meg a gyerekeket, hogy kezdeményezzenek otthon beszélgetést a szüleikkel az emberkereskedelem egyik formájáról, a munka célú kizsákmányolásról. Kérjük meg a gyerekeket, hogy a következő alkalomra hozzák magukkal az

A/4-es lapot, melyre azokat a gondolatokat írták fel, amelyről a szüleikkel beszélgettek a munka célú kizsákmányolás kapcsán.

29. Összegzés, zárás, visszajelzés 2 perc
Instrukció: Kérdezzük meg a gyerekektől, hogy mit visznek haza magukkal a mai foglalkozásból? Mi az ami megérintette őket?

Második alkalom – Téma: Munka célú kizsákmányolás (időtartam: 45 perc)

30. Üdvözlés, bejelentkező kör 4 perc
Instrukció: Kérdések lehetnek: Hogyan érkeztetek? Hogy vagytok? Mire emlékeztek az előző találkozásunkról?

31. Ráhangoló gyakorlat – Bizalom séta 10 perc
Instrukció: Páros gyakorlat. Egyikük becsukja a szemét, a másik, pedig körbevezeti a társát a teremben és közben megmutat neki bizonyos tárgyakat, melyeket a csukott szemű társ csak tapintással vehet „szemügyre". Egy rövid séta után szerepet cserélnek.
A feladat után beszélgetés a gyerekekkel a feladatról és a kiszolgáltatott helyzetről, arról, maikor valakinek hatalma van feletted. Kérdések lehetnek: Milyen volt a társadra bízni magadat? Milyen érzés volt benned miközben „vakon" vezettek? Milyen érzés volt, amikor a kezedbe kellett venned dolgokat, amiket a társad a te beleegyezésed nélkül választott ki? Milyen volt kiszolgáltatottnak lenni a társadnak? Milyen volt a társadat vezetni? Milyen volta, amikor eldönthetted, hogy merre vezeted, és hogy mit adsz a kezébe? Hogyan csaphattad volna be a társadat? Milyen lett volna, ha becsap a társad, miközben te rá bízod magad, azzal, hogy engeded magad becsukott szemmel vezetni?

32. Házi feladat feldolgozása szociometriai kérdés halmazzal 10 perc
Instrukció: A gyerekeket megkérjük, hogy ha a feltett kérdéseinkre igen a válasz, akkor álljanak fel majd üljenek le a következő kérdés elhangzása előtt.
Kérdések lehetnek:
- Beszéltetek-e otthon a házi feladatról?
- Kaptatok-e válaszokat a szüleitektől a feltett kérdésre?
- Előfordult-e, hogy példákat is hallottatok a családban a munka célú kizsákmányolásról?
- Volt-e valaki közületek, aki írt is valamit a hazavitt lapra?

Beszélgetés a szülőktől kapott információkról ill. a foglalkozást vezető szakember példái alapján (külföldi munkavállalás).

33. Munka célú kizsákmányolás részletesebb megismertetése 15 perc
Rövidfilm megtekintése IOM – Ne hagyd! Munkacélú kizsákmányolás
Irányított beszélgetés a kisfilmről.
Kérdések lehetnek: Mit gondoltok a főszereplő fiatalemberről? Vajon megtörténhetne-e ez a szüleitekkel? Veletek megtörténhetne - e ez, amikor felnőttek lesztek?

34. Házi feladat 2 perc
Kérjük meg a gyerekeket, hogy kezdeményezzenek otthon beszélgetést a szüleikkel az emberkereskedelem egyik formájáról, a prostitúciós célú kizsákmányolásról és arról, hogy vajon érintheti e a gyermekeket a prostitúciós vagy a szexuális célú kizsákmányolás? Kérjük meg a gyerekeket, hogy a következő alkalomra hozzák magukkal az A/4-es lapot, melyre azokat a gondolatokat írták fel, amelyről a szüleikkel beszélgettek a téma kapcsán.

35. Zárás, visszajelzés 4 perc
Instrukció: Mit viszel haza magaddal a mai foglalkozásról? Milyen érzést, gondolatot?

Harmadik alkalom – Téma: Prostitúciós és szexuális célú kizsákmányolás (időtartam: 45 perc)

36. Üdvözlés, Ki hogyan érkezett? Hogy van?
Instrukció: Utaljunk vissza az előző két alkalomra és arra, hogy ma a harmadik és egyben az utolsó alkalommal foglalkozunk az emberkereskedelem témájával. Fontos beszélnünk arról, hogy ez egy nehéz téma, és ha valamelyikükben kérdések merülnek fel, amit az osztály előtt nem szeretne, vagy nem tud feltenni, akkor bátran keresheti a kérdésével a pedagógust vagy a segítő szakembert. 5 perc

37. Házi feladat megbeszélése szociometria mentén 10 perc
- Ki az, aki beszélgetett róla?
- Mertek-e beszélni a szülők erről a nehéz témáról?
- Látott-e már valaki prostituáltat?
- Ki az, aki tudja, hogy mit jelent az, hogy prostituált?

Az igen-nem válaszok után fontos beszélgetni a gyerekekkel az alábbi kérdések mentén is:
- Milyen érzések voltak bennetek, amikor erről a témáról beszélgettetek otthon?
- Ha nem beszélgettetek otthon, akkor most milyen érzések vannak bennetek, amikor a prostitúcióról beszélgetünk? – Gyűjtsük össze ezeket az érzéseket és írjuk fel őket a táblára!
- Ha nehéz erről beszélgetnünk, akkor vajon mi lehet ennek az oka?

38. Szexuális és prostitúciós célú kizsákmányolás részletesebb megismertetése 16 perc
Rövidfilm megtekintése IOM – Ne hagyd! Szexuális célú kizsákmányolás
Irányított beszélgetés a kisfilmről.
Kérdések lehetnek: Mit gondoltok a főszereplő fiatal lányról? Vajon megtörténhetne-e ez a szüleitekkel? Veletek megtörténhetne - e ez, amikor felnőttek lesztek vagy akár most is gyermekként? Fontos, hogy a hostesskedés jelenségéről, esetleges veszélyeiről is beszéljünk ezen az alkalmon! Hívjuk fel a gyermekek figyelmét arra, hogy egy jól hangzó hostess munka mögött mi lehet, milyen intő jelekre kell figyelni munkavállalás előtt.

39. Hova fordulhatok segítségért? 2 perc
Milyen szervezetektől kérhetek segítséget, ha olyasmi történne velem, amit egyáltalán nem szeretnék, amitől rosszul érzem magam, vagy ha veszélybe kerülők vagy a környezetemben valaki más kerül ilyen helyzetbe?

Rendőrség – segélyhívó	112
OKIT	06-80/20-55-20
Gyermekvédő hívószám	06-80/21-20-21
Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány	116-111 (lelkisegély vonal)
	116-000 (bántalmazott és eltűnt gyermekek)

40. Segítő kéz, ami mindig kéznél van 4 perc
A feladat lényege, hogy a gyerekek úgy zárják a foglalkozást, hogy legalább öt közvetlen családtag és/vagy segítő szervezetet megjegyezzenek, akiktől segítséget kérhetnek.

Instrukció: A gyerekek rajzolják körbe a kezüket: Minden ujjukba írjanak bele egy személyt vagy szervezetet, akihez segítségért fordulnának. A hüvelykujjukba azt aki az első lenne, akitől segítséget

kérnének, a mutató ujjokhoz, aki a második, a középső ujjukhoz, aki a harmadik, a gyűrűs ujjukhoz, aki a negyedik és a kisujjukhoz, aki az ötödik. Mondjuk el, hogy szülőket, barátokat és segítő szervezeteket egyaránt írhatnak bele.

41. Hatékonyságmérő adatlap megismétlése 5 perc

42. Zárás, összegzés, visszajelzések 3 perc

Instrukció: Kérjük meg a gyerekeket, hogy adjanak visszajelzést a foglalkozásról. Mivel gazdagodtak a foglalkozáson és mivel gazdagodtak a három alkalmas foglalkozáson?

Különálló alkalom (45 perc)

A foglalkozást vezető saját döntése és az iskola együttműködése alapján külön foglalkozás keretén belül az online szexuális zaklatásról is tartson alkalmat az alábbi tematika mentén:

Hogyan válhatok áldozattá?

Ne tedd! Online szexuális zaklatás és kényszerítés film megtekintése

és beszélgetés a filmről 45 perc

Instrukció: Nézzük meg a gyerekekkel a filmet majd kezdeményezzünk beszélgetést velük az alábbi lehetséges kérdések segítségével?

- Mit láttatok a filmen?
- Mit gondoltok a két főszereplőről?
- Milyen érzések vannak most bennetek?
- Hogyan hatott rátok a film?
- Ismerős-e esetleg a filmben történt esemény?
- Tudsz olyanról, hogy valakivel már történt ilyesmi?
- Te mit tettél volna vagy mit tennél hasonló helyzetben?

3.2.3. Prevenciós gyakorlati feladatsor középfokú intézmények tanulóinak

Osztályfőnöki óra tematikája 1x45 percben

Foglalkozás időtartama:	1X45 perc
Foglalkozás célja:	Megismertetni a tanulókat az emberkereskedelem fogalmával, veszélyeivel. Fontos cél az áldozattá válás megelőzése mellett, a korosztály érzékenyítése, attitűd formálása is és az érzékenyítés általi felkészítése a középiskolában várható emberkereskedelem témájú foglalkozásokra.
Foglalkozáson használt eszközök:	Hatékonyságmérő adatlap Tájékoztató anyag (filmek, brosúrák, szóróanyagok) Flipchart tábla Papír, írószer, tollak, filcek, táblafilcek Projektor, laptop, vetítővászon vagy okostábla Dixit kártya

A foglalkozás menete

43. Szakember rövid bemutatkozása és néhány szó a foglalkozás témájáról és menetéről és a „szabályokról" (titoktartás nagyon fontos) 2 perc

44. Hatékonyságmérő adatlap kitöltése **5 perc**

Instrukció: Előzetes információ **NE ELŐZZE** meg az adatlap kitöltését. Az adatlap kitöltése közben tisztázó kérdések feltehetők.

45. Ráhangoló gyakorlat – Dixit kártyával **8 perc**

A Dixit kártya képeit képpel felfele fordítva elhelyezzük a földön. A gyerekek körben ülnek.

Instrukció: A gyerekek járják körbe a földre kihelyezett képeket és kérjük meg őket arra, hogy azt a képet vegyék fel, amelyik megszólítja őket, ha arra a jelenségre gondolnak, hogy emberkereskedelem. Ezután mindenki üljön vissza a körbe az általa választott képpel.

Kérdés: Kérlek mutassátok meg, hogy melyik képet választottátok és mondjátok el, hogy miért éppen az a kép szólított meg benneteket?

46. Emberkereskedelem – témafelvezetés **8 perc**

Mi jut eszetekbe, milyen szavak, érzések, gondolatok amikor azt halljátok, hogy

- csicska
- prostituált
- strici
- emberkereskedelem

Instrukció: Ezeket a szavakat írjuk fel a táblára egyesével és kérjük meg a gyerekeket, hogy ami eszükbe jut gondolat, vagy érzés, ami megjelenik, azt osszák meg velünk. Nem kell jelentkezni, szabadon mondhatók a szavak, kifejezések, ahogyan a gyermekeknek eszébe jut. Az illetlen szavak itt most megengedettek. A foglalkozást vezető szakember felírja a táblára az elhangzottakat. Amikor mind a négy jelenség kapcsán összegyűjtöttük a szavakat, akkor nagyon fontos, hogy összefoglalásként beszéljünk arról, hogy az emberkereskedelem a 3. legjövedelmezőbb iparág a fegyver és a drogkereskedelem után. Az egész amerikai rabszolgatartó társadalmi berendezkedés több százéves ideje alatt 12-13 millió embert érintett a rabszolgatartás. Most a 21. században 30-50 millió embert érint.

Megjegyzés: Megközelíthető a téma úgy is, hogy megkérdezzük a gyerekeket, hogy milyen példákat tudnak mondani a médiából. (Instrukció: a gyerekek post-it re is felírhatják a gondolataikat és azokat ragasztjuk fel a táblára)

47. Információk átadása a tanulók számára 10 perc

Eszköz (az időkeretek függvényében választhatók)

- IOM Ne hagyd! Kisfilmek a munka célú és a szexuális célú kizsákmányolásról
- MIRROR filmek a különböző kizsákmányolási formákról
- TEMVI film[51] a gyermekek kizsákmányolási formáiról

Fogalmak tisztázása

- munka célú kizsákmányolás
- szexuális/prostitúciós kizsákmányolás
- gyermekek prostitúciós célú kizsákmányolása
- koldulás
- szervkereskedelem

Hova fordulhatok segítségért? 2 perc

Milyen szervezetektől kérhetek segítséget, ha olyasmi történne velem, amit egyáltalán nem szeretnék, amitől rosszul érzem magam, vagy ha veszélybe kerülők vagy a környezetemben valaki más kerül ilyen helyzetbe? (Brosúrák kiosztása)

Rendőrség – segélyhívó	112
OKIT	06-80/20-55-20
Gyermekvédő hívószám	06-80/21-20-21
Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány	116-111 (lelkisegély vonal)
	116-000 (bántalmazott és eltűnt gyermekek)

48. Hatékonyság mérés megismétlése 5 perc

49. Összegzés, zárás, visszajelzés 5 perc

<u>Osztályfőnöki óra tematikája 4x45 percben</u>

Foglalkozás időtartama:	4X45 perc
Foglalkozás célja:	Megismertetni a tanulókat az emberkereskedelem fogalmával, veszélyeivel. Fontos cél az áldozattá válás megelőzése mellett, a korosztály érzékenyítése, attitűd formálása is és az érzékenyítés általi felkészítése a középiskolában várható emberkereskedelem témájú foglalkozásokra.
Foglalkozáson használt eszközök:	Hatékonyságmérő adatlap Tájékoztató anyag (filmek, brosúrák, szóróanyagok) Flipchart tábla Papír, írószer, tollak, filcek, táblafilcek Projektor, laptop, vetítővászon vagy okostábla Dixit kártya

[51] https://www.youtube.com/watch?v=b4NkDroLse4

A foglalkozás menete:

50. Szakember rövid bemutatkozása és néhány szó a foglalkozás témájáról és menetéről és a „szabályokról" (titoktartás nagyon fontos) 2 perc

51. Hatékonyságmérő adatlap kitöltése 5 perc

Instrukció: Előzetes információ ne előzze meg az adatlap kitöltését. Az adatlap kitöltése közben tisztázó kérdések feltehetők.

52. Ráhangoló gyakorlat – Dixit kártyával 10 perc

A Dixit kártya képeit képpel felfele fordítva elhelyezzük a földön. A gyerekek körben ülnek.
Instrukció: A gyerekek járják körbe a földre kihelyezett képeket és kérjük meg őket arra, hogy azt a képet vegyék fel, amelyik megszólítja őket, ha arra a jelenségre gondolnak, hogy emberkereskedelem. Ezután mindenki üljön vissza a körbe az általa választott képpel.
Kérdés: Kérlek mutassátok meg, hogy melyik képet választottátok és mondjátok el, hogy miért éppen az a kép szólított meg benneteket?

53. Emberkereskedelem – témafelvezetés 10 perc

Mi jut eszetekbe, milyen szavak, érzések, gondolatok amikor azt halljátok, hogy

- csicska
- prostituált
- strici
- emberkereskedelem
- futár

Instrukció: Ezeket a szavakat írjuk fel a táblára egyesével és kérjük meg a gyerekeket, hogy ami eszükbe jut gondolat, vagy érzés, ami megjelenik, azt osszák meg velünk. Nem kell jelentkezni, szabadon mondhatók a szavak, kifejezések. A foglalkozást vezető szakember felírja a táblára az elhangzottakat. Amikor mind a négy jelenség kapcsán összegyűjtöttük a szavakat, akkor nagyon fontos, hogy összefoglalásként beszéljünk arról, hogy az emberkereskedelem a 3. legjövedelmezőbb iparág a fegyver és a gyógyszeripar után. Az egész amerikai rabszolgatartó társadalmi berendezkedés több százéves ideje alatt 12-13 millió embert érintett a rabszolgatartás. Most a 21. században 30-50 millió embert érint.
Megjegyzés: Megközelíthető a téma úgy is, hogy megkérdezzük a gyerekeket, hogy milyen példákat tudnak mondani a médiából. (Instrukció: a gyerekek post-it re is felírhatják a gondolataikat és azokat ragasztjuk fel a táblára).

54. Információk átadása a tanulók számára 10 perc

Eszköz (az időkeretek függvényében választhatók)

- IOM Ne hagyd! Kisfilmek a munka célú és a szexuális célú kizsákmányolásról
- MIRROR filmek a különböző kizsákmányolási formákról
- TEMVI film[52] a gyermekek kizsákmányolási formáiról

Fogalmak tisztázása: Mellékletben

- munka célú kizsákmányolás
- szexuális/prostitúciós kizsákmányolás
- gyermekek prostitúciós célú kizsákmányolása
- koldulás

[52] https://www.youtube.com/watch?v=b4NkDroLse4

– szervkereskedelem

Emberkereskedelem fogalma: Mellékletben

55. Összegzés, zárás, visszajelzés 5 perc

Második alkalom (Időtartam: 45 perc)

56. Üdvözlés, Hogyan érkeztetek? 5 perc

57. Hol a te határod játék 7 perc
A párok egymással szembe állnak a terem két végében. A pár egyik tagja közeledni kezd a pár másik tagja felé. Az álló párnak meg kell tudnia állítani a közeledőt olyan távolságban, amiben ő szeretné verbális vagy nonverbális kommunikációval. Játék után beszélgetés, kinek hogyan sikerült, illetve nem sikerült kialakítani a személyes teret.

58. Leila és Mohamed története kiscsoportban feldolgozva[53] 20 perc
Leila át akar kelni a krokodiloktól hemzsegő folyó túlsó partjára, hogy találkozhasson, Mohameddel. Elmegy Ahmedhez, s megkéri őt, hogy vigye át csónakján a túlpartra. Ahmed azonban nemet mond Leilának. Leila ezután gondol egyet és elmegy Alihoz, akinek szintén van egy csónakja és megkéri, hogy vigye át a folyó túlsó partjára. Ali azt válaszolja, hogy ha nála tölti Leila az éjszakát, akkor másnap átviszi a folyón. Így is történt. Leila ezután találkozik Mohameddel és mindent elmond neki. Mohamed azonban elutasítja a lány szerelmi közeledését. Leila nagyon szomorúan bandukol és útközben találkozik Jaffarral, akinek mindenről beszámol, ami vele történt. A nap második felében Jaffar összetalálkozik Mohameddel és összeveri.

Instrukció: *Tegyék rangsorba a gyerekek a szereplőket! Jelöljék ötössel (5) a legpozitívabb szereplőt, egyessel (1) a legkevésbé pozitívat. Kiscsoportban dolgozzanak.*
Miután megalkották a kiscsoportok a sorrendet és átbeszéltük, hogy miért azok a szimpátia sorrendek születtek, olvassuk fel a háttértörténetet:

Háttéradatok: *Leila 17 éves középiskolás lány. Mohamed 36 éves, nős, két gyermeke van és Leila tanára a középiskolában. Ahmed szintén Leila tanára. Ali, Leila idős, egyedül élő nagyapja, aki nagyon szereti és félti a lányt, ezért későn este már nem engedi sem hazamenni, sem átkelni a folyón. Miután Leila beleegyezik, hogy nála marad, megteáznak, jól elbeszélgetnek és a lány ott alszik a nagyapja házában. Jaffar egy pszichopata őrült, aki rendkívül erőszakos, de látszólag kedveli Leilát.*

Beszélgessünk a gyerekekkel arról, hogy mindenki „mögött van egy történet". Sokszor hozunk úgy ítéletet mások felett és sokszor hoznak felettünk is mások úgy ítéletet, hogy nem tudják a teljes történetünket. Igaz ez az emberkereskedelem áldozataira, különösen a szexuális és prostitúciós célú kizsákmányolás áldozataira is, akikre hajlamosak vagyunk úgy gondolni, mint akik egyértelműen maguk választották, hogy ezt a tevékenységet folytatják.

[53] https://eletszepitok.hu/onismereti-treninggyakorlat-teszteld-magad/, https://bikemag.hu/magazin/a-sport-szerepe-a-bunmegelozesben-6-resz-edzotaborok/

59. És Te? Meddig mennél el? 10 perc

Instrukció: Felolvasunk egy megismerkedési történetet a gyerekeknek és megkérjük őket, hogy mindig lépjenek egyet előre, amikor úgy gondolják, hogy az még belefér egy kapcsolatba egy ismerkedési folyamat során. Ha már úgy érzik, hogy nem, akkor álljanak meg.

Beszélgessünk a gyerekekkel az egészséges párkapcsolat jellemzőiről. Fontos beszélnünk nekik arról, hogy az emberkereskedelem alapja mindig egy bántalmazó kapcsolat és minden emberkereskedelmi kizsákmányoló kapcsolat bántalmazó kapcsolat. Beszéljünk itt a gyerekekkel a „lover boy" (Mellékletben) jelenségéről.

60. Összegzés, zárás, megbeszélés 3 perc

Harmadik alkalom (Időtartam: 45 perc)

61. Üdvözlés, bejelentkezés, ki hogyan érkezett? 5 perc

62. Ráhangolódás – Számoljunk el tízig 3 perc

Instrukció: Felállunk és arra kérjük a gyerekeket, hogy úgy számoljunk el tízig, hogy előre nem beszéljük meg a szisztémát, csak kezdje el valaki egytől a számolást. Úgy jussunk el tízig, hogy egy embernél több ne mondja ki a soron következő számot. Ha egyszerre szólalunk meg egy adott számnál, akkor újra kell kezdeni egytől.

63. Figyelemfelhívó film megtekintése 7 perc

Amszterdami Vörös Lámpás Negyedben a fiatal nők performance előadása és beszélgetés a látottakról. Ki mit gondol a kisfilmben szereplőkről, az ő történetükről?

64. Zárás, Összegzés, Visszajelzés 5 perc

Negyedik alkalom (Időtartam: 45 perc)

65. Köszöntés, hogyan érkeztél? 3 perc

66. Pletyka játék 3 perc

Instrukció: Valaki elindít egy mondatot (Pl: képzeld azt hallottam, hogy Katiról képek kerültek fel az internetre, amin nincs rajta a fölsője és már látta az egész iskola és képzeld el, hogy kórházban van) és azt a mellette ülő fülébe súgja. Ő amilyen gyorsan csak tudja, tovább adja amit hallott, és így terjed a "hír" a csoportban tovább. Az utolsót megkérjük, hogy hangosan mondja el, mi jutott el hozzá.

A feladat végén megbeszéljük a tapasztalatot, visszajelzést kérünk a gyerekektől és beszélgetünk a pletyka lehetséges hatásairól.

67. Hogyan válhatok áldozattá? 15 perc

„Ne tedd!" című Online szexuális zaklatás és kényszerítés film megtekintése és beszélgetés a filmről tartalmáról, tanulságáról. Voltak-e hasonló élmények, tapasztalatok?

Instrukció: Nézzük meg a gyerekekkel a filmet majd kezdeményezzünk beszélgetést velük az alábbi lehetséges kérdések segítségével:

- Mit láttatok a filmen?
- Mit gondoltok a két főszereplőről?
- Milyen érzések vannak most bennetek?

- Hogyan hatott rátok a film?
- Ismerős-e esetleg a filmben történt esemény?
- Tudsz olyanról, hogy valakivel már történt ilyesmi?
- Te mit tettél volna vagy mit tennél hasonló helyzetben?

68. Hova fordulhatok segítségért? 2 perc

Milyen szervezetektől kérhetek segítséget, ha olyasmi történne velem, amit egyáltalán nem szeretnék, amitől rosszul érzem magam, vagy ha veszélybe kerülők vagy a környezetemben valaki más kerül ilyen helyzetbe? (Brosúrák kiosztása)

- Rendőrség – segélyhívó 112
- OKIT 06-80/20-55-20
- Gyermekvédő hívószám 06-80/21-20-21
- Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány 116-111 (lelkisegély vonal)
  116-000 (bántalmazott és eltűnt gyermekek)

69. Telefonos applikációval való megismerkedés és a karakterek kipróbálása www.safe.iom.sk 10perc

70. Hatékonyságmérő adatlap újbóli felvétele 5 perc

71. Zárás, összegzés, visszajelzés 7 perc

IV.3. Alternatív foglalkozás középiskolások számára 4x45 percben

Időtartam: 4X45 perc
(Ajánlott felosztás 2X45 perc/hét, 1X45 perc/hét vagy témanap keretében 4X45 perc)
Terem elrendezése: Ha helyszín és a csoport létszám lehetővé teszi, a székeket körben rendezzük el.
Foglalkozás célja: Megismertetni a tanulókat az emberkereskedelem fogalmával, veszélyeivel. Fontos cél az áldozattá válás megelőzése mellett a korosztály attitűd formálása. Érzékenyítés általi felkészítése a középiskolában várható emberkereskedelem témájú foglalkozásokra.
Foglalkozásokon használt eszközök:

- hatékonyság mérő adatlap
- szóróanyag
- papír, írószer, filc, táblafilc
- projektor, vetítővászon vagy okostábla
- flipchart tábla és papír vagy csomagolópapír és bluetack ragasztó

1. alkalom (45 perc)

72. Szakember rövid bemutatkozása (ha még nem volt találkozás) és a **néhány** szóban a foglalkozás témájának bemutatása. Itt még ne kerüljön előzetes információ átadás a témán belülről. **(1 perc)**

73. Csoportszabályok felállítása (3 perc)

A csoportok azon szabályok betartásában, melyeket maguk fogalmaznak meg, nagyobb együttműködést tanúsítanak. Emellett fontos, hogy bele kerüljenek azok is, melyek a szakmai szempontok mentén fontosak, például: titoktartás (ami a csoportfoglalkozáson belül hangzik el az ott is marad elv); beszélő meghallgatása; az egymás minősítésétől és kritizálásától való tartózkodás; mindenkit meghallgatunk, akinek mondanivalója van, a csoportban elhangzott véleményeket nem lehet kivinni a termen kívül.

Nagyobb létszámú vagy élénk közösség esetén az egymás meghallgatásában ebben a korosztályban is segítség lehet a beszélő tárgy, mely mindig ahhoz kerül, aki szót kap, ezzel is megerősítve a beszélő személyt. Lehet ez egy klassz kő, egy feltűnő színű vagy formájú plüss figura, valamilyen rendhagyó, érdekes tárgy is.

A szabályokat írjuk is fel a táblára vagy egy nagy lapra és helyezzük el jól látható helyre.

Ha több órát tartunk egyben, egyeztessük, hogy a szünet a csengetési rendhez igazodik vagy ha attól eltérünk, mikor lesz és milyen időtartamú. Ha felmerül a lehet-e inni, enni kérdés is, ezt is foglaljuk be a szabályok sorába.

74. Hatékonyságmérő adatlap kitöltése (5 perc)
Célja az előzetes ismeretekről való tájékozódás és egyben ráhangoló szerepe is van a témára. Ezt célszerű elvégezni, mivel a foglalkozás során az újabb kitöltésnél jelzi számunkra azt, hogy mennyire volt hatékony az ismeret.

75. Ráhangoló gyakorlat (3 perc)
Igaz rám – nem igaz rám
A terem 2 oldalán kijelölünk egy „igaz" és egy „nem igaz" falat. Állításokat mondok egyes szám első személyben, ha rád igaz, akkor az igazhoz falhoz állsz, ha nem, akkor a nem igaz falhoz állsz. Célszerű könnyed kérdésekkel kezdeni és zárni, középen elhelyezni a komolyabb témájú állításokat.

- Ma reggel frissen érkeztem az iskolába.
- Van testvérem.
- Van háziállatom.
- Szeretek kirándulni.
- Fontos számomra, hogy mit gondolnak rólam mások.
- Vannak iskolán kívüli barátaim.
- Segítettem már másnak, ha szüksége volt rá.
- Fontos nekem, hogy meghallgassanak.
- Szeretek hétvégén sokáig aludni.
- Kedvenc évszakom a nyár.

76. Emberkereskedelem – témafelvezetés (15 perc)
Milyen kifejezések, gondolatok merülnek fel benned amikor a következő szavakat halljátok? Milyen érzéseket kapcsolnátok az adott szóhoz?

- csicska
- kényszerítés
- emberkereskedelem
- prostituált
- munka
- áldozat

A szavakat felírjuk a táblára/lapra egyesével és kérjük meg a gyerekeket, hogy ami eszükbe jut kifejezés, gondolat, érzés azt osszák meg velünk. Szabadon mondhatók a megosztott gondolatok, azokat írjuk fel az adott szó alá. A gondolatokat az adott szóhoz kapcsolódóan kérdésekkel is inspirálhatjuk.
Amikor a jelenségek kapcsán összegyűjtöttük a gondolatokat, nagyon fontos adjunk egy összefoglalást, mely történhet irányított kérdések mentén is:
-Mit gondoltok, a világban mely 3 illegális iparág a legjövedelmezőbb? Beszéljünk arról, hogy a világban az emberkereskedelem a 3. legjövedelmezőbb bűncselekmény a fegyver- és drogkereskedelem után.
-Mit gondoltok, az amerikai rabszolgatartó berendezkedés több száz éve alatt hány embert érinett a rabszolgaság és hányat a fejlett 21. században? Az amerikai rabszolgatartó társadalmi berendezkedés 12-13 millió embert, a 21. századi pedig 30-50 millió embert érint.

77. Ismeretek átadása a tanulók számára (15 perc)
Ebben a részben kerül sor az emberkereskedelem különböző területeinek megismertetésére.
Bevezetésként a nehagyd.hu/videok oldalról A kényszermunka kisfilmjét nézzük meg. (1 perc).
Instruáló kérdések a megbeszéléshez:

- Tudnátok példákat mondani a kényszermunkára?
- Mi vezethet oda, hogy valaki emberkereskedelem áldozatává válik?
- Milyen ágazatokban, területeken jelenik meg az emberkereskedelem?

Az alábbi fogalmak tisztázása: munka célú kizsákmányolás, szexuális kizsákmányolás, gyermekek prostitúciós kizsákmányolása, koldulás, szervkereskedelem.
A fogalmak mentén beszélgetés arról, találkoztak-e már a jelenséggel. Inspirációként hozhatunk eseteket, melyben a nehagyd.hu oldal, illetve más internetes portálon is találhatunk példát segítségül. Amennyiben szakmai életünk során tapasztalatunkat osztjuk meg, szigorúan ügyeljünk az adatvédelemre és a beazonosíthatóság elkerülésére.
A ***nehagyd.hu*** oldal videó közül bemutatunk néhány területet az időkeret függvényében gondolatébresztőknek. A kisfilmek bemutatják, mik azok a jelek, amelyekre felfigyelhetünk, hogy valaki bajban van és milyen széles területen van jelen az emberkereskedelem.
78. Összegzés, visszajelzés kérés (3 perc)

2. <u>alkalom (45 perc)</u>
79. Hol a Te határod? (5 perc)
A gyerekek válasszanak párt, ha páratlanul van a csoport létszám, kérhetünk egy hármast is. A párok a fal mellett álljanak fel egymással szemben. Az egyik sor tél lesz, a másik sor nyár. Embereket vagy szituációkat fogok felsorolni, a tél sor fog elindulni a nyár párja felé. A nyár pártag a kezével stop jelet mutat akkor a tél párjának, amikor azt szeretné, hogy az általam mondott ember vagy szituáció szereplője kapcsán ne jöjjön közelebb. Abba a távolságba engedje párját közeledni, amíg az említett szituációban kényelmes számára a másik távolsága, közelsége. A következő állításnál szintén kézjellel mutathatja, hogy közeledjen vagy távolodjon a párja. Konfliktusos csoportnál kerüljük az olyan állításokat, ahol nagyon közel kerülnének egymáshoz a szerep szerint.

- Buszozáskor, amikor minden ülőhely foglalt és sokan álltok a buszon a többiek;
- a legjobb barátod;
- sorban álláskor a pénztárnál a többiek;
- a kedvenc zenekarod koncertjén a barátaid;
- első randin egy online kötött ismeretséggel;
- a ház vagy a falu/város „hírmondója”;
- családod kedvenc tagja vagy tagjai.

A kör végén csere, a nyár sor közelít és a tél sor megállít. A játék végén mindenképp megbeszéljük, ki, hogy érezte magát, milyen volt megállítónak és megállítottnak lenni, ki melyik szerepben érezte jobban magát, volt-e zavaró a játékban.
Instruáló kérdés: Az online térben is hasonlóan működünk ismerősökkel és ismeretlenekkel?

80. Én és a net (10 perc)
Ki milyen közösségi fórumon, platformon van jelen?
Kinek mennyi ismerőse, követője van?
Ezek közül nagyjából mennyi azok száma, akiket az online téren kívül is ismersz?
Milyen biztonsági beállításokat ismersz és használsz?
Megosztásaidnál teszel-e különbséget a valós és online ismerőseid között?

Beszélgetsz-e csak online térben megismert emberekkel rendszeresen?
Kaptál-e már Te vagy ismerősöd kéretlen, zaklató, zsaroló vagy fenyegető vagy szexuális tartalmú üzenetet, hozzászólást? Ha igen, mit tettél?

81. Online szexuális zaklatás és kényszerítés (11 perc)
A Ne hagyd/ online szexuális zaklatás és kényszerítés című kisfilm megnézése.

82. A kisfilm megbeszélése irányított kérdésekkel. (15 perc)
Meddig mentek volna el a diákok?
Hol álltak volna meg az üzenetváltások során, ha nagyon szimpatikus a másik?
Miből tudhatjuk, hogy egy bármely közösségi felületen használt profil valós személy profilja?
Hasonló helyzetben kitől kérnének segítséget?
Volt-e már randevújuk nekik vagy ismerősnek online ismerkedést követően?
Milyen egyéb veszélyekről hallottak az online térben?
Mi a „lover boy" jelenség?
Reflektáljunk az általuk elmondottakra és nyújtsunk tájékoztatást ez elérhető segítségekről, lépésekről. (Pl.: az üzenetváltás megszakítása, üzenetek és képek mentése, szülő vagy felnőtt, akiben bízik, Kék Vonal, rendőrség, iskolai szociális segítő, trauma feldolgozás támogatása esetén pszichológus)

83. Összegzés, zárás, visszajelzés (4 perc)
Amennyiben a 2X2 alkalom lebonyolítására van lehetőségünk, ennek az alkalomnak a végén megadjuk elérhetőségeinket, fogadó napunkat, hogy felmerülő kérdés kapcsán megtalálhatóak legyünk. Ha 4X1 alkalomra van lehetőségünk, ezt már az első alkalom végén tegyük meg. Ha 4 alkalmas témanapra kaptunk lehetőséget, akkor a témanap zárásakor.

3. alkalom (45 perc)

84. Üdvözlés, bejelentkezés, ki, hogy érkezett, merült-e fel a múltkori alkalmat követően kérdés vagy gondolat, amit megosztanának. (3 perc)

85. Egymásra hangoló játék (3 perc)
(Amennyiben körben ülhetnek és van elég tér)
Kérjük meg a csoportot, hogy álljanak fel és kezdjenek el folyamatosan sétálni a térben úgy, hogy csak a cipőket nézhetik a körülöttük elhaladókon. Figyeljék meg a szemük elé kerülők színét, hogy fűzős-e, fiúé vagy lányé. Körülbelül fél perc múlva, a tekintetüket feljebb emelhetik a térdekre. Fél perc múlva feljebb emelhetik a tekintetüket a körülöttük elhaladó csípőjéig. Fél perc múlva nézzenek mindenki szemébe, aki szembe jön. Így, ha nagyobb a létszám, hagyjuk egy percig sétálni a csoportot.
Ha elfoglalták a helyüket, kérdezzük meg, milyen érzés volt, amíg csak lefelé nézhettek és nem nézhettek a szembe jövő arcára. Milyen érzés volt minden szembe jövő szemébe nézni? Volt-e valaki, akit zavart valamelyik helyzet?

86. Esetek feldolgozása irányított kérdésekkel az emberkereskedelem területeiről (30 perc)
A terem 4 sarkát elnevezzük, tavasz, nyár, ősz, tél saroknak. Megkérjük a csoporttagokat, hogy születésük hónapja mely évszakra esik, abba a sarokba menjenek. Így alakítunk ki 4 csoportot.
Minden csoport kap egy előre kinyomtatott kiszolgáltatottság naplót az emberkereskedelem eseteihez kapcsolódóan. Az estetek kiválasztásában segítségünkre lehet a nehagyd.hu oldal kiszolgáltatottság naplói, de más fórumokon is találunk esetleírásokat, interjúkat áldozatokkal. Ha a szakmai életünk során ügyfélkörünkben dolgoztunk hasonló esetben, akkor a szakma és az adatvédelem szabályai mellett készíthetünk esetleírást. Ügyeljünk rá, amennyiben kis településen vagy járásban dolgozunk, ahol

„mindenki ismer mindenkit" semmiképpen ne vigyünk onnan történt esetet, még név nélkül sem. Az áldozat könnyen beazonosítható és ezzel súlyosan sérül a személyiségi joga, túl a jogi következményeken stigmatizálódhat, újra traumatizálódik az emberkereskedelmet elszenvedő. Kérjük meg a gyerekeket is, amennyiben olyan esetet hoznak fel a foglalkozások során, ami környezetükben történt, neveket ne mondjanak.
Négy külön lapra nyomtassuk ki az irányított esetfeldolgozáshoz kapcsolódó szempontokat, kérdéseket és az esetek kiosztásakor ezt is mellékeljük.
A hosszabb esetleírásoknál kivonatolhatjuk azokat ügyelve arra, hogy az a tartalmi rész jelentésén ne változtasson és alkalmas legyen a különböző stádiumok érzékeltetésére az eset során.
Instrukciók:

- *Elsőként olvassák el az elemzési szempontokat, ha kérdés merül fel a feladattal kapcsolatban, jelezzék.*
- *A csoportban egy ember olvassa fel társainak az esetet.*
- *Az eset olvasása közben is elkezdhetik jegyzetelni a szempontokhoz tartozó elemeket. Ehhez mindenkinek biztosítsunk lapot és íróeszközt. Ez segíti a megvitatást a csoportban és rövidíti az elemzési időt, főként a hosszabb esetleírásnál.*
- *Válasszák ki, a csoportból ki adja elő a szempontokra adott válaszokat, melyet a többiek kiegészíthetnek.*

Az eset feldolgozásának szempontjai:

A.) Milyen környezet vette körül és milyen élethelyzetben volt a napló írója az események kezdetén?
B.) Az eset olvasása során milyen érzéseket ismertetek fel az áldozat elmondásából az egyes esemény pontoknál? Írjátok le röviden az eseménypontot és a hozzá társítható érzelmet időrendi sorrendben.
C.) Az eset során bennetek melyik ponton merült fel a kétség, hogy az események rossz irányba fordulnak? Mikor álltatok volna meg?

A feldolgozandó esetek:

1. Eset

Au-pairből szexuális kizsákmányolás áldozata[54]

„Annyira örültem, hogy vége a sulinak. Nem kellett többet a jegyek miatt aggódni, nem kellett órákat tölteni a könyv felett. Anyámat sem izgatta különösen, hogy továbbtanulok-e. Neki az volt a fontos, hogy legyen végre valami hasznom, hogy minél hamarabb pénzt vigyek a házhoz. Arra gondoltam, hogy külföldön próbálok szerencsét. Nem csak dolgozom, de közben világot is látok. Két legyet ütök egy csapásra! Simán lehetek pincérnő, hostess, akármi. Aztán majd szépen lassan lépkedek feljebb a ranglétrán, ahogy mások is teszik. Elkezdtem Facebook-on munkát keresgélni, sok barátnőm is talált már itt korábban. Rögtön több hirdetést is találtam, mindegyik elég ígéretesnek tűnt. A legtöbb au-pairt keresett, ahol nagyon egyszerű lenne a feladat: vigyázni néhány gyerekre. Végül is, 5 testvérem van, ez már úgyis menne, kézenfekvő feladat lenne.
Többre is jelentkeztem, de egynek szurkoltam igazán. Ott az áll a hirdetésben, hogy a kiutazás költségét is állják. El se hittem, amikor másnap visszajeleztek Facebook-on. Azt írták, hogy mindenképp szeretnének látni és beszélni velem, ezért, ha még mindig van kedvem a pozícióhoz, akkor egyeztessünk egy időpontot. Izgultam. Tanultam angolul, de soha nem figyeltem oda igazán az órákon. Aznap este sor került az interjúra. Nagyon kedvesek voltak, kamerán megmutatták a házat is, sőt, azt is, hogy melyik lenne az én szobám, ha engem választanak. Szebb volt az ottani szobám, mint a mostani. Akkor eldöntöttem, hogy amilyen hamar csak lehet, elutazom innen. Szerencsére gyorsan zajlottak az események: másnap reggel közölték is a jó

[54] http://nehagyd.hu/cikkek/kiszolgaltatottsagi-naplok/kiszolgaltatottsag-naplo-szexual

hírt, hogy felvettek. Állják a kiutazásomat, a megélhetésemet és még fizetést is kapok. Arra gondoltam, hogy életemben nem volt még ilyen mákom!
A hét második felében már csak az utazásra tudtam gondolni. Nagyon izgultam, azt se tudtam, mit pakoljak el, hiszen még soha nem utaztam el ilyen hosszú időre, ráadásul külföldre. E-mailben már a repülőjegyemet is átküldték. Akkor hittem el igazán: tényleg nem átverés, ők állják az egészet! Alig vártam, hogy ott legyek! Hétfőn a repülőtéren elköszöntem anyámtól, és megígértem, hogy majd hírt adok magamról. Amikor leszállt a gép és kiléptem a repülőtérről, már ott vártak. Egy aranyos pár, két gyerkőccel és egy táblával, amin a nevem állt. A férfi virágot adott nekem, a nő pedig csokit és üdítőt nyomott a kezembe. Hatalmas örömmel fogadtak. Egy órát vezettünk, mire megérkeztünk ahhoz a csodálatos házhoz, amit Skype-on is láttam. Érdekes volt, hogy egy szomszédjuk sincs. Tutira a legnyugisabb életük van a világon. Náluk édesebbet alig lehetett volna találni. A napok nagyon gyorsan teltek. Minden reggel, délben és este terülj-terülj asztalkám fogadott, együtt ehettem a családdal. Amennyit akartam, amiből csak akartam. A gyerekek olyan jók voltak, hogy jóformán nem kellett rájuk vigyázni, csak játszani velük. A szülők ritkán mentek el otthonról, ezért nem értettem teljes mértékben, miért van szükségük rám. Gondoltam, hogy ez biztos amolyan gazdagok kiváltsága és megvárják, hogy jól összebarátkozzak a gyerekekkel. A szülők elvittek vásárolni, a kedvenc kajámat rendelték és mindig foglalkoztak velem.
Néha zavarba ejtően kedvesek voltak. A szennyesemet nem engedték, hogy kivigyem, mindig ragaszkodtak hozzá, hogy ők mossák ki. Az ajtómat mindig félig nyitva kellett hagynom, hogy baj esetén gyorsan ki tudjak szaladni hozzájuk. Szerettek iszogatni, amikor a gyerekek oviban voltak. Olyankor nekem sem volt dolgom, ezért gyakran a szobámban voltam, pihentem, tévéztem vagy zenét hallgattam. Egyszer azt mondták, hogy csatlakozzak hozzájuk. Rég ittam már, úgyhogy most jól esett kicsit megfeledkezni a dolgokról. Talán kicsit túlságosan is jól sikerült az este. Már nem igazán tudtam sétálni, hamar megártott a pia. Rémlik, hogy felkísértek és hogy ágyba dugtak. Az viszont nem rémlik, hogy utána mi történt. Reggel elég erős fejfájással keltem. Pánikoltam is, hogy fogok így a gyerekekkel lenni. Aztán észrevettem, hogy teljesen meztelen vagyok. Azon tanakodtam, hogy ebből a szülők vajon mit láthattak. Biztos akkor vettem le a ruhákat amikor nem tudtam magamról. Szégyelltem magam. Megígértem, hogy soha többet nem iszom ilyen sokat. Ki se mozdulok a szobából egészen addig, amíg nem muszáj. Viszont egy perc elteltével belépett a nő és a férfi. Széles mosoly volt az arcukon. Azzal cukkoltak, hogy úgy néz ki, fiatal vagyok még az alkoholhoz. Igyekeztem terelni a témát és minél inkább körbetekerni magam a paplannal. Azt mondták, hogy semmi baj, nagyon szép vagyok ruha nélkül is. Ekkora égést. Kisétáltak. Gyorsan elmentem zuhanyozni és felöltözni. Többet nem beszéltünk az estéről szerencsére. Másnap még mindig nagyon rosszul voltam. Kaptam a nőtől egy gyógyteát, ami majd helyreteszi a fejemet és a gyomromat. Mondta, hogy mihelyst megiszom, feküdjek le pihenni. Hatásos volt a cucc, mert remekül aludtam, szerintem még egy mennydörgésre se keltem volna fel. Viszont valami furcsa volt. Nem abban a ruhában voltam reggel, amiben lefeküdtem aludni. Vagy nagyon rossz a memóriám. Vagy valami elképzelhetetlen történik az én tudomásom nélkül. Aznap nem ittam és nem ettem semmit. A nő rosszallotta. Azt mondta, hogy akkor nem lesz energiám és nem tudok majd a gyerekekre se vigyázni.
Szerencsére másnap szabadnapom volt, ezért felbuszoztam a fővárosba. Vettem egy kamerát, és annyira a táskám mélyére dugtam, amennyire csak lehet. Amikor hazaértem vele, a plüss bagoly mögé helyeztem, ahonnan belátni az egész szobát. Este lementem enni. Isteni narancsos kacsa volt és citromos sütemény. A kedvencem. Az alkoholt elhúzták előlem, viccelődve mondták, hogy még véletlenül se igyak abból. Arra gondoltam, hogy talán túlgondoltam az egészet, és tényleg csak kihagy az agyam. Hiszen ők jó emberek, befogadtak. Ellátnak mindennel, szinte már a családjuk része voltam. Fél órára rá kajakómába estem, gondoltam lefekszek picit sziesztázni. Másnap reggel keltem fel. Szörnyen fájt a fejem. Le is mentem gyorsan reggelizni. A férfi és a nő tárt karokkal várt és rakták elém az ételtől roskadó tányérokat. Nagyon jót ettem. Mondták, hogy délután el kell menniük a gyerekekkel, de sietnek haza, hogy estére visszaérjenek. Ó, még egy szabad délután. Remek! Felmentem a szobámba, rendet raktam, nehogy hálátlannak tűnjek. Sajgott a fejem. Aztán eszembe jutott a kamera. Elkezdtem nézni a filmet.

Láthatóan híztam. Lehet túl sokat eszem, amióta kint vagyok. Jó, ebből elég is volt. Épp leállítottam volna a felvételt, amikor a képernyőn megmozdult az ajtó. A szülők voltak. Elhúzták a függönyt mindkét ablakon. A férfi bezárta az ajtót. Leültek az ágyra mellém. Elkezdtek simogatni. Milyen aranyosak, szüleim helyett is szüleimként gondoskodnak rólam. Először a fejemet simogatták. Aztán a hátamat. Csókolózni kezdtek. Mi a franc? Arra gondoltam, ez milyen beteges már. Nem kellene az én szobámban nyalakodni, még akkor sem, ha alszom! A nő egyszer csak abbahagyta a simogatást. Megütötte az arcomat. Többször is. Közben a férje kitakart. Lehúzta rólam a felsőmet. Gondosan végig mért a szemével. Aztán a keze a nadrágomra tévedt.

Úgy éreztem, megállt körülöttem az idő. Zokogtam a képernyő előtt. A nő továbbra is ütött a képernyőn. És én nem térek magamhoz. Miért nem veszem észre? ***Aztán kikötözött az ágy rácsához. Nem bírtam tovább nézni. Nem bírtam tovább nézni, ahogy a férfi keze is hozzáér a csupasz bőrömhöz.*** *Nem maradhatok itt tovább! Fogtam a táskámat és lefutottam a lépcsőn. Ott álltak. Mindketten. A nő és a férfi. Mosolyogtak. A nő a kötelet szorongatta. Azt a kötelet, amit a videóban is használt. A férfi dörzsölni kezdte a tenyerét...*

Két hét telt el azóta. És még mindig itt vagyok. Nem engednek ki a szobából. Már arra sem veszik a fáradtságot, hogy elaltassanak. Elvették a telefonomat és a laptopomat. A kamerát megtalálták és előttem törték darabokra. Semmi kapcsolatom nincs a külvilággal. Nincsenek szomszédok és járókelők, akiknek kiabálhatnék. Csak azt figyelem, mikor kattan a zár. Néha hallom a gyerekek hangját. Azt is hallottam, hogy a szülők hazudnak rólam: azt mondják a gyerekeknek, hogy nagyon beteg vagyok, és akárhogy is kiabálok, ne jöjjenek be hozzám, különben ők is elkapják. Néha érzem a sült kacsa és a citromos süti illatát. Hányingerem van tőle. Már minden a múlté. Nem tudok szabadulni ebből a börtönből. De ki segíthetne?"

2. Eset

Munkacélú kizsákmányolás építkezésen[55]

„Sokan panaszkodnak, hogy nem tudnak rendesen megélni. Na, nekem ilyen problémám nem volt. Gipszkartonozással foglalkoztam kb. 15 évig különféle építőipari cégeknél. Jól csináltam, keresett szakember voltam. A feleségemmel és a két gyermekemmel jól éltünk, megvolt mindenünk. De az idők sajnos változnak. Napról-napra kevesebb megrendelés érkezett, kevesebb lett a munka és a pénz is. Máshoz nem értek, nem is jutott eszembe fiatal koromban más szakmát tanulni. Mindenhol azt láttam, hogy az emberek külföldön próbálnak meggazdagodni. Legtöbbször sikerült is nekik. Gondoltam, nekem miért ne sikerülhetne? Elkezdtem az online álláshirdetések között keresgélni: állás építkezésen, nyelvtudás nélkül. Rengeteg remek lehetőség kínálkozott. Az egyik különösen tetszett, építkezésre kerestek embert Németországba. Este fel is hívtam. Szimpatikusnak tűnt. Szóltam egy haveromnak is, hátha őt is érdekli. Érdekelte.

Rögtön másnap mehettünk is állásinterjúra. Egy panellakásba. Fura volt. Egy huszonéves forma srác fogadott minket. Jó volt az ajánlata: korrekt fizetés, ingyen kaja, biztosítás, stb.. Igaz, nem beszéltünk németül, de azt mondták, nem gond. Hülyék lettünk volna nem elfogadni. Kezet ráztunk, azt mondták a munkaszerződést majd kint intézzük.

Egy hét múlva busszal érkeztünk meg Münchenbe. A pályaudvaron egy magas, kopasz férfi köszöntött, széles vigyorral az arcán. Aztán autóval elvitt minket az építkezésre. Ott egy bódéban várt az építésvezető és a munkaszerződésünk. Németül volt. Egy szót se értettünk belőle. A vigyorgós csóka azt mondta, hogy az van benne, amiben megegyeztünk otthon. Hittem neki. Egyszerű gipszkartonozásról van szó, ezzel nem nagyon tudnak variálni. Az irataink elkérték, hogy lefénymásolják a szerződésünkhöz.

Egyből munkába is állhattunk. Nyomtuk egész nap, aztán este kaptunk egy-egy hálózsákot. Abban kellett aludnunk, a szomszédos raktárépületben. Nem volt túl kényelmes, de nyilván ez csak átmeneti állapot, és

[55] http://nehagyd.hu/cikkek/kiszolgaltatottsagi-naplok/kiszolgaltatottsag-naplok-munka-celu-kizsakmanyolas

hamarosan kapunk egy szobát valami munkás-szállón – gondoltuk mi. A kaja se volt az igazi, a szalámi széle kicsit zöldült, és a kenyér is száraz volt. De megettük, mert éhesek voltunk. Ez van. Minden kezdet nehéz. Gondoltuk, hogy majd a fizetés kárpótol és legalább a gyerekeinknek jobb lesz.
De a helyzet később sem javult. Napi 12-15 órákat dolgoztunk. Rendes szállásunk továbbra se volt. A kaja pedig maradt ugyanolyan pocsék. A heti bérünket egyszer se láttuk. Ahogy az irataink at se. Amikor a haverommal emiatt szóltunk a górénak, egy németül is beszélő kollégánk tolmácsolásával elmagyarázta, hogy ne is számítsunk semmire, amíg tartozásunk van a cég felé. Nem értettük, hogy miről van szó. Aztán folytatta, hogy nekik milyen sokba került, hogy ide kijöjjünk, meg itt lehessünk. És hogy ezt az összeget előbb le kell dolgozzuk, csak aztán lesz fizu meg iratok. Elsápadtam. Úgy éreztem magam, mint aki csapdába esett. Pörgött az agyam, kerestem a kiutat. Európa kellős közepén ilyen megtörténhet?! De nem volt mit tenni. Pénz meg iratok nélkül úgyis esélytelen lett volna hazajutni.
Majdnem fél évig tartott az építkezés. Minden átkozott nap ugyanúgy telt el. Felkelés, 12-15 óra munka, aztán lefekvés abban a szörnyű gyárépületben. Végig a családomra gondoltam. Ők úgy tudták, hogy minden rendben van velem. De lehetőségem se volt szólni nekik, mert a telefonom már vagy egy hónapja lemerült. A folyamatos monoton munka és a kilátástalan helyzet felőrölte az idegeimet. A haverom miatt bűntudatom volt. Én rángattam bele ebbe az egészbe. Már nem is beszélgettünk. Csak haza akartunk jutni. De teljes volt a bizonytalanság.
Aztán egyik nap, amikor már véget ért az építkezés, behívott minket a bódéba a főnök. Kezében 1-1 boríték. Biztosak voltunk benne, hogy a fizetésünk az! Már láttam magam előtt a feleségem és a gyermekeim arcát. Ahogy mosolytól ragyogva örülnek a visszatérésemnek.
Amikor kinyitottam a borítékot, nem hittem a szememnek. Ugyan pénznek pénz volt, de nagyjából egy buszjegy ára. A csávó gúnyos mosollyal közölte, hogy a tartozásunkat kiegyenlítettük, ez pedig a bérünk. De ha szeretnénk valamiből hazajutni, akkor tud egy újabb munkát. Először nemet mondtam, és követeltem vissza az irataimat, amik még mindig nála voltak. De nem adta oda. Utána a rendőrséggel fenyegetőztem. A képünkbe röhögött, hogy illegális külföldi munkásokként jobb, ha veszteg maradunk, a hatóságok úgyis neki fognak hinni. Nem volt választás. El kellett vállalni. Csak reménykedni tudtunk, hogy ezúttal tényleg keresünk is annyit, hogy elhúzhassunk innen.
De a helyzet még rosszabb lett. Két külön építkezésre kerültünk. Én egy isten háta mögötti kisvárosba. Minden kezdődött elölről, csak most már egyedül voltam. Senkihez nem szóltam, úgysem értették volna, amit mondok. Felkelés-munka-lefekvés. A családomról, a haveromról semmit nem tudok. Ők se rólam. A fizetésről vagy az irataimról már szó se esik. Minden este a kétségbeeséstől sírva alszom el. Segítséget nem kérhetek, hiszen az építkezés területéről sem tudok kijutni. Semmi remény, hogy valaha rám találnak. Minden nap fohászkodok, hogy ha legközelebb kinyitom a szemem, otthon találjam magam. Vajon vége lesz ennek valaha? Vajon lesz, aki segít rajtam?"

3. Eset
Bűncselekményre kényszerítés[56]

„Mióta az eszemet tudom, csórók vagyunk. A szüleim egyszerű emberek, kétkezi munkások, de sajnos többet voltak munka nélkül, mint munkaviszonyban. Mondhatni, anyámék és a munka nem jött ki túl jól egymással. Aztán emiatt volt egy kis különbség köztem és a korombeliek között. Anyagi különbség. Tudod, nem voltunk ugyanazon a szinten. Az osztálytársaim a legújabb, legmenőbb cuccokkal villogtak a nagyszünetben minden egyesnap. Egyszerre utáltam és csodáltam őket. Elég nyomasztó érzés volt. Sehogy sem tudtam a nyomukba érni a menő cuccokkal, akárhogy is próbálkoztam. Olcsóbb hamisítványokat azért beszereztem. Aluljárókban, eldugott üzletekben keresgéltem, hátha akad valami jó fogás, ami legalább menőnek tűnik, de nem drága. Egyik nap megállt mellettem egy 40 körüli figura a telefonbolt előtt. Kb. két fejjel volt magasabb nálam. Na, gondoltam, nekem nem hiányzik a balhé, tiplizek.

[56] http://nehagyd.hu/cikkek/kiszolgaltatottsagi-naplok/kiszolgaltatottsag-naplo-buncselekmenyre-kenyszerites)

Aztán megszólalt. Milyen vagányul néznek ki, ugye? Én tudok fele ennyiért egy ugyanilyet adni neked. Először el akartam küldeni a francba. Aztán meggondoltam magam. Végül is, mi a különbség a bolti hamisítványok és az ő hamisítványa között. Még szép, hogy semmi. Elkezdtünk beszélgetni. Igazából a felét se tudnám kifizetni, szóval ez vakvágány lesz, tudtam. Azt mondta, akkor nem kér érte pénzt. Csak egy szívességet. Azonnal elutasítottam. Hazamentem. A szüleim nem voltak otthon, biztos valamelyik kocsmában vannak, ahogy szokták, gondoltam. Egész este azon kattogtam, hogy mi legyen. Megérdemlem, hogy kicsit jobb legyen. Megérdemlem, hogy nekem is legyen valami értékem, hogy az osztálytársaim valamire is tartsanak, hogy ne érezzem magam egyedül!

Döntöttem. Másnap megkerestem a fószert, hogy mégis mi lenne az a szívesség, amit a telefonért vár. Kiderült, hogy a kis szívesség csupán egy kis lopás lett volna. A túlsó boltba kellett volna bemenni. Ami történetesen egy ékszerbolt. De azt mondta segít. Ő beszélget a tulajjal, nekem csak a zsebembe kell rakni néhány ékszert. Ráadásul kamera sincs. Azt mondta, nulla az esélye annak, hogy lebukunk. Belementem.

Nem kaptak rajta. Minden úgy történt, ahogy a férfi korábban elmondta. Odaadtam a méregdrága holmit. Már nála volt a legújabb modell, gyári csomagolásában, bontatlanul. Átvettem tőle. Aztán közöltem vele, hogy itt a vége. Ráütött a hátamra. Azt mondta, hogy mi egy szuper csapat vagyunk és, hogy nekünk most már együtt kell dolgoznunk. Gondolkoztam. Ez tényleg sikerült, lehet ezután sem lenne gond. De mi van, ha lecsuknak. Azt nem akarom. Annál minden csak jobb lehet. Annál már otthon is jobb. Sarkon fordultam, mire ő megragadta a kezem és a telefonján mutatott egy videót… Az ékszerüzlet kamerája mutatta, ahogy lopok. Teljesen elsötétült minden. Becsapott és most a felvétellel zsarol. Tudja, hol lakom. Tudja, melyik iskolába járok és kik a szüleim.

Napokig nem tudtam kiverni a fejemből ezt a mondatot. Teljesen sakkban tartott. Amilyen hülye még a rendőrségnek is beköp. Nem tehettem semmit. Azt kellett csinálnom, amit mond. Különben vége mindennek.

Ennek két hónapja. Azóta rendszeresen kell kisebb-nagyobb szívességeket tennem. Majdnem minden nap keres. És nem telefonon. Ott vár az iskola előtt, a lakásunknál. Fogalmam sincs, mikor lesz ennek vége. Néha örülnék, ha rajtakapnának. Most már lehet a börtön is jobb lenne. De akkor mi lesz a szüleimmel. Ki tudna egyáltalán segíteni?"

4. Eset

Kizsákmányolás csicskáztatás útján[57]

„Közel tíz éve éltem egyedül. Volt egy apró lakásom, terasszal, amit még a férjemmel vettünk közösen. Megszoktam, hogy nem látogatott senki; se gyerekek, se unokák. Unokabátyám családja is külföldön élt. Így természetes volt nekik, hogy csak akkor látogattak meg, ha piros hó esik. De azért mindig elütöttem valahogy az időt. Sokat olvastam, bár csak azokat a könyveket szerettem lapozgatni, amiket már egyszer olvastam. Közelinek éreztem magam hozzájuk, olyan mintha régi jó ismerősök lettünk volna. Megszakadt a szívem, amikor télen velük kellett tüzelnem; arra gondoltam, hogy már ők sincsenek velem. Sokat jártam le az Újpesti piacra is, közel volt és egy kis szerencsével, a leértékelt zöldségekre is futotta.

Múltkor is lementem, és milyen jól tettem! Az egyik kofa nekem adott négy szatyornyi krumplit. Valószínűleg megsajnált, biztos sokat látott már lent tébolyogni. Nagyon boldog voltam, hiszen az akár két hétre is elegendő elemózsia. Arra viszont nem gondoltam, hogy hogyan fogom hazáig cipelni. Nem hagyhattam ott, szépen lassan indultam el velük. Nem kellett egy perc és begörcsölt a derekam, ki is esett egy szatyor a kezemből. Elgurultak a krumplik, és én még csak kiegyenesedni sem tudtam. Akkor lépett oda egy magas fiatalember, aki egyesével összeszedte a krumplikat és bedobálta őket újra az üres szatyorba. Nem győztem hálálkodni, de ő csak annyit mondott: "Ez természetes." Jól estek a kedves szavai, és nagyon illedelmes fiúnak tűnt. Felajánlotta a segítségét a cipekedésben, és nem kellett sokat gondolkoznom rajta. Máshogy nem bírtam hazavinni, így elfogadtam. Mind a négy szatyrot ő vitte, nem hagyta, hogy egyet is én

[57] http://nehagyd.hu/cikkek/kiszolgaltatottsagi-naplok/kizsakmanyolas-csicskaztatas-utjan

magam fogjak. Végig beszélgettünk, amíg hazaértünk: elmesélte, hogy vidéki fiú, nemrég költözött fel, hogy beindítsa a saját vállalkozását.
Felajánlotta, hogy máskor is segít a csomagokkal, csak szóljak neki. Megadta a telefonszámát is. Nagyon hálás voltam neki. Jól esett valakivel beszélgetni, örültem a társaságának. Következő alkalommal hívtam is, és egy percen belül a lakásnál termett. Beismertem neki, hogy ugyan nincs sok pénzem, a lakást is nehezen tudom fenntartani, de valami ennivalót muszáj venni, mert elfogyott a múltkori krumpli. Nem ítélt el. Láttam rajta, hogy azon töpreng hogyan tudna segíteni. A piacon sétáltunk már pár perce, amikor megemlítette, hogy tudna néhány alkalmi munkát a számomra, például takarítást, ami kisegíthetne szűkös anyagi helyzetemben. Jól jött a pénz, így azonnal elfogadtam az ajánlatot. Még sokáig beszélgettünk arról, hogy milyen sok helyen lehetne takarítani, kiderült, hogy nem is kellene messzire mennem. Már a szomszéd lakás kitakarításából is csurranna cseppenne valami. Szerencsére találtam olcsón almát, így abból vettünk egy keveset. Nem volt nehéz, de ragaszkodott hozzá, hogy hazahozza nekem. Jó érzéssel aludtam el. Tudtam, hogy van, aki segít, ha baj van, és még lehet pénzben is jobban ki fogok jönni idén. Másnap el is mentem takarítani. És következő héten is, két lakást takarítottam ki. Megdicsért a fiatalember, azt mondta, hogy fantasztikus munkát végzek. Azt is mondta a fiatalember, hogy amint odaadom az irataimat, már tudja is küldeni a pénzt. Muszáj volt minél hamarabb megkapnom a fizetést, nem élhetek mindig krumplin és almán.
Jöttek újabb munkák, sajnos egyre több időt kellett utaznom, de ennyit megért nekem. Nem voltam egyedül és még pénzt is kerestem. Sőt, a fiatalember annyira megbízott bennem, hogy a saját lakását is én takaríthattam. Jó érzés volt, hogy valakinek szüksége volt rám. Következő alkalommal oda is adtam minden iratomat. Stabil állásnak tűnt, és amíg a derekam bírja, nem járhatok rosszul. Néhány hét elteltével furcsállottam, hogy még mindig nem beszéltünk a pénzről. A fiatalember azt mondta, hogy még intézik a papírjaimat, de amint meglesznek vele, személyesen adja át a fizetséget. Aztán így teltek a hetek. Lassan nem is mozdultam ki a házából, mert túl sok időt vett volna el az ingázás. De megengedte, hogy a kisszobában lakjak. Kaptam enni, inni, fürödhettem és aludhattam. Nagyon jó dolgom volt. Közel három hónap telt el. Ideadta a fizetésemet. Csodálkoztam kicsit, hogy miért olyan kevés, mire megszólalt: "Tudom, hogy nem túl sok, de képzelje: ennél sokkal többet kereshet, ha külföldre megy!" Nevettem. Én külföldön? Ugyan, örülök, ha a piacra eltalálok. Ez az otthonom. Ráadásul semmilyen nyelvet nem beszélek. A fiatalember azt mondta, hogy aludjak rá egyet, mert ő személyesen kezeskedne arról, hogy a legjobb helyem legyen kint. Egész éjszaka forgolódtam. Tudtam, hogy ilyen lehetőségem nem lesz még egy. De féltem is, hiszen soha nem léptem még át a határt. Végülis, mikor, ha nem most. Bele akarok vágni!
Kora reggel hívtam a hírrel a fiatalembert. Örült a döntésemnek és még egyszer biztosított arról, hogy semmi probléma nem lesz kint, hisz ő is jön velem. Teljesen megnyugodtam. Ha ő ott lesz, akkor nagy baj tényleg nem lehet. Hétfőn már utazunk is, azt mondta, sürgősen szükségük van egy jó munkaerőre. Rám. Hipp-hopp kint találtam magam. Kellemes volt a repülőút és a fiatalember szinte el sem mozdult mellőlem. Biztonságban éreztem magam. Már alig vártam, hogy itt végre rám találjon a boldogság. Aztán a taxiból kiszállva egy gyárakkal teli telepen találtam magam. Biztos itt kell majd takarítani. Rosszul gondoltam. Azt mondta, hogy magánál tartja a papírjaimat, amíg nem kötjük meg az új szerződést. Csak kupakokat kell csavarnom, ahhoz pedig én is értek. Nem örültem a hírnek, de azért bíztam benne, hogy minél hamarabb sikerül a papírokat elintézni. Így telt el két hét. Senki nem beszélt magyarul a gyárban. Az étel ugyan ehető volt, de alig adtak belőle. Aludni ott aludtunk, ahol dolgoztunk, kifeküdt lepedőn, szétrepedt matracokon. A fiatalember is egyre ritkábban látogatott. Aztán amikor egyszer csak feltűnt, megkérdeztem tőle, mikor kerülhetek el innen.
Talán nem kellett volna ezt kérdeznem. Fél percig nem szólalt meg. Láttam, hogy kidülled a szeme és, hogy ökölbe van szorítva a keze. Azt mondta, hogy mennyire hálátlan vagyok. Ő munkát ad nekem, és én mégsem vagyok elégedett. Azt mondta, hogy soha többet nem fog felém nézni, ha még egyszer ellene szólalok fel. Azt is mondta, hogy nem jól játszom ezt a játékot. Én dolgozom és majd ő tudja, mi kell nekem. Itt ő az, aki segít nekem. A fizetésemből is alig tudja a kiutazásom díját fedezni, így örüljek, hogy még élek.

Tudtam, mi történik. Abban a percben tudtam, mi folyik körülettem. A csicskája lettem. A rabszolgája. Az irataim is nála voltak. Pénzt nem kaptam.
A férjem meghalt. A rokonaim messze élnek. Nem volt, aki segítsen, csak ő. Most már bánom, hogy beengedtem az életembe. De ki tudna segíteni?"

4. A csoportok pár mondatban elmondják az esetet és előadják a kidolgozott szempontsort. Kérdésekkel instruálhatjuk a párbeszédet. (**20 perc x 4**)
5. Összegzés, visszajelzések **(4 perc x 4)**

4. Alkalom (45 perc)

87. Üdvözlés, ki, hogy tért vissza. (3perc)

88. Feszültségoldó játék (3 perc)
Az alkalom végéhez közeledve, a gyerekeket erősen bemozgató témákat követően (még akkor is, ha az aktivitás esetleg a részükről alacsonyabb volt) mindenképp egy oldó játék szükséges.
A játék akkor is kivitelezhető, ha nincs lehetőség a körben ülésre, akkor a haladását irányát határozzuk meg a padsorok között.
A játékhoz én egy fekete és egy piros ásvány követ szoktam használni, de bármilyen tenyérben elférő kedves tárgy vagy kép alkalmas.
Játék:
Két tenyerünkbe fogjuk a tárgyat és a mellettünk ülő tenyerébe helyezzük ezzel a mondattal: Hoztam neked valamit, ne tégy vele semmit, csak szeretettel add tovább. Akinek továbbadtuk, szintén így adja tovább a szomszédjának és így sorra, amíg hozzánk vissza nem ér a tárgy a sorban.

89. Kihez fordulhatok? (10 perc)
A csoporttagoknak élénk színű lapot osztunk ki és íróeszköz szükséges. Kérjük meg a diákokat, hogy rajzolják körbe a tenyerüket szét nyitott ujjakkal. Ha ezzel elkészültek, kérjük meg őket, hogy a rajzolt ujjaikra írjanak fel olyan személyeket, foglalkozásokat, intézményeket, szervezeteket, hatóságot, akihez fordulhatnak bármilyen baj esetén segítségért.
Ha végeztek, közösen beszéljük meg, milyen segítségek kerültek fel a kezekre. Beszéljünk arról is, hogy ha mást látnak bajba kerülni, hogyan segíthetnek.
Tájékoztassuk őket az iskolában, lakóhelyükön elérhető segítség lehetőségekről, ha azok nem szerepeltek náluk a felsorolásban. Pl.: pszichológus, óvodai és iskolai szociális segítő, gyermekjóléti szolgálat, krízis esetén gyermekek átmeneti otthona stb.
Adjuk meg az általánosan elérhető szervezetek elérhetőségét és mondjuk el néhány mondatban, mivel foglalkoznak:
Rendőrség – segélyhívó 112
OKIT 06-80/20-55-20
Gyermekvédő hívószám: 06-80/21-20-21
Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány 116-111 (lelkisegély vonal)
Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány: 116-000 (bántalmazott és eltűnt gyermekek)
Ha rendelkezésre áll, osszunk brosúrát/tájékoztató anyagot a fenti elérhetőségekről.

90. Munka világa (20 perc)
Interaktív beszélgetés a munka világáról.
- *Szempontsor a beszélgetéshez:*
  - Diákként milyen feltételek mellett vállalhatunk munkát 15 és 18 éves kor között?

- Miket kell kötelezően magába foglalni egy munkaszerződésnek, milyen jogai vannak a munkavállalóknak? (vihetünk mintát)
- Kinél lehetnek a személyes irataink, melyek ezek, ki kérheti el, magánál tarthatja-e?
- Mi a munkaerő kölcsönzés?
- Hogyan járjunk el külföldi munkavállalás esetén?
- Mik az árulkodó jegyek egy álláshirdetésben, hogy azok tartalma nem fedi a valóságot? (vihetünk is be néhányat)
- Mit vonhatnak le a fizetésből a munkáltatók?

91. Hatékonyságmérő adatlap újbóli kitöltése (3 perc)

92. Zárás - Mit viszel magaddal? (4 perc)

Felhasznált irodalom

1. A gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagok együttműködésének elősegítése a kapcsolati erőszak és az emberkereskedelem okozta ártalmak azonosítása és kezelése, Szakmai tananyag, Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft. Budapest, 2019
2. Data collection on trafficking in human beings in the EU Final report - 2018 Lancaster University European Commission In: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf (letöltés ideje: 2021.05.29.)
3. Data collection on trafficking in human beings in the EU, Migration and home affairs, European Commission, In: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/study_on_data_collection_on_trafficking_in_human_beings_in_the_eu.pdf (letöltés ideje: 2021.05.29.)
4. DGYS - Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája In: https://digitalisjoletprogram.hu/hu/tartalom/dgys-magyarorszag-digitalis-gyermekvedelmi-strategiaja (letöltés ideje: 2021.05.29.)
5. Fact sheet no. 36, Human rights and human trafficking, United Nations Human Rights Office of the High Commissioner In: https://www.ohchr.org/documents/publications/fs36_en.pdf (letöltés ideje: 2021.05.25.)
6. ECPAT Országjelentés, 2021 Jelentés a gyermekek szexuális kizsákmányolásának formáiról, jellemzőiről és méreteiről, 2021 február In: https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2021/02/ECO_HUNGARY_Final-version-HUNG_2February2021.pdf (letöltés ideje: 2021.05.29.)
7. AJBH-2031/2011 (2011): 2011: Az AlapvetőlapvetoBiztosának jelentése az AJB-2031/2011. számú ügyben. *In: http://www.ajbh.hu/-/a-gyermekbantalmazasrol_AJB-2031/2011*
8. AJBH-1485/2018 (2018): Az AlapvetőlapvetoBiztosának jelentése az AJB-1485/2018. számú ügyben, In: http://www.ajbh.hu/documents/10180/2805034/Jelentés+a+gyermekprostitúció+elleni+fellépésről+1485_2018/aa4cd113-7062-a8b6-8ae7-253c4ef33352?version=1.0&inheritRedirect=true (letöltés ideje: 2021.05.28.)
9. Barabás Ildikó - De Coll Ágnes - Mihalkó Viktória - Toszeczky Renáta: A munkacélú kizsákmányolás megelőzésének és az áldozatok segítésének lehetőségei (2019)
10. Alessandra Cancedda, Barbara De Micheli, Da na Dimitrova and Brigitte Slot (2015): Study on high-risk groups for trafficking in human beings, Final Report, European Union In: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_children_as_high_risk_groups_of_trafficking_in_human_beings_0.pdf (letöltés ideje: 2021.05.28.)
11. *DSM-5 referencia – kézikönyv a DSM-5 diagnosztikai kritériumaihoz*. Oriold és Társai Kft., 2013
12. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai iránymutatása a területi védőnő gyermekvédelmi feladatainak ellátásához, különös tekintettel a korai észlelésre, jelzésre és az együttműködésre , 2017. EüK. 12. szám EMMI közlemény In: https://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/2554/fajlok/EMMI_szakmai_iranymutatasa.pdf (letöltés ideje: 2021.05.28.)
13. Dr. Forrai Judit Dsc.: Prevenció In: https://semmelweis.hu/nepegeszsegtan/files/2018/11/1819_I_AOKea02_-Prevenció.pdf (letöltés ideje: 2021.05.28.)
14. Hatvani, Sebhelyi, Vaskúti (2018): Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem, http://prekogalfa.hu/documents/efop/TF_GYVGY_PDF.pdf ,) (letöltés ideje: 2021.05.28.)
15. Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete [MGYSZOE]: *Kézikönyv a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók számára a gyermekekkel szembeni rossz bánásmóddal kapcsolatos esetek ellátásához és kezeléséhez.* 2006
16. MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ: A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan
17. What is child labour, International Labour Organisation In: https://www.ilo.org/ipec/facts/lang--en/index.htm (letöltés ideje: 2021.05.25.)

18. Sebhelyi Viktória (2012):A prostitúcióban élő nők keresztmetszeti vizsgálata Magyarországon, IRIS 2012, Szociális szolgáltatások fejlesztése prostitúcióban élő nők számára Magyarországon és Svájcban In: http://sexeducatio.hu/dokumentumok/Szociális%20szolgáltatások%20fejlesztése%20prostitúcióban%20élő%20magyar%20nők%20részére%20Magyarországon%20és%20Svájcban.pdf (letöltés időpontja: 2021.06.05.)
19. Sebhelyi, V, Varga-Sabján, D (2016) Az emberkereskedelem kérdésére adott szakpolitikai válaszok Magyarországon az Európai Unió iránymutatásainak tükrében [Policy responses to human trafficking in Hungary in light of the guidelines of the EU]. In Juhasz, B (ed.) A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség Közpolitikai Ajánlásai. Budapest: Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség, pp. 120–163.
20. Szociális Szakmai Etikai Kódexe (2016): A Szociális Szakmai Szövetség Etikai Kollégiuma által 2015, 2016-ban átdolgozott szociális munka etikai kódexe
21. In: http://3sz.hu/sites/default/files/Etikai.pdf (letöltés időpontja: 2021.06.05.)
22. UNODC, United Nations Office on Drugs and Crime, https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/crime.html
23. Perry, B.D. Applying principles of neurodevelopment to clinical work with maltreated and traumatized children. The Neurosequential Model of Therapeutics. In: *Working with traumatized youth in child welfare.* Ed. Nancy Boyd Webb. Guilford Press, 2006.
24. Perry, B.D., Pollard, R., Blakely, T., Baker, W., & Vigilante, D: Childhood trauma, the neurobiology of adaptation and 'use-dependent' development of the brain: How “states” become “traits'“. *Infant Mental Health* J, 1995, 16 (4): p. 273
25. Perry, B. D. Social and emotional development in early childhood, előadás: 25th Anniversary Chicago Humanities Festival, 2014. október 25.
26. Romulus-Nicolae UNGUREANU - Maximilian NICOALE - Bianca TUNCAY - Cristina DRAGOTĂ- Paola BORGHI -Viktoria SEBHELYI- Sanija BURAGEVA- Mădălina TURZA- Marius BURCEA- Simona IONESCU (2012): Nemzetközi tanulmány a kényszermunkával kapcsolatos emberkereskedelemi szakpolitikák sajátosságairól, In: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/ro_studiu_engleza.pdf (letöltés ideje: 2021.06.02.)
27. Segítő Anyag Szakembereknek (SANSZ) – az emberkereskedelem áldozatainak azonosítása, támogatása céljából, Belügyminisztérium, 2019.
28. TIP report, Trafficking in persons report, 2020: Hungary, Office to monitor and combat trafficking in persons In: https://www.state.gov/reports/2020-trafficking-in-persons-report/hungary/ (letöltés ideje: 2021.05.28.)
29. Tool 9.2. Addressing the root cases of trafficking Toolkit to combat Trafficking in Persons, OSCE Action Plan In: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_9-2.pdf (letöltés ideje: 2021.05.28.)
30. Ungar, M., & Perry, B. D. Violence, trauma, and resilience. In: Alaggia, R., & Vine, C. (Eds.). *Cruel but not unusual: Violence in Canadian families*. Wilfrid Laurier Univ. Press, 2013. p. 125
31. Van der Kolk, B. A test mindent számon tart. Az agy, az elme és a test szerepe a traumafeldolgozásban. Ursus Libris, 2020
32. Bertók Zoltánné, Csillag Márta, Degéné Major Judit, Farkas Tibor Jánosné, Gergál Tímea, dr. Litter Adrienn, Menyhárt Anna, Palotás Zoltán, , Székely Józsefné, Tanácsné Betéri Éva, Turi Katalin (2019): Útmutató az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység bevezetéséhez és gyakorlatához az iskolában, EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-00001 KÓDSZÁMÚ KIEMELT PROJEKT In: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop194/194_Utmutato_iskola_190710.pdf (letöltés ideje: 2021.05.05.)
33. Varga-Sabján, Sebhelyi (2018): Gyermekprostitúció- Magyarországi helyzetkép emberi jogi és pszichológiai nézőpontból http://fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-18-1-04.pdf
34. Vidra, Baracsi, Katona, Sebhelyi (2015): Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés:

https://cps.ceu.edu/sites/cps.ceu.edu/files/cps-book-child-trafficking-in-hungary-2015.pdf (letöltés ideje: 2021.05.28.)
35. Verőné Jámbor, Noémi: Többismeretlenes egyenlet : hallgatói vélemények a prostitúció és emberkereskedelem kérdéseiről. In: Iskolakultúra, (20) 4. pp. 101-108. (2010) (letöltés ideje: 2021.05.28.)
36. „Lover boy" cashing in on girlfriends arrested in France, Suspects recruited their victims with the 'lover boy' method, EUROPOL, 2020 In: https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/lover-boys-cashing-in-girlfriends-arrested-in-france (letöltés ideje: 2021.06.10.)
37. Child trafficking: Myths vs. Facts, Save The Children In: https://www.savethechildren.org/us/charity-stories/child-trafficking-myths-vs-facts (letöltés ideje: 2021.06.10)
38. International Labour Of ce and United Nations Children's Fund, *Child Labour: Global estimates 2020, trends and the road forward*, ILO and UNICEF, New York, 2021. License: CC BY 4.0. In: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipec/documents/publication/wcms_797515.pdf (letöltés ideje: 2021.06.10)
39. Gyakorlati útmutató a munkaerő kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskdelem áldozatává vált személyek első szintű azonosításához In: https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/b/46/c0000/TRAFGUID1_Munkaerő%20kizsákmányolás.pdf
40. Ne hagyd! kampány, IOM Magyarország, http://nehagyd.hu
41. Rendeletek, irányelvek és más jogi aktusok: https://europa.eu/european-union/law/legal-acts_hu
42. Ripszám Dóra (2020) : Kizsákmányolás az emberkereskedelem kapcsán IN: HTTPS://UJBTK.HU/RIPSZAM-DORA-KIZSAKMANYOLAS-AZ-EMBERKERESKEDELEM-KAPCSAN/ (LETÖLTÉS IDEJE: 2021.06.10.)
43. The worst form of child labour, In: https://www.ilo.org/ipec/Campaignandadvocacy/Youthinaction/C182-Youth-orientated/worstforms/lang--en/index.htm (letöltés ideje: 2021.06.10)
44. What is forced labour, modern slavery and human trafficking, International Labour Organisation, ILO In: https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/definition/lang--en/index.htm (letöltés ideje: 2021.06.10)

Törvények, rendeletek

1. Alaptörvény: Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
2. Áldozatazonosítási rendelet: 354/2012. (XII. 13.) Korm. rendelet az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről
3. Áldozatvédelmi törvény: 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről
4. Be.: 2017. évi XC törvény a Büntetőeljárásról
5. Btk.: 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
6. Digitális Gyermekvédelmi Stratégia: DGYS - Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája
7. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata: ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata
8. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai iránymutatása a területi védőnő gyermekvédelmi feladatainak ellátásához, különös tekintettel a korai észlelésre, jelzésre és az együttműködésre, 2017. EüK. 12. szám EMMI közlemény
9. Eütv: 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről
10. Gyermekbántalmazás módszertani útmutató: MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ: A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertana
11. Gyermekjogi Egyezmény: 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről
12. Gyvt.: 1997 évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
13. Köznev.tv.: 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
14. Maffiatörvény: 1999. évi LXXV. törvény a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról
15. Palermói Egyezmény: 2006. évi CII. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről
16. Szoc. tv.: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról
17. 2011/36 EU irányelv: AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011/36/EU IRÁNYELVE (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról
18. /2020. (II.18.) Korm. határozata az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020-2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről.
19. 2020. évi V. törvény: 2020. évi V. törvény az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról
20. A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról
21. 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
22. 2006. évi CII. Törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről
23. 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet a területi védőnői ellátásról
24. 118/2001. (VI. 30.) Korm. rendelet a munkaerő-kölcsönzési és a magán-munkaközvetítői tevékenység nyilvántartásba vételéről és folytatásának feltételeiről

25. 2001. évi XXVII. törvény a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülésszakán elfogadott 182. számú Egyezmény kihirdetéséről
26. 1997. évi XLVII. törvény az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről
27. 26/1997. (IX. 3.) NM rendelet az iskola-egészségügyi ellátásról

Ajánlott irodalom

1. AJBH-2031/2011 (2011): 2011: Az AlapvetőlapvetoBiztosának jelentése az AJB-2031/2011. számú ügyben. In: http://www.ajbh.hu/-/a-gyermekbantalmazasrol_AJB-2031/2011
2. Barabás Ildikó - De Coll Ágnes - Mihalkó Viktória - Toszeczky Renáta: A munkacélú kizsákmányolás megelőzésének és az áldozatok segítésének lehetőségei (2019)
3. Bertók Zoltánné, Csillag Márta, Degéné Major Judit, Farkas Tibor Jánosné, Gergál Tímea, dr. Litter Adrienn, Menyhárt Anna, Palotás Zoltán, , Székely Józsefné, Tanácsné Betéri Éva, Turi Katalin (2019): Útmutató az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység bevezetéséhez és gyakorlatához az iskolában, EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-00001 KÓDSZÁMÚ KIEMELT PROJEKT In: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop194/194_Utmutato_iskola_190710.pdf (letöltés ideje: 2021.05.05.)
4. ECPAT Országjelentés, 2021 Jelentés a gyermekek szexuális kizsákmányolásának formáiról, jellemzőiről és méreteiről, 2021 február In: https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2021/02/ECO_HUNGARY_Final-version-HUNG_2February2021.pdf (letöltés ideje: 2021.05.29.)
5. Hatvani, Sebhelyi, Vaskúti (2018): Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem, http://prekogalfa.hu/documents/efop/TF_GYVGY_PDF.pdf ,) (letöltés ideje: 2021.05.28.)
6. MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ: A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan
7. Palermói Egyezmény, Magyarországon törvénybe iktatta: 2006. évi CII. Törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről
8. Sebhelyi Viktória (2012):A prostitúcióban élő nők keresztmetszeti vizsgálata Magyarországon, IRIS 2012, Szociális szolgáltatások fejlesztése prostitúcióban élő nők számára Magyarországon és Svájcban In: http://sexeducatio.hu/dokumentumok/Szociális%20szolgáltatások%20fejlesztése%20prostitúcióban%20élő%20magyar%20nők%20részére%20Magyarországon%20és%20Svájcban.pdf (letöltés időpontja: 2021.06.05.)
9. Segítő Anyag Szakembereknek (SANSZ) – az emberkereskedelem áldozatainak azonosítása, támogatása céljából, Belügyminisztérium, 2019.
10. Varga-Sabján, Sebhelyi (2018): Gyermekprostitúció- Magyarországi helyzetkép emberi jogi és pszichológiai nézőpontból http://fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-18-1-04.pdf
11. Verőné Jámbor, Noémi: Többismeretlenes egyenlet : hallgatói vélemények a prostitúció és emberkereskedelem kérdéseiről. In: Iskolakultúra, (20) 4. pp. 101-108. (2010) (letöltés ideje: 2021.05.28.)
12. Vidra, Baracsi, Katona, Sebhelyi (2015): Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés: https://cps.ceu.edu/sites/cps.ceu.edu/files/cps-book-child-trafficking-in-hungary-2015.pdf (letöltés ideje: 2021.05.28.)